

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**DAVEK NA DEDIŠČINE IN DARILA TER NJEGOVA VLOGA PRI
PRERAZDELITVI PREMOŽENJA**

Ljubljana, september 2021

BARBARA ORLIČNIK

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Barbara Orličnik, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Davek na dediščine in darila ter njegova vloga pri preračunih premoženja, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Andrejo Cirman

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV PREMOŽENJA IN KLASIFIKACIJA DAVKOV PRI OECD	4
1.1 Opredelitev premoženja	4
1.2 Klasifikacija davkov pri OECD.....	5
2 OPREDELITEV DAVKA NA DEDIŠČINE IN DARILA.....	6
2.1 Zgodovinski razvoj	7
2.2 Osnovne značilnosti davka na dediščine in darila	7
2.3 Javnofinančni prihodki davka na dediščine in darila v državah članicah OECD.....	8
2.4 Javnofinančni prihodki davka na dediščine in darila v Sloveniji	11
3 OBDAVČITEV Z DAVKOM NA DEDIŠČINE IN DARILA V SLOVENIJI.....	12
3.1 Davčni zavezanec	13
3.2 Predmet obdavčitve	13
3.3 Nastanek davčne obveznosti	14
3.4 Davčna osnova.....	15
3.5 Davčna stopnja in zneski za odmero davka.....	16
3.6 Oprostitve plačila davka na dediščine in darila	21
3.7 Postopek za odmero davka na dediščine in darila	23
3.7.1 Odmera davka na darilo.....	23
3.7.2 Odmera davka na dediščine.....	23
3.7.3 Odmera davka na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju in darilne pogodbe za primer smrti	23
4 OBDAVČITEV DARIL.....	24
4.1 Davčna obravnava daril z vidika obdarjenca oziroma prejemnika.....	24
4.1.1 Obdavčitev fizične osebe po Zakonu o dohodnini	24
4.1.2 Obdavčitev po Zakonu o davku na dediščine in darila.....	26
4.2 Davčna obravnava daril z vidika izplačevalca oziroma darovalca	27
4.2.1 Darovalec je fizična oseba.....	27
4.2.2 Darovalec je pravna oseba zasebnega prava.....	27
4.3 Obdavčitev daril z davkom na dodano vrednost	28

5	OBDAVČITEV Z DAVKOM NA DEDIŠČINE IN DARILA V DRŽAVAH ČLANICAH OECD.....	29
5.1	Davčni zavezanec in davčna obveznost.....	30
5.2	Oprostitve plačila davka na dediščine in darila.....	31
5.3	Davčne stopnje	33
5.4	Predmet obdavčitve	36
5.5	Obdavčitev daril	37
6	ZAŽELENE LASTNOSTI DOBREGA DAVČNEGA SISTEMA.....	39
6.1	Pravičen davčni sistem	40
6.1.1	Vidik pravičnosti	40
6.1.2	Davek na dediščine in darila z vidika pravičnosti.....	43
6.2	Učinkovit davčni sistem.....	49
6.2.1	Vidik učinkovitosti	50
6.2.2	Davek na dediščine in darila z vidika učinkovitosti.....	50
6.3	Davčni sistem z nizkimi administrativnimi stroški	55
6.3.1	Vidik nizkih administrativnih stroškov pobiranja davkov in stroškov izpolnjevanja davčnih obveznosti	55
6.3.2	Davek na dediščine in darila z vidika administrativnih stroškov pobiranja davkov in stroškov izpolnjevanja davčnih obveznosti.....	56
7	PRERAZDELITEV PREMOŽENJA	58
7.1	Neenakost v prerazdelitvi premoženja	59
7.2	Neenakost v prerazdelitvi premoženja v državah članicah Organizacije za ekonomsko in gospodarsko sodelovanje.....	61
7.2.1	Prerazdelitev premoženja v državah članicah Organizacije za ekonomsko in gospodarsko sodelovanje.....	61
7.2.2	Prenosi premoženja v obliki dediščine in darila.....	62
7.3	Vloga davka na dediščine in darila pri prerazdelitvi premoženja	65
	SKLEP.....	67
	LITERATURA IN VIRI.....	70
	PRILOGA	75

KAZALO TABEL

Tabela 1: Delež javnofinančnih prihodkov z naslova premoženjskih davkov v državah članicah OECD, leto 2019	9
Tabela 2: Delež javnofinančnih prihodkov (%) z vidika davka na dediščine in darila v Sloveniji.....	12
Tabela 3: II. dedni red (starši, bratje, sestre in njihovi potomci).....	18
Tabela 4: III. dedni red (dedki in babice).....	18
Tabela 5: Vse druge osebe.....	19
Tabela 6: Vrste davkov na prenose premoženja v državah članicah OECD.....	29
Tabela 7: Število dednih skupin v državah članicah OECD	32

KAZALO SLIK

Slika 1: Prihodki z naslova davka na dediščine, zapuščine in darila v državah članicah OECD glede na celotne davčne prihodke (v %), leto 2019.....	10
Slika 2: Grafična shema dednih redov po ZDDD.....	17
Slika 3: Grafična shema dednih redov po ZD	20
Slika 4: Grafični prikaz dednih redov oziroma skupin v državah članicah OECD.....	33
Slika 5: Grafični prikaz davčnih stopenj v povezavi z različnimi vrednostmi podedovanega ali v dar prejetega premoženja v državah članicah OECD	35
Slika 6: Grafični prikaz davčne obravnave posameznih vrst premoženja v državah članicah OECD	37
Slika 7: Vrednost premoženja, ki je v rokah 1 % in 10 % najpremožnejših v državah članicah OECD	62
Slika 8: Povprečna vrednost prejete dediščine in darila v posameznem premoženjskem kvintilu (v USD) v državah članicah OECD	63
Slika 9: Vrednost prejete dediščine in darila v posameznem premoženjskem kvintilu (v USD) v državah članicah OECD	64

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Klasifikacija davkov po metodologiji OECD.....	1
---	---

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

AEOI – (angl. The automatic exchange of information); Avtomatska izmenjava bančnih podatkov

BDP – (angl. Gross domestic product); Bruto domači proizvod

DDV – (angl. Value Added Tax); Davek na dodano vrednost

EOIR – (angl. Information exchange agreements as well as further international cooperation on the exchange of information on request); Standarda izmenjave informacij na zahtevo

EU – (angl. European Union); Evropska unija

FURS – (angl. Financial Administration of Republic of Slovenia); Finančna uprava Republike Slovenije – organ v sestavi Ministrstva za finance

OECD – (angl. The Organisation for Economic Co-operation and Development); Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

OZ – (angl. Obligations Code); Obligacijski zakonik

ZD – (angl. Inheritance Act); Zakon o dedovanju

ZDA – (angl. United States of America); Združene države Amerike

ZDavNepr – (angl. Real Property Tax Act); Zakon o davku na nepremičnine (prenehanje veljavnosti 21.03.2014)

ZDavP – (angl. Tax Procedure Act); Zakon o davčnem postopku (prenehanje veljavnosti 01.01.2005)

ZDavP-2 – (angl. Tax Procedure Act); Zakon o davčnem postopku

ZDDD – (angl. Inheritance and Gift Tax Act); Zakon o davku na dediščine in darila

ZDDPO-2 – (angl. Corporate Income Tax Act); Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb

ZDDV-1 – (angl. Value Added Tax Act); Zakon o davku na dodano vrednost

ZDO – (angl. Civil Tax Act); Zakon o davkih občanov

ZDoh – (angl. Personal Income Tax Act); Zakon o dohodnini (prenehanje veljavnosti 31.12.2004)

ZDoh-2 – (angl. Personal Income Tax Act); Zakon o dohodnini

ZMVN-1 – (angl. Real Property Mass Valuation Act); Zakon o množičnem vrednotenju nepremičnin

UVOD

Davek na dediščine in darila je eden najstarejših davkov. Oblast je namreč sodelovala pri prenosih premoženja od zapustnika k njegovim dedičem že v preteklosti, zato so danes poznani podatki o davčnih zavezancih in različnih višinah davčnih stopenj, ki so se uporabljale skozi zgodovino (Podlipnik, 2013, str. 18).

Kot navajata avtorja Jeraj in Končan (2003, str. 111), je bilo področje davka na dediščine in darila v Sloveniji sprva urejeno z Zakonom o davkih občanov (ZDO), Ur. l. SRS, št. 36/88. Takrat veljavni ZDO je bil sprejet leta 1988. Večje davčne reforme na tem področju so bile v Sloveniji ob osamosvojitvi v letu 1991, od leta 2006 dalje področje davka na dediščine in darila v Sloveniji ureja trenutno veljavni Zakon o davku na dediščine in darila (ZDDD), Ur. l. RS, št. 117/06. Z vidika periodičnosti je davek enkraten (tj. neperiodičen/neponavljajoč), saj nastopi le ob danem dogodku (smrti, darilni pogodbi), to pomeni ob enkratnem prenosu premoženja. Davek na dediščine in darila je bolj subjektne narave, saj v večji meri upošteva lastnosti subjekta in sorodstveno razmerje kot pa sam objekt (na primer darilo, dediščino, zapuščino).

Država mora oblikovati davčni sistem na določenih načelih, ki zagotavljajo zanesljiv, urejen in učinkovit sistem pobiranja davkov na način, da čim manj posega v odločitve posameznikov in v sam ekonomski proces (Klun, 2010, str. 5). To pomeni, da morajo biti postavljeni temelji za vzpostavitev dobrega davčnega sistema, davčni sistem pa mora uresničevati zaželene lastnosti na davčnem področju. Učinkovitost, pravičnost in nizki administrativni stroški so po mnenju številnih avtorjev tri glavne zaželene lastnosti dobrega davčnega sistema. Davki vplivajo tako na življenje posameznikov kot tudi na poslovanje pravnih oseb, zato mora biti posamezni davčni sistem ustrezno in pravilno oblikovan, da čim manj posega v splošno delovanje pravnih oseb in v vedenje zavezancev (Šubelj, 2011, str. 26).

Prva lastnost dobrega davčnega sistema je pravičnost. Davčno breme mora biti enakomerno porazdeljeno med davčnimi zavezanci, vsak zavezanec pa mora prispevati pravičen delež k financiranju države (Klun, 2010, str. 5). Davčna stroka upošteva dve splošni načeli pravičnosti (Kranjec, 2003, str. 60):

- Načelo horizontalne izenačenosti, in
- načelo vertikalne izenačenosti.

Načelo horizontalne izenačenosti pomeni, da naj bi se zavezance, ki so v enakem položaju glede relevantnih/izbranih značilnosti, obravnavalo enako. Načelo vertikalne izenačenosti na drugi strani določa, da naj se zavezance, ki se razlikujejo glede relevantnih značilnosti, obravnava različno (Klun, 2010, str. 7).

Učinkovitost kot druga lastnost davčnega sistema pomeni čim manjše poseganje v ekonomske odločitve. Pobiranje davkov na splošno pomeni poseganje v ekonomske

odločitve, saj gre za odvzem realnega dohodka, ki posameznikom omogoča kupovanje dobrin in to poseganje naj bi bilo čim manjše. Uvedba davka naj bi čim manj vplivala na to, katere dobrine bodo posamezniki na trgu kupovali in prodajali, kolikšno bo varčevanje, kako se zaposlujejo itd. (Klun, 2010, str. 5).

Nizki administrativni stroški so tretja zaželena lastnost vsakega davčnega sistema. Administrativni stroški vključujejo stroške pobiranja davkov za davčne uprave ter stroške izpolnjevanja davčne obveznosti, ki jih nosijo sami davčni zavezanci (Stanovnik, 2012, str. 169).

Prenosi premoženja vključujejo tako darila (tj. prenos premoženja, opravljen v času darovalčevega življenja) kot dediščine (tj. prenos premoženja po smrti zapustnika). Prenosi premoženja lahko vplivajo na neenakost v prerazdelitvi premoženja, deloma zato, ker bodo premožnejši verjetneje deležni dediščine ali darila in običajno to pomeni tudi dediščino oziroma darilo z višjo vrednostjo. Neenakost v prerazdelitvi premoženja se v zadnjih letih dodatno krepi in postaja vse večja, zato sem skozi magistrsko delo tudi raziskala, ali lahko davek na dediščine in darila vpliva na omilitev neenakosti in jo celo zmanjša.

Skozi magistrsko delo bom podrobneje predstavila in raziskala pojem davka na dediščine in darila, kakšne so njegove osnovne značilnosti, njegovo zgodovino ter kakšna pravila obdavčitve v povezavi z davkom na dediščine in darila veljajo v Sloveniji. Preučila bom v kolikšni meri davek na dediščine in darila, kot sestavni element davčnega sistema, izpolnjuje lastnosti učinkovitosti, pravičnosti in nizkih administrativnih stroškov, ter ali posledično to vpliva na samo prerazdelitev premoženja v družbi oziroma ali pripomore davek na dediščine in darila k zmanjšanju neenakosti. Raziskovalna vprašanja magistrskega dela so sledeča:

- V kolikšni meri davek na dediščine in darila uresničuje tri zaželene lastnosti dobrega davčnega sistema, kot so učinkovitost, pravičnost in nizki administrativni stroški?
- Kakšna je vloga davka na dediščine in darila pri prerazdelitvi premoženja v družbi? Ali je davek pomemben instrument za preprečevanje neenakosti?

Cilj magistrskega dela je podrobneje spoznati davek na dediščine in darila in njegove osnovne značilnosti, njegov zgodovinski razvoj ter kako je določena obdavčitev z davkom v Sloveniji. V magistrskem delu bom v nadaljevanju poglobljeno raziskovala, kakšno vlogo z javnofinančnega vidika ima davek na dediščine in darila v Sloveniji in kakšno v drugih državah članicah Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju OECD). Opredelila bom, ali je slovenski davčni sistem na področju davka na dediščine in darila oblikovan na način, da se lahko primerja z razvitejšimi sistemi držav članic OECD. Cilj je podrobneje predstaviti tri lastnosti dobrega davčnega sistema in te lastnosti povezati z davkom na dediščine in darila. Na koncu pa tudi oceniti davek na dediščine in darila z vidika njegove vloge pri prerazdelitvi premoženja. Davek na dediščine in darila bom obravnavala z vidika načela učinkovitega gospodarjenja in učinkovite ekonomske politike,

in sicer ali davek učinkovito izpolnjuje in izvaja prerazdelitveno funkcijo in kakšen učinek ima davek na prerazdelitev premoženja.

Raziskovalna metodologija je teoretično-konceptualno in preiskovalno naravnana, saj sem si postavila raziskovalna vprašanja, na katera bom v magistrskem delu tudi odgovorila. Do odgovorov na moja raziskovalna vprašanja nameravam priti z raziskovanjem in preučevanjem izbrane strokovne ter znanstvene literature. Metoda, ki sem jo izbrala je opisno primerjalna. V magistrskem delu so uporabljeni tako primarni kot sekundarni viri. Primarni viri so v obliki pravnih predpisov, zakonov, uredb, sodb ali drugih uradnih dokumentov. Uporabljeni sekundarni viri v mojem magistrskem delu so večinoma knjige, učbeniki, raziskave, študije ter druga ustrezna gradiva.

Magistrsko delo je razdeljeno na sedem vsebinskih sklopov. V prvem delu bom opredelila pojem premoženja in klasifikacijo davkov po OECD, ki v širšem pomenu uvršča davek na dediščine in darila med premoženjske davke. V drugem delu bom opredelila davek na dediščine in darila, predstavila bom njegove osnovne značilnosti in njegov zgodovinski razvoj v Sloveniji. Opredelila bom tudi kakšen pomen ima davek na dediščine in darila z vidika javnofinančnih prihodkov države v Sloveniji in kakšen v državah članicah OECD. V tretjem delu bom opredelila področje obdavčitve z davkom na dediščine in darila. Osredotočila se bom na Slovenijo, kjer področje davka na dediščine in darila ureja ZDDD. Definirala bom, kdo je davčni zavezanec, kaj sploh je predmet obdavčitve, kaj je davčna osnova in kakšna davčna stopnja se uporablja ter kakšne oprostitve veljajo v skladu z ZDDD v primeru davka na dediščine in darila v Sloveniji. V četrtem delu bom natančneje predstavila obdavčitev daril, ki je določena v skladu s slovensko zakonodajo. Pri presoji obdavčitve daril je treba upoštevati tako darovalčevo kot tudi obdarjenčevo obdavčitev. V petem delu bom mednarodno primerjala kako je davek na dediščine in darila oblikovan v davčnih sistemih drugih držav članic OECD in ali se slovenski davčni sistem z vidika davka na dediščine in darila bistveno razlikuje od razvitih držav. V šestem delu bom najprej opredelila tri lastnosti davčnega sistema na podlagi katerih naj bi po mnenju številnih avtorjev bil oblikovan vsak dober davčni sistem. Natančneje sem opredelila kakšen naj bi bil davčni sistem z vidika pravičnosti, učinkovitosti in kako mora biti davčni sistem oblikovan, da zagotavlja nizke administrativne stroške tako za finančno upravo kot davčne zavezance. V nadaljevanju bom odgovorila na prvo postavljeno raziskovalno vprašanje, v kolikšni meri davek na dediščine in darila izpolnjuje lastnosti učinkovitosti, pravičnosti in administrativnih stroškov. V zadnjem sedmem delu bom raziskala, kakšno je trenutno stanje glede neenakosti v razdelitvi premoženja v državah članicah OECD in ali prenosi premoženja v obliki dediščine in darila prispevajo k povečevanju neenakosti. Odgovorila bom tudi na drugo postavljeno raziskovalno vprašanje, kakšno vlogo ima davek na dediščine in darila pri prerazdelitvi premoženja.

1 OPREDELITEV PREMOŽENJA IN KLASIFIKACIJA DAVKOV PRI OECD

1.1 Opredelitev premoženja

Premoženje je izraz, ki navadno predstavlja denar, premičnine oziroma nepremičnine, ki jih ima oseba v lasti. V Sloveniji je termin premoženje natančneje opredeljen v trenutno veljavnem Pravilniku o izvajanju Zakona o davčnem postopku, Ur. l. RS, št. 141/06. V skladu s slovensko zakonodajo, natančneje prvim odstavkom 34. člena Pravilnika o izvajanju Zakona o davčnem postopku, je premoženje definirano kot vse premično in nepremično premoženje davčnega zavezanca in njegovih družinskih članov, ki ga imajo v lasti na dan vložitve vloge, v primeru pridobitve po vložitvi vloge pa na dan pridobitve.

V drugem odstavku 34. člen opredeljuje, da se kot premoženje upošteva zlasti stanovanja, stanovanjske hiše in garaže, poslovne prostore in poslovne stavbe, prostore za počitek in rekreacijo, vodna plovila, ki so v skladu s predpisi, ki urejajo vodna plovila, vpisana v ustrezen register, stavbna zemljišča, kmetijska in gozdna zemljišča, drugo nepremično premoženje, vozila in prikolice, vrednostne papirje in druge deleže po predpisih, ki urejajo gospodarske družbe in dragocenosti, zbirateljske predmete, starine in nakit v višini najmanj 5 minimalnih plač.

Nadalje tretji odstavek 34. člena Pravilnika o izvajanju Zakona o davčnem postopku določa, da se kot premoženje ne upošteva stanovanje oziroma stanovanjska hiša, ki jo davčni zavezanec uporablja za stalno bivanje oziroma jo davčni zavezanec, ki nima stalnega bivališča na območju Republike Slovenije, uporablja za začasno prebivanje, nekateri predmeti, ki so v skladu s 177. členom Zakona o davčnem postopku (ZDavP-2), Ur. l. RS, št. 13/11, izvzeti iz davčne izvršbe in eno osebno vozilo, katerega vrednost ne presega 12 minimalnih plač.

Iz davčne izvršbe so v skladu s 177. členom ZDavP-2 izvzeti naslednji predmeti: obleka, obutev, perilo, posteljnina, posoda, pohištvo, štedilnik, hladilnik, pralni stroj in druge za gospodinjstvo potrebne stvari ter drugi predmeti za osebno rabo, če so nujni dolžniku in članom njegovega gospodinjstva, hrana in kurjava, če so nujni dolžniku in članom njegovega gospodinjstva za šest mesecev, delovna in plemenska živina, kmetijski stroji in druge delovne priprave, ki so dolžniku kmetu oziroma kmetici nujni za opravljanje kmetijske dejavnosti, ter seme za uporabo na njegovem gospodarstvu in krma za živino za štiri mesece, redi, medalje, vojne spomenice in druga odličja in priznanja, poročni prstan, osebna pisma, rokopisi in drugi osebni dolžnikovi spisi ter slike oziroma fotografije družinskih članov, medicinsko-tehnični pripomočki, ki so dolžniku potrebni za zdravljenje in medicinsko rehabilitacijo in so opredeljeni v pravilih, ki urejajo obvezno zdravstveno zavarovanje, in gasilska zaščitna in reševalna oprema ter druga sredstva za zaščito, reševanje in pomoč.

Prav tako ne more biti predmet davčne izvršbe poštna pošiljka ali poštno nakazilo, naslovljeno na dolžnika, dokler mu ni vročeno.

Na podlagi zgoraj navedenih določb premoženje zajema vse premožnin in/ali nepremičnin in/ali pravice, za katere se v določenem primeru obračuna tudi davek na dediščino in darila.

1.2 Klasifikacija davkov pri OECD

Premoženjski davki se urejajo na ravni nacionalne zakonodaje, posledično lahko posamezne države različno opredeljujejo premoženjske davke. Premoženjski davki so enotno definirani na ravni OECD, na podlagi t. i. klasifikacije davkov, z namenom za lažjo mednarodno primerjavo različnih davčnih sistemov. Na podlagi klasifikacije lahko analiziramo oziroma primerjamo obdavčitev s premoženjskimi davki med posameznimi državami po obsegu in strukturi (Zobavnik & Blažič, 2019).

Podrobnejša razdelitev davkov po klasifikaciji OECD je prikazana v Prilogi 1. Klasifikacija razlikuje premoženjske davke med ponavljajoče/periodične ali neponavljajoče/neperiodične davke na uporabo, lastništvo ali prenos premoženja. OECD v četrtem razredu svoje klasifikacije davkov podrobneje razlikuje 6 podkategorij premoženjskih davkov z naslednjimi značilnostmi (OECD, 2020, str. 14):

- Ponavljajoči se davki na nepremičnine (angl. recurrent taxes on immovable property) obsegajo davke, ki se redno plačujejo za uporabo ali lastništvo nepremičnine pravnih ali fizičnih oseb. Davek se nato obračunava na zemljišče in zgradbe. Določa se v obliki % od ocenjene vrednosti nepremičnine, ki je osnovana na podlagi nacionalno določene najemnine, prodajne cene ali kapitaliziranega donosa nepremičnine, ali na podlagi drugih značilnosti nepremičnine (na primer velikosti in lokacije). Dolgovi se pri teh davkih ne upoštevajo pri oceni, kar predstavlja razliko od obdavčenja neto premoženja. Davčni zavezanec je lahko lastnik, najemnik ali pa oba skupaj.
- Ponavljajoči se davki na čisto (neto) premoženje (angl. recurrent taxes on net wealth) obsegajo davke, ki se redno plačujejo (običajno letno) na neto premoženje, ki obsega širok spekter (neto) premoženja in nepremičnega premoženja (upoštevajo se tudi dolgovi) pravnih ali fizičnih oseb.
- Davki na zapuščine, dediščine in darila (angl. estate, inheritance and gift taxes) obdavčujejo premoženje po smrti in darila za čas življenja davčnega zavezanca. Predmet obdavčitve je dediščina in darilo. Obveznost plačila davka nastopi ob določenem dogodku (smrti ali po pogodbi za čas življenja). Pomembno je razlikovanje med davkom na zapuščine, ki pomeni obdavčitev celotnega premoženja pokojnika in davkom na dediščine, ki predstavlja obdavčitev le določenega dela premoženja, ki ga podeduje posamezen dedič.

- Davki na finančne in kapitalske transakcije (angl. taxes on financial and capital transactions) obsegajo davke na izdajo, prenos, nakup in prodajo vrednostnih papirjev, davke na čeke in davke na posebne pravne transakcije, kot so overitev pogodb in prodaja nepremičnine.
- Drugi neponavljajoči se premoženjski davki (angl. other non-recurrent taxes on property) obsegajo davke, ki se plačujejo po načelu »enkrat za vselej«. Delijo se na davke na čisto premoženje v primeru kritja stroškov v posebnih (izrednih) razmerah ali za redistribucijske namene in druge neperiodične premoženjske davke, ki upoštevajo na primer povečano vrednost zemljišča in revalorizacijo kapitala.
- Drugi ponavljajoči se premoženjski davki (angl. other recurrent taxes on property) so v državah članicah OECD redki, mednje pa se uvrščajo periodični davki, s katerimi se obdavčuje na primer živina, zlatina, okna stavb ali druge oblike premoženja.

Na podlagi klasifikacije davkov pri OECD se uvršča kot podkategorija premoženjskih davkov tudi davek na dediščine in darila.

2 OPREDELITEV DAVKA NA DEDIŠČINE IN DARILA

Davek na zapuščine, dediščine in darila je davek na občasne dogodke, katerih nastop je težko predvideti (Kranjec, 2003, str. 190). Davke na zapuščine in dediščine s skupnim imenom imenujemo tudi dajatve po umrlih. Davek na zapuščino je davek na vrednost zapuščine kot celote in je obračunan na neto vrednost celotnega premoženja, ki je v lasti zapustnika na dan smrti. Obveznost zapuščine se nato odšteje od skupne vrednosti zapustnikovega premoženja, da se obračuna dejanska neto obdavčljiva zapuščina. Davek na dediščine pa je davek na ustreznih del zapuščine, ki pripada posameznemu dediču. Davek na zapuščine je nekako obveznost samega zapustnika, medtem ko davek na dediščine pa obveznost dediča (prejemnika). Zapuščina je sicer mogoča tudi še v času življenja zapustnika, zato se zapuščine običajno obravnavajo skupaj z davki na darila (Kranjec, 2003, str. 192).

Slovenija se je odločila, da v svojih davčnih sistemih obdavčuje le dediščine ter darila in ne zapuščin (Stanovnik, 2012, str. 170). Obdavčitev prejema dediščin in daril je urejena z enakim zakonom, saj imata nekatere skupne značilnosti. Podlipnik (2013, str. 16) navaja, da je ena izmed skupnih značilnosti ravno prehod določenega dela premoženja z ene osebe na drugo in s tem povečanje ekonomske moči prejemnika premoženja brez neposrednega nadomestila v denarju ali naravi. Predvsem pa je razlog za enako obdavčitev dediščin in daril, da bi davčni organi preprečili morebiten nastanek nezaželenega davčnega izogibanja.

Če bi bili namreč obdavčeni zgolj neodplačni prenosi mortis causa (za primer smrti) oziroma bi bili ti bolj obdavčeni, bi lastnik lahko že v času življenja razdelil premoženje svojim

potencialnim dedičem in se s tem izognil obdavčitvi. To velja tudi v obratni situaciji, če bi bila obdavčena le darila, ne pa tudi prenosi v primeru smrti oziroma če bi bil prejem daril obdavčen bolj od prejema dediščin. V tem primeru bi bili prenosi premoženja prepuščeni obdavčitvi v primeru dedovanja, obdarovanju z darili pa bi se izogibali. Davek na darila je v teoriji poimenovan kot davek na vnaprejšnje dedovanje. Ekonomski rezultat je enak, če oseba svoje premoženje razdeli še v času življenja ali pa ga zapusti po svoji smrti.

2.1 Zgodovinski razvoj

Davek na dediščine je eden najstarejših davkov in je z vidika pobiranja precej praktičen. Pri prehodu premoženja od pokojnika k njegovim dedičem je vedno sodelovala oblast, zato so danes poznani številni podatki o višini davčnih stopenj, ki so se skozi zgodovino uporabljale, saj je oblast pripravljala ustrezne zapisnike, zaradi katerih so nam danes podatki znani (Podlipnik, 2013, str. 18).

V Sloveniji je bilo področje davka dediščine in darila sprva urejeno z ZDO, ki je bil sprejet leta 1988. ZDO je urejal področje davka na dediščine in darila, davka od premoženja in davka na dobitke od iger na srečo. Zakon je doživel večje in pomembnejše spremembe ob sami osamosvojitvi Slovenije v letu 1991 ter še nekoliko pozneje z novo davčno reformo, z uvedbo takrat veljavnega Zakona o dohodnini (ZDoh), Ur. l. RS, št. 71/93 in takrat veljavnega Zakona o davčnem postopku (ZDavP), Ur. l. RS, št. 18/96, ki sta po novem urejala določena področja, ki jih je predhodno urejal ZDO (Jeraj & Končan, 2003, str. 111).

Od leta 2006 dalje področje davka na dediščine in darila ureja trenutno veljavni ZDDD. ZDDD zajema tudi nove oblike premoženjskih, obligacijskih in stvarno pravnih razmerij, ki imajo po vsebini naravo dedovanja ali darovanja in jih ZDO predhodno ni opredeljeval, ali pa jih je določal premalo natančno, zaradi česar so v preteklosti nastajale težave (Kovač, 2008, str. 291). Davčni sistem v Sloveniji je na področju davka na dediščine in darila urejen tako, da omogoča enostavno pobiranje tovrstnega davka ob upoštevanju ekonomske moči zavezanca.

2.2 Osnovne značilnosti davka na dediščine in darila

Davek na dediščine in darila spada med premoženjske davke glede na klasifikacijo davkov OECD. Spada med premoženjske davke v širšem pomenu. To pomeni, da obdavčujejo promet s premoženjem, odplačno (tj. prodaja ali menjava) ali neodplačno (darila in dedovanje). Med premoženjske davke v ožjem pomenu so uvrščeni tisti davki, ki obdavčujejo statično premoženje.

Za razliko od ostalih premoženjskih davkov, ki se praviloma pobirajo enkrat letno, davki na dediščine in darila nastopajo le ob danem dogodku, v primeru smrti ali ob podpisu darilne pogodbe, ob enkratnem prenosu premoženja (Stanovnik, 2012, str. 170). Kot navaja

Podlipnik (2013, str. 16), je z vidika periodičnosti davek na dediščine in darila enkratno, tj. neperiodičen oziroma neponavljajoč davek.

Davek na dediščine in darila je osebni (subjektni) davek, kajti pri odmeri (oprostitve, davčne stopnje) se upoštevajo okoliščine posameznega davčnega zavezanca – prejemnika premoženja, kot so bližina sorodstva ali status pravne osebe (Podlipnik, 2013, str. 15). Večji pomen je na samem subjektu kot pa objektu (darilu, dediščini ali zapuščini). Obdavčen je prenos premoženja oziroma dinamično premoženje, ki je opravljeno brez nadomestila, pa naj gre za prenos mortis causa (za primer smrti) ali inter vivos (med živimi).

Davek na dediščine je uvrščen med sintetične davke, saj je predmet obdavčitve razdelitev celotnega premoženja določene fizične osebe. Po drugi strani pa je davek na darila v osnovi analitičen davek, saj je predmet obdavčitve prenos posamezne premoženjske pravice. Če je predmet darila celotno premoženje določene osebe, gre enako kot pri davkih za primer smrti za sintetičen davek (Podlipnik, 2013, str. 16).

2.3 Javnofinančni prihodki davka na dediščine in darila v državah članicah OECD

V nadaljevanju bom primerjala javnofinančne prihodke z naslova premoženjskih davkov in podrobneje davka na dediščine v državah članicah OECD. OECD na podlagi klasifikacije davkov pridobiva, analizira in primerja podatke za posamezni davek med državami članicami. Indikator za izračun premoženjskih davkov se nanaša na državo kot celoto in se meri kot delež v % bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) države in kot delež vseh pobranih davkov v posamezni državi.

Kot je prikazano v tabeli 1, je bilo v letu 2019 pobranih premoženjskih davkov v Sloveniji za le 0,6 % v celotnem BDP Slovenije za leto 2019 in 1,7 % vseh davkov. Premoženjski davki v strukturi davčnih prihodkov držav OECD, kot je razvidno iz tabele 1 tudi v drugih državah članicah OECD, ne predstavljajo velikega deleža.

Iz tabele 1 so razvidni podatki o deležu premoženjskih davkov v celotnih davčnih prihodkih in delež premoženjskih davkov v BDP posamezne države članice OECD v letu 2019. Številke v tabeli pomenijo, kolikšen delež pobrani premoženjski davki predstavljajo v celotnem BDP posamezne države članice in kolikšen delež v vseh pobranih davkov posamezne države članice. Tabela 1 prikazuje tudi fiskalni pomen premoženjskih davkov v članicah OECD, tj. kakšen pomen imajo premoženjski davki v strukturi prihodkov posamezne države članice.

Tabela 1: Delež javnofinančnih prihodkov z naslova premoženjskih davkov v državah članicah OECD, leto 2019

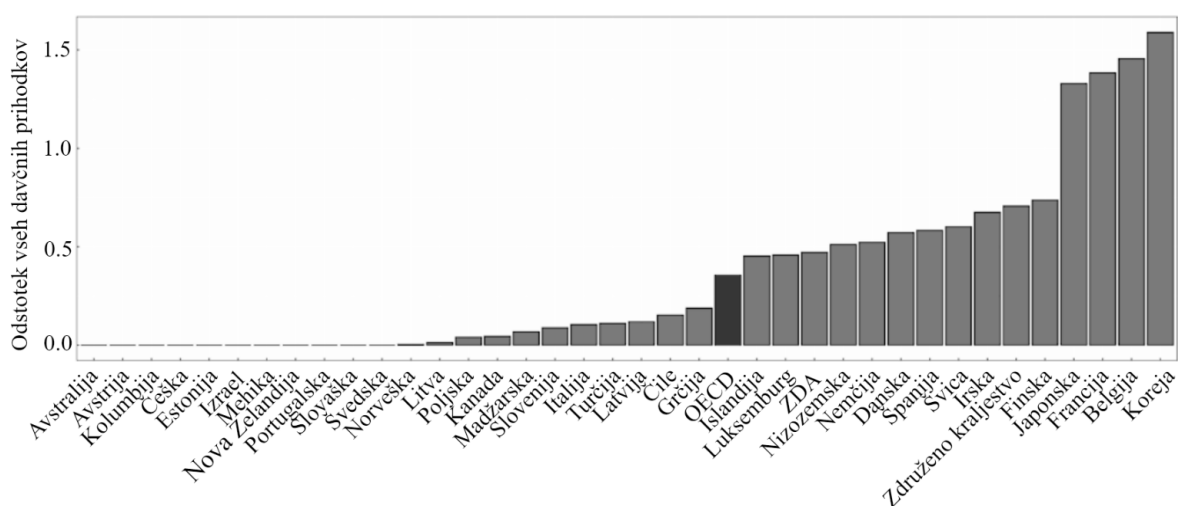
Države članice OECD	Skupaj v % BDP, 2019	Skupaj v % vseh davkov, 2019
Avstrija	0,5	1,3
Belgija	3,5	8,1
Češka republika	0,4	1,2
Čile	1,1	5,4
Danska	1,9	4,1
Estonija	0,2	0,6
Finska	1,4	3,4
Francija	4,0	8,9
Grčija	3,1	8,1
Irska	1,3	5,6
Islandija	2,1	5,9
Italija	2,4	5,8
Izrael	3,1	10,1
Japonska	2,6	/
Kanada	3,9	11,6
Kolumbija	1,8	9,1
Koreja	3,1	11,4
Latvija	0,9	3,0
Litva	0,3	1,0
Luksemburg	3,8	9,7
Madžarska	1,0	2,7
Nemčija	1,1	2,8
Nizozemska	1,5	3,7
Norveška	1,3	3,2
Nova Zelandija	2,0	6,2
Poljska	1,3	3,6
Portugalska	1,4	4,0
Slovaška	0,4	1,2
Slovenija	0,6	1,7
Španija	2,4	7,0
Švedska	0,9	2,2
Švica	2,1	7,3
Turčija	1,0	4,2
Združene države Amerike	3,0	12,1
Združeno kraljestvo	4,1	12,4

Prirejeno po OECD (brez datuma).

Davek na dediščine, zapuščine in darila ima le skromno vlogo v davčnem sistemu, tj. majhen fiskalni pomen, saj predstavljajo le približno 0,5 % celotnih davčnih prihodkov v državah članicah, ki davek obračunavajo (OECD, 2021b). Iz spodnje slike 1 je razvidno, da v Sloveniji delež prihodkov z naslova davka na dediščine in darila znaša okoli 0,1 % celotnih davčnih prihodkov, najmanjši delež prinaša davek v Litvi, največji pa v Koreji okoli 1,6 %. Razviden je večji delež tudi na Japonskem, Franciji in Belgiji, vendar kot lahko vidimo, ima davek relativno majhen finančni učinek v vseh preučevanih državah članicah OECD.

Spodnja slika 1 grafično prikazuje za posamezno državo članico OECD, ki obdavčuje dediščine, zapuščino ali darila, kakšen doprinos javnofinančnih prihodkov ima posamezna država članice s tega naslova. Portugalska sicer obdavčuje dediščine, vendar ne vodi podatkov glede prihodkov s tega naslova v svojih davčnih poročilih. Za Grčijo in Japonsko so na sliki 1 še podatki iz leta 2018, saj trenutno novejših ni na voljo.

Slika 1: Prihodki z naslova davka na dediščine, zapuščine in darila v državah članicah OECD glede na celotne davčne prihodke (v %), leto 2019

Prirejeno po OECD (2021a).

Javnofinančni prihodki premoženjskih davkov in davka na dediščine in darila predstavljajo razmeroma nizek delež vseh davčnih prihodkov, ne le v Sloveniji temveč tudi v drugih državah članicah Evropske unije (v nadaljevanju EU) (Evropska komisija, 2011). Finančni učinek davka na dediščine in darila je majhen, še posebej zaradi visokih oprostitev, ki veljajo za nekatere sorodstvene povezave in dedne rede (Kranjec, 2003, str. 192).

Nizke davčne osnove v veliki meri pojasnjujejo, zakaj so prihodki z naslova davka na dediščine, zapuščine in darila običajno tako nizki. To je deloma posledica popolnih ali visokih davčnih oprostitev prenosa premoženja bližnjim sorodnikom, pa tudi preferencialne davčne obravnave, ki velja za nekatera sredstva. To prispeva k nizkim deležem obdavčljivih zapuščin med vsemi zapuščinami in prenosi premoženja.

Skoraj vse države določajo nek prag oprostitve davka, ki omogoča, da se določena količina premoženja prenese na upravičence neobdavčeno. Pragovi oprostitve davka so običajno višji za ožje sorodnike, zlasti za zakonca in otroke. Zakonca sta v trinajstih državah popolnoma oproščena davka na dediščine, otroci pa v šestih državah. Zakonca in otroci, kjer niso oproščeni, uživajo najvišje pragove za oprostitev davka (OECD, 2021b).

2.4 Javnofinančni prihodki davka na dediščine in darila v Sloveniji

V nadaljevanju bom podrobneje opredelila, kakšno vlogo z javnofinančnega vidika ima davek na dediščine in darila v Sloveniji. Prihodki od davka na dediščine in darila pripadajo občini, kjer se nahaja podedovana oziroma podarjena nepremičnina, pri premoženjskih pa občini, kjer je stalno prebivališče oziroma sedež davčnega zavezanca (Čok in drugi, 2012, str. 110).

To je določeno tudi v skladu s slovensko zakonodajo, natančneje 7. členom ZDDD, ki določa, da prihodki od davka pri dedovanju ali podaritvi nepremičnin in pravic na nepremičninah pripadajo občini, kjer je nepremičnina. Nadalje drugi odstavek 7. člena ZDDD določa, če so podedovane ali podarjene nepremičnine v več občinah, pripadajo prihodki od davka posameznim občinam, sorazmerno z vrednostjo posameznih delov nepremičnin, ki ležijo na njihovem območju.

Kadar so predmet obdavčitve davka na dediščine in darila premoženjske in pravic na nepremičninah, je pomemben tretji odstavek 7. člena ZDDD, saj ta določa, da prihodki od davka pri dedovanju ali podaritvi premoženjskih ter drugih stvarnih pravic pripadajo občini, kjer je stalno prebivališče oziroma sedež davčnega zavezanca. Če davčni zavezanec nima stalnega prebivališča oziroma sedeža v Republiki Sloveniji, pripada davek občini, kjer ima začasno prebivališče. Če nima začasnega prebivališča v Republiki Sloveniji, pripada davek občini, kjer ima darovalec oziroma je imel zapustnik ali zapustnica stalno prebivališče ali sedež. To velja tudi za premoženjske in druge stvarne pravice, ki so izven Republike Slovenije, če je imel zapustnik v času svoje smrti ali če je imel darovalec v času darovanja stalno ali začasno prebivališče oziroma sedež v Republiki Sloveniji. Če dediščina ali darilo obsega tako premoženjske in pravic na nepremičninah, pripadajo prihodki od davka občinam, kakor je navedeno zgoraj.

Na podlagi podatkov pridobljenih iz Letnih poročil Finančne uprave Republike Slovenije (v nadaljevanju FURS) za leto 2016, 2017, 2018, 2019 in 2020 sem pripravila spodnjo tabelo 2, v kateri so prikazani podatki o deležu javnofinančnih prihodkov z vidika davka na dediščine in darila za Slovenijo, ki se nanašajo na posamezno leto. Kot je razvidno, v vseh preučevanih letih davek na dediščine in darila v Sloveniji v strukturi javnofinančnih prihodkov predstavlja le 0,1-odstotni delež.

Nadalje so v tabeli tudi podatki o pobranem davku na dediščine v posameznem letu v EUR, število napovedi, ki so bile vložene za odmero davka od prejetih daril, ter sklepov o

dedovanju, ki so bile v posameznem letu narejeni ter število izdanih dokumentov oziroma odločb, ki jih je v posameznem letu obravnaval in izdal FURS. V letu 2020 je bilo pobranega za 10.074.958 evrov, to je za 36,9 % manj kot leta 2019. Na podlagi podatkov prejetih iz Letnega poročila za leto 2020, ki ga je izdal FURS, je bilo v letu 2020 v Sloveniji 82 % zavezancev oproščenih plačila davka na dediščine in darila, kot dediči prvega dednega reda oziroma kot obdarjenci, ki so izenačeni z dediči prvega dednega reda. V letu 2020 je FURS prejel 35.681 napovedi za odmero davka od prejetih daril in sklepov o dedovanju. Izdanih je bilo 43.913 izhodnih dokumentov, v primerjavi z letom 2019 (50.802) jih je bilo izdanih za 13,6 % manj (Finančna uprava Republike Slovenije, 2021, str. 74).

Tabela 2: Delež javnofinančnih prihodkov (%) z vidika davka na dediščine in darila v Sloveniji

Davek na dediščine in darila/leto	2016	2017	2018	2019	2020
Delež v javnofinančnih prihodkih (v %)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pobrani davek (v EUR)	8.600.425	10.555.360	9.689.271	15.973.551	10.074.958
Število napovedi za odmero davka od prejetih daril in sklepov o dedovanju	38.612	38.374	38.877	40.477	35.681
Število izdanih dokumentov/odločb s strani FURS	50.688	41.793	47.075	50.802	43.913

Vir: lastno delo.

3 OBDAVČITEV Z DAVKOM NA DEDIŠČINE IN DARILA V SLOVENIJI

Področje davka na dediščine in darila v Sloveniji ureja ZDDD. Z davkom na dediščine in darila je v Sloveniji obdavčeno podedovano premoženje ali premoženje, ki je bilo prejet o dar. S tem davkom je obdavčeno tudi premoženje, ki ga prejme posameznik s pogodbo o dosmrtnem preživljanju (Klun, 2010, str. 85).

V nadaljevanju bom podrobneje opredelila pojem obdavčitve davka na dediščine in darila v Sloveniji, opredelila, kdo je davčni zavezanec, kaj sploh je predmet obdavčitve, kaj določa davčno osnovo, kakšne davčne stopnje davka na dediščine in darila pozna slovenski davčni sistem in kakšne oprostitve veljajo v primeru davka na dediščine in darila v Sloveniji.

3.1 Davčni zavezanec

V skladu s 3. členom ZDDD je zavezanec za davek na dediščine in darila fizična ali pravna oseba zasebnega prava, ki prejme premoženje na podlagi dedovanja ali darovanja. Za pravne osebe zasebnega prava po ZDDD štejejo društva, fundacije, skladi, ustanove, zasebni zavodi, in gospodarska interesna združenja. Davčni zavezanec je tudi fizična oseba, ki prejme premoženje na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju oziroma na podlagi darilne pogodbe za primer smrti.

Darilno pogodbo podrobneje ureja trenutno veljavni Obligacijski zakonik (OZ), Ur. l. RS, št. 97/07. V skladu s 533. členom OZ se z darilno pogodbo ena oseba (darovalec) zaveže na drugo osebo (obdarjenca) neodplačno prenesti lastninsko ali drugo pravico ali na drugačen način v breme svojega premoženja obogatiti obdarjenca, obdarjenec pa izjavi, da se s tem strinja.

Pogodba o dosmrtnem preživljanju je prav tako urejena v skladu z OZ. S pogodbo o dosmrtnem preživljanju se pogodbenik (preživljalec) zaveže, da bo preživljal drugega pogodbenika ali koga drugega (preživljanca), drugi pogodbenik pa izjavi, da mu zapušča vse premoženje ali del premoženja, ki obsega nepremičnine in premičnine, ki so namenjene za rabo in uživanje nepremičnin, s tem da je njihova izročitev odložena do izročiteljeve smrti, kot to določa 557. člen OZ.

Nadalje 557. člen OZ določa, da ta pogodba lahko obsega tudi druge premičnine preživljanca, ki pa morajo biti v pogodbi navedene. Za pogodbe o dosmrtnem preživljanju se štejejo tudi pogodbe, s katerimi se proti obljubi dediščine dogovori skupnost življenja ali skupnost premoženja, ali da bo en pogodbenik skrbel za drugega in ga varoval, mu obdeloval posestvo in po njegovi smrti oskrbel pogreb ali kaj drugega v istem namenu. Pri pogodbi o dosmrtnem preživljanju bi bilo načeloma treba pri konsistentnem obdavčenju naprej ugotoviti vrednost opravljenega dela. Slednje bi bilo obdavčeno z dohodnino in odšteto od dediščine. Na preostanek se nato plača davek na dediščine in darila.

3.2 Predmet obdavčitve

Predmet obdavčitve davka na dediščine in darila ureja 2. člen ZDDD. To je premoženje, ki ga fizična oseba prejme od fizične ali pravne osebe kot dediščino ali darilo in se ne šteje za dohodek po zakonu, ki ureja dohodnino, ali pa ga prejme pravna oseba od pravne ali fizične osebe kot darilo ali dediščina, ki se ne šteje za dohodek po zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb. Torej premoženje, ki ga prejme tako fizična oseba kot tudi pravna oseba.

Predmet obdavčitve je premoženje, pod katerega se štejejo:

- nepremičnine,
- premičnine,
- premoženjske pravice in
- druge stvarne pravice.

Med premičnine se v skladu s tretjim odstavkom 2. člena štejejo tudi vrednostni papirji, kapitalski deleži in denar. Kot darilo se šteje tudi volilo. Volilo ureja Zakon o dedovanju (ZD), Ur. l. RS, št. 13/94. V skladu s 85. členom ZD lahko oporočitelj zapusti v oporoki eno ali več določenih stvari ali kakšno pravico določeni osebi ali lahko naloži dediču ali komu drugemu, ki mu kaj zapušča, da iz tistega, kar mu zapušča, da kakšno stvar določeni osebi, ji izplača vsoto denarja, ji odpusti kakšen dolg, jo vzdržuje ali da v njeno korist kaj stori, opusti ali trpi. S takim razpolaganjem se praviloma ne določi dedič; tako razpolaganje je volilo; tisti, kateremu je namenjeno, pa je volilojemnik.

Četrti odstavek 2. člena ZDDD določa, da darilo ali dediščina, ki zajema le premičnine ni predmet obdavčitve, če je skupna vrednost premičnin nižja od 5.000 evrov.

Davek na dediščine in darila se ne plača od podedovanega ali podarjenega začasnega ali dosmrtnega užitka nepremičnine in od tistega dela nepremičnine, na katerem dedič ali obdarjenec po veljavnih predpisih ne more pridobiti lastninske pravice, pravice uporabe ali užitka (Finančna uprava Republike Slovenije, 2019b, str. 3).

V primeru razdelitve solastnine 4. člen ZDDD določa, da plača vsak solastnik ali solastnica davek od tistega brezplačno prejetega dela premoženja, ki presega njegov solastniški delež. Pri skupni lastnini so davčni zavezanci vsi lastniki ali lastnice premoženja solidarno odgovorni.

3.3 Nastanek davčne obveznosti

Davčna obveznost v skladu s 6. členom ZDDD nastane v različnih trenutkih, odvisno od posameznega primera. Prvi odstavek 6. člena določa, da davčna obveznost nastane na dan pravnomočnosti sklepa o dedovanju oziroma na dan sprejema darila. Kot določa tretji odstavek 6. člena ZDDD, velja darilo za sprejeto ob podpisani darilni pogodbi, izročilni pogodbi, pogodbi o preužitku oziroma ob dejanskem sprejemu darila.

Nadalje drugi odstavek 6. člena ZDDD navaja, da v primeru volila nastane davčna obveznost na dan pravnomočnosti sklepa o volilu. Pri pogodbah o dosmrtnem preživljanju in pri darilnih pogodbah za primer smrti nastane davčna obveznost na dan smrti preživljanca oziroma na dan smrti darovalca ali darovalke, kot je določeno v četrtem odstavku 6. člena ZDDD.

3.4 Davčna osnova

Davčna osnova davka na dediščine in darila je po 5. členu ZDDD opredeljena kot vrednost podedovanega ali v dar prejetega premoženja v času nastanka davčne obveznosti. Vrednost podedovanega ali v dar prejetega premoženja se zmanjša za vrednost dolgov, stroškov in bremen, ki odpadejo na premoženje, od katerega se plačuje ta davek.

Pri nepremičninah se kot vrednost podedovanega ali v dar prejetega premoženja šteje 80 % posplošene tržne vrednosti, ugotovljene po zakonu, ki ureja množično vrednotenje nepremičnin, kakor je določena nepremičnini v registru nepremičnin na dan nastanka davčne obveznosti (Čok in drugi, 2012, str. 112). Sistem množičnega vrednotenja se je v Sloveniji uveljavil že sredi leta 2006 in se od takrat redno tudi izvaja. Vendar je Ustavno sodišče RS ob razveljavitvi Zakona o davku na nepremičnine (ZDavNepr), Ur. l. RS, št. 101/13 z ustavno odločbo UI U-I-313/13-86 opozorilo na nekatere rešitve sistema, ki so lahko pri uporabi podatkov za davčne namene neustavne.

Z novim Zakonom o množičnem vrednotenju nepremičnin (ZMVN-1), Ur. l. RS, št. 77/17 (sprejetim 14. decembra 2017) se odpravljajo očitane neustavnosti, ZMVN-1 je urejen kot standard množičnega vrednotenja nepremičnin v Sloveniji. Glavni namen množičnega vrednotenja nepremičnin je z avtomatiziranimi postopki na podlagi modelov, ki simulirajo trg nepremičnin na določen datum, objektivno, enotno in primerljivo oceniti tržno vrednost velikemu številu nepremičnin naenkrat. Sistem množičnega vrednotenja je bil izvorno razvit za namene davka na nepremičnine, saj je bil njegov cilj navezati davčno osnovo na tržno vrednost nepremičnine (Žibrik & Humar, 2021).

Medtem ko pri premičninah, razen pri denarju, je vrednost v skladu z ZDDD tržna vrednost tega premoženja. Četrty odstavek 5. člena nadalje določa, da se pri premičninah davčna osnova, ki je ugotovljena, zniža za 5.000 evrov. Darilo ali dediščina, ki zajema le premičnine, namreč ni predmet obdavčitve, če je skupna vrednost premičnin nižja od 5.000 evrov (Čok in drugi, 2012, str. 112).

Kadar je predmet obdavčitve davka na dediščine in darila nepremičnina, ima davčni organ Republike Slovenije na podlagi splošnih določb ZDavP-2 pravico tudi preveriti resničnost dejstev, ki jih navaja davčni zavezanec v napovedi za odmero davka, to je:

- ali vrednost nepremičnine, ki je razvidna iz pravnomočnega sklepa o dedovanju oziroma ki jo je davčni zavezanec navedel v napovedi za odmero davka od prejetega darila, ustreza tržni vrednosti nepremičnine; oziroma
- ali je bila vrednost nepremičnine davčnemu organu prikazana v nižjem znesku zaradi ugodnejše odmere davka.

V primeru dvoma v pravilnost vrednosti nepremičnine davčni organ tržno vrednost posamezne nepremičnine ugotavlja v vsakem posameznem odmernem postopku posebej (na primer naredi primerjavo s splošno znanimi tržnimi cenami, ki so trenutno veljavne na m²

na določenem področju ali primerja s cenami iz izvedenih prodaj primerljivih nepremičnin). Davčni zavezanec pa ima na drugi strani po splošnih določbah ZDavP-2 pravico nato oceno tržne vrednosti nepremičnine, ki jo postavi finančni urad, izpodbijati s predložitvijo individualne ceno.

Pri ugotavljanju davčne osnove se v skladu s šestim odstavkom 5. člena ZDDD predmeti gospodinjstva ne upoštevajo. Kot predmeti za gospodinjstvo se štejejo gospodinjiski predmeti, ki so namenjeni za zadovoljitev vsakdanjih potreb zavezanca, kot so pohištvo, gospodinjiski stroji in naprave ter druga hišna oprema, posteljnina in podobno, vendar ne, če so ti predmeti večje vrednosti.

Peti odstavek 5. člena ZDDD določa, če je davčni zavezanec v obdobju dvanajstih mesecev od istega darovalca ali iste darovalke prejel več daril, se za ugotavljanje davčne osnove vrednosti prejetih daril seštevajo. Rok dvanajstih mesecev začne teči z dnem sprejema prvega darila.

3.5 Davčna stopnja in zneski za odmero davka

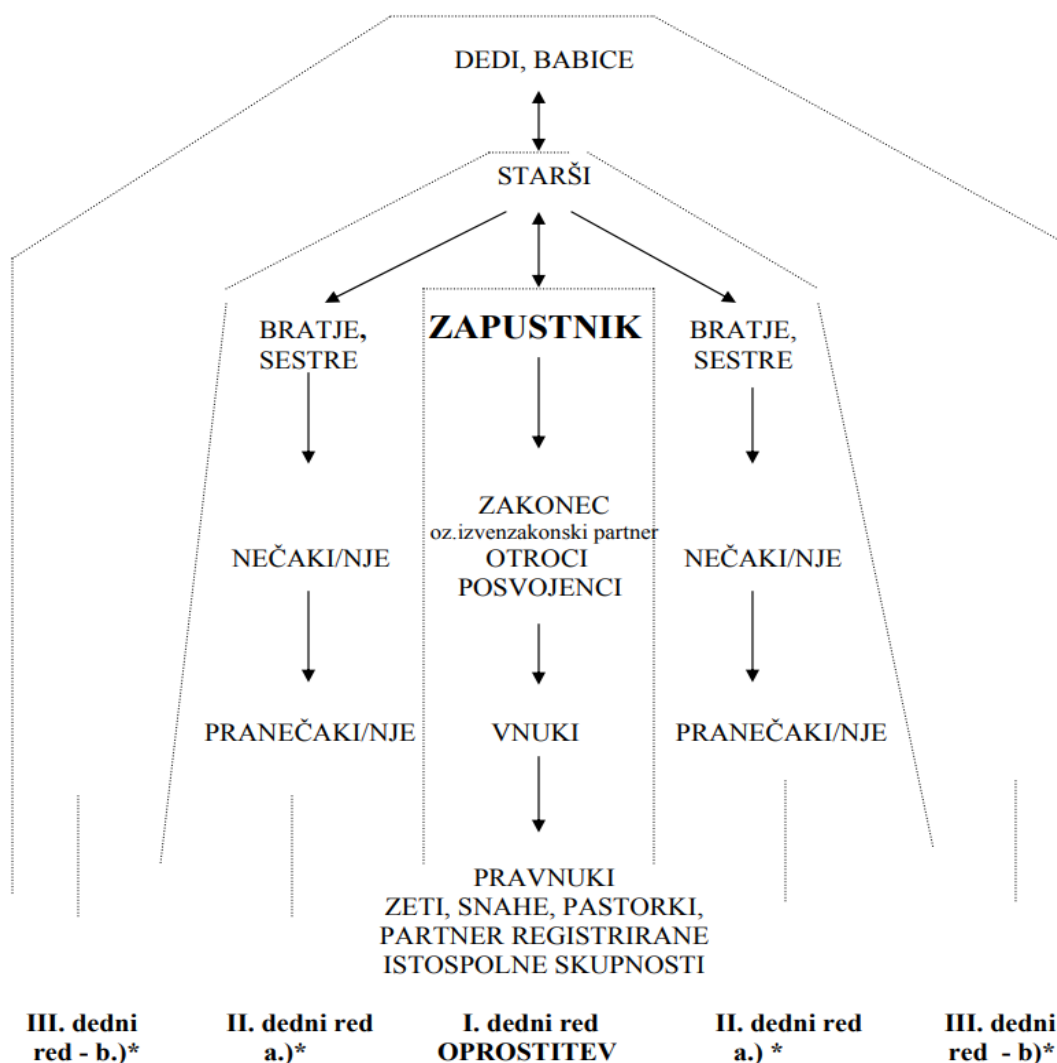
Za davčne stopnje davka na dediščine in darila je značilno, da so progresivne, kajti višina davčne stopnje je odvisna od vrednosti premoženja ter od stopnje sorodstvenega razmerja med prenosnikom in prevzemnikom premoženja (Podlipnik, 2013, str. 16).

Za določitev prave davčne stopnje ali morebitne oprostitve je zelo pomembna razlaga dednih redov (Čok in drugi, 2012, str. 112). Spodnja slika 2 prikazuje grafično shemo redov, ki jo ureja ZDDD. Kot je razvidno, se v prvi dedni red uvršča zakonec oziroma zunaj zakonski partner, otroci, posvojenci, vnuki, pravnuki, zet, snaha, pastorka/pastorek in dedič ali obdarjenec, ki je živel z zapustnikom ali darovalcem v registrirani istospolni partnerski skupnosti.

Pastorek, tj. sin ali hči iz prejšnjega zakona, od zapustnikove/zapustničinega partnerke/partnerja, se uvršča v prvi dedni red, medtem ko njihovi potomci kot dediči spadajo med vse ostale osebe. Za dediča ali obdarjenca, ki je živel z zapustnikom ali darovalcem v registrirani istospolni partnerski skupnosti, veljajo enaka pravila, kot veljajo za dedovanje med zakoncema po ZD (Finančna uprava Republike Slovenije, 2019a, str. 3). Tako je odločilo tudi Ustavno sodišče RS je z odločbo št. U-I-425/06 z dne 2. 7. 2009. Zavezanec, ki je živel z zapustnikom ali darovalcem v partnerski ali nesklenjeni partnerski zvezi, se v skladu z odločbo Ustavnega sodišča RS št. U-I-425/06 s tem uvršča med dediče prvega dednega reda, ki so po 1. odstavku 9. člena ZDDD oproščeni plačila davka.

Kot je razvidno iz spodnje slike 2, v drugi dedni red ZDDD uvršča starše, brate, sestre in njihove potomce in v tretji red stare starše, to so babice in dedki. Osebe, ki niso uvrščene v enega izmed dednih redov ZDDD zunaj vsega določa še vse druge osebe, za katere veljajo posebne davčne stopnje.

Slika 2: Grafična shema dednih redov po ZDDD

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije (2019a).

Prvi dedni red je v skladu z ZDDD oproščen plačila davka na dediščine in darila. Medtem ko drugi dedni red, tretji dedni red in vse druge osebe so zavezani k plačilu davka na dediščine in darila.

V skladu z 8. členom ZDDD so davčne stopnje različne glede na dedne redove. Iz spodnjih tabel 3, 4 in 5 je razvidno, da se višina davčnih stopenj progresivno povečuje znotraj posamezne skupine in je odvisna od vrednosti premoženja. Davek se plačuje glede na lestvico po stopnjah, ki naraščajo z vrednostmi premoženja.

Za drugi dedni red je značilna stopničasta progresija, ki znaša od 5 % do 14 % odvisno od vrednosti podedovanega premoženja, kot je razvidno iz tabele 3.

Tabela 3: II. dedni red (starši, bratje, sestre in njihovi potomci)

Vrednosti premoženja		Davek na dediščine in darila				
Nad	Do	EUR		%		EUR
	10.000			5		
10.000	50.000	500	+	6	nad	10.000
50.000	100.000	2.900	+	7	nad	50.000
100.000	200.000	6.400	+	8	nad	100.000
200.000	300.000	14.400	+	10	nad	200.000
300.000	400.000	24.400	+	12	nad	300.000
400.000		36.400	+	14	nad	400.000

Prirejeno po Finančna uprava Republike Slovenije (2019a).

Spodnja tabela 4 prikazuje davčne stopnje za tretji dedni red, ki se gibljejo med 8 % in 17 % odvisno od vrednosti podedovanega ali v dar prejetega premoženja.

Tabela 4: III. dedni red (dedki in babice)

Vrednosti premoženja		Davek na dediščine in darila				
Nad	Do	EUR		%		EUR
	10.000			8		
10.000	50.000	800	+	9	Nad	10.000
50.000	100.000	4.400	+	10	Nad	50.000
100.000	200.000	9.400	+	11	Nad	100.000
200.000	300.000	20.400	+	13	Nad	200.000
300.000	400.000	33.400	+	15	Nad	300.000
400.000		48.400	+	17	Nad	400.000

Prirejeno po Finančna uprava Republike Slovenije (2019a).

Iz spodnje tabele 5 so razvidne davčne stopnje za vse druge osebe, ki se gibljejo med 12 % in 39 % odvisno od podedovanega ali v dar prejetega premoženja.

Tabela 5: Vse druge osebe

Vrednosti premoženja		Davek na dediščine in darila				
Nad	Do	EUR		%		EUR
	10.000			12		
10.000	50.000	1.200	+	16	Nad	10.000
50.000	100.000	7.600	+	20	Nad	50.000
100.000	200.000	17.600	+	25	Nad	100.000
200.000	300.000	42.600	+	30	nad	200.000
300.000	400.000	72.600	+	35	nad	300.000
400.000		107.600	+	39	nad	400.000

Prirejeno po Finančna uprava Republike Slovenije (2019a).

Sorodstvena vez je navzdol neobdavčena, v kolikor gre navzgor, pa je treba upoštevati, kolikokrat preide mejo med dednimi redi (ali obstajajo sorodstvene vezi preko staršev ali preko dedkov in babic). V ZDDD niso izrecno naštetih dediči ali obdarjenci prvega dednega reda in se zato kot taki upoštevajo dediči, kot jih določa ZD. Dedni redovi zakonitih dedičev so natančneje določeni v drugem poglavju ZD.

Na podlagi zakona dedujejo po zapustniku njegovi potomci, njegovi posvojenci in njihovi potomci, njegov zakonec, njegovi starši, posvojitelj in njegovi sorodniki, njegovi bratje in sestre ter njihovi potomci in njegovi dedi in babice ter njihovi potomci, kot to določa 10. člen ZD. Te osebe dedujejo po dednih redih. Nadalje je v četrtem odstavku 10. člena ZD določeno, da dediči bližnjega dednega reda izključujejo od dedovanja osebe bolj oddaljenega dednega reda.

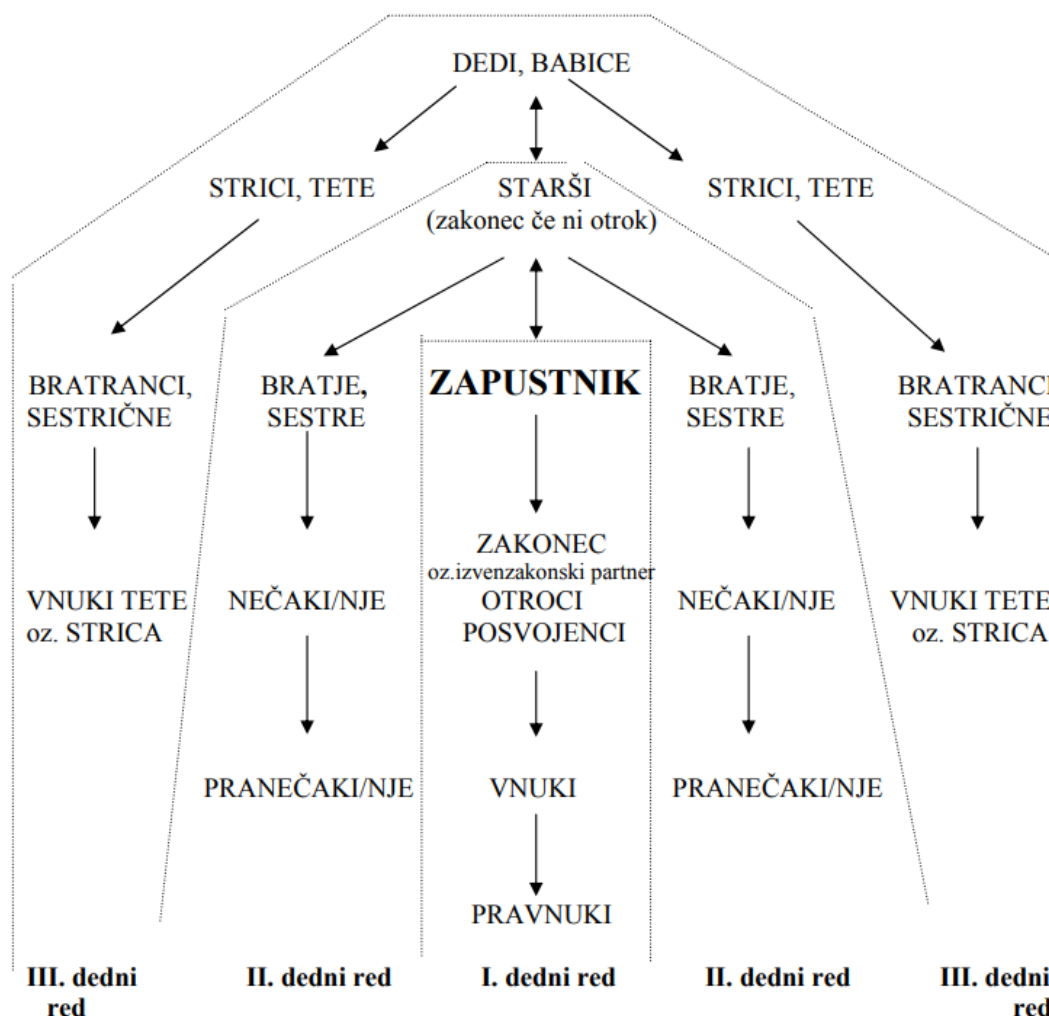
V 11. členu ZD je določeno, da so dediči prvega dednega reda potomci in zakonec pokojnika. Pokojnikovo zapuščino dedujejo pred vsemi njegovi otroci in njegov zakonec, ki dedujejo po enakih delih. Vnuk se torej uvršča med dediče prvega dednega reda (Finančna uprava Republike Slovenije, 2019a, str. 4). To pomeni, da je plačila davka na dediščine in darila oproščen v primeru podedovanega premoženja od starih staršev (Turk & Vogrič, 2018, str. 35). Med dediče drugega dednega reda spadajo starši in bratje oziroma sestre pokojnika ter njihovi potomci in v primeru, če zapustnik ni imel otrok, tudi njegov zakonec (ki sicer deduje v prvem dednem redu). V primeru, če zapustnik nima potomcev, njegovo zapuščino dedujejo njegovi starši in njegov zakonec. Pokojnikovi starši dedujejo eno polovico zapuščine po enakih delih, pokojnikov zakonec pa deduje drugo polovico zapuščine, kot to določa 14. člen ZD. Tretji dedni red predstavljajo dedki in babice pokojnika ter njuni potomci.

ZD v 12. členu definira tudi vstopno pravico za dedovanje. Vstopna pravica za dedovanje namreč omogoča, da del zapuščine, ki bi šel prej umrlemu, če bi bil preživel zapustnika, dedujejo njegovi otroci, zapustnikovi vnuki, po enakih delih. Če pa umre kateri od vnukov

pred zapustnikom, dedujejo delež, ki bi šel njemu, če bi bil živ ob zapustnikovi smrti, njegovi otroci, zapustnikovi pravniki, po enakih delih in tako naprej po vrsti, dokler je kaj zapustnikovih potomcev.

Za nekatere dediče veljajo tudi posebne določbe. V 21. členu ZD so obravnavani posvojenec in določeno je, da imajo pri posvojitvi posvojenec in njegovi potomci do posvojitelja in njegovih sorodnikov enake dedne pravice kakor posvojiteljevi otroci in njihovi potomci. Pri posvojitvi dedujejo posvojenec in njegovi potomci po drugih posvojenecih in njihovih potomcih. ZDDD v tretji dedni red namreč uvršča le dedke in babice, ne pa tudi njunih potomcev, to so tete strici (bratje in sestre staršev), medtem ko ZD to podrobneje definira (Finančna uprava Republike Slovenije, 2019a, str. 4). Spodnja slika 3 prikazuje grafično shemo, kako so dedni redovi urejeni po ZD,

Slika 3: Grafična shema dednih redov po ZD

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije (2019a).

Kot je razvidno ZD nekoliko podrobneje opredeljuje dedne rede kot ZDDD. Glede na sliko 3 se npr. nečak po teti oziroma stricu uvršča v drugi dedni red, kar pomeni, da je obdavčen

in mora plačati davek na dediščine in darila v višini davčnih stopenj, ki so določene za drugi dedni razred. V kolikor bi bila obratna situacija in bi npr. teta dedovala po nečaku, pa je iz slike 3 razvidno, da se po ZD uvršča v tretji dedni red in je tako obdavčena v skladu z davčno lestvico za tretji dedni red.

3.6 Oprostitve plačila davka na dediščine in darila

Davka na dediščine in darila je v skladu z 9. členom ZDDD oproščeno darilo ali dediščina, ki jo prejme:

- dedič ali dedinja prvega dednega reda oziroma obdarjenec ali obdarjenka, ki je izenačen z dedičem prvega dednega reda in
- pravna oseba zasebnega prava, ustanovljena na podlagi zakona za opravljanje verske, človekoljubne, dobrodelne, zdravstvene, socialno-varstvene, izobraževalne, raziskovalne ali kulturne dejavnosti ali za opravljanje dejavnosti zaščite in reševanja, vendar le, če gre za darilo oziroma dediščino, ki je namenjena opravljanju take dejavnosti pravne osebe.

Drugi odstavek 9. člena ZDDD določa, da so z dediči prvega dednega reda izenačeni zet, snaha, pastorek in dedič ali obdarjenec, ki je živel z zapustnikom ali darovalcem v registrirani istospolni partnerski skupnosti.

Glede oprostitve pri dedičih prvega dednega reda je pomembna sodba Vrhovnega sodišča RS X Ips 29/2018, ki je določila, da je pastorek iz zunajzakonske zveze oproščen po zapustniku, tj. po mačehi ali očimu (v konkretni sodbi po mačehi), oziroma če je zakonec ali zunajzakonski partner, ki je bil pastorkov starš, umrl pred zapustnikom, kajti pred sodbo državni organi oprostitve tega davka pastorkom niso priznavali.

Davek se v skladu s tretjim odstavkom 9. člena ZDDD ne plača od podedovanega ali podarjenega začasnega ali dosmrtnega užitka nepremičnine. Četrti odstavek 9. člena ZDDD nadalje navaja, da se davek ne plača od tistega dela nepremičnine, na katerem dedič ali obdarjenec po veljavnih predpisih ne more pridobiti lastninske pravice, pravice uporabe ali užitka.

Prav tako ne plača davka dedič katerega koli drugega dednega reda, ki podeduje stanovanje, če nima drugega stanovanja in je ob smrti zapustnika živel z njim v skupnem gospodinjstvu (Klun & Jovanović, 2020, str. 93).

Vsi ostali obdarjenci ali dediči plačajo davek glede na dedni red po progresivni lestvici, kot je prikazano v tabeli 3 - II. dedni red (starši, bratje, sestre in njihovi potomci), tabeli 4 - III. dedni red (dedi in babice) in tabeli 5 - Vse druge osebe.

Slovenska zakonodaja v 10. členu ZDDD določa še druge primere, kadar velja oprostitev plačila davka na dediščine in darila. Davka je namreč oproščen tudi dedič in obdarjenec, ki

ureja kmetijska zemljišča in se v skladu s slovensko zakonodajo šteje za kmeta, če podeduje oziroma dobi v dar kmetijsko zemljišče. Gozdna zemljišča se štejejo tudi za kmetijska zemljišča. Prav tako davka na dediščine tudi ne plača prevzemnik kmetijskega gospodarstva, ki se v skladu z zakonom, ki ureja dedovanje kmetijskih gospodarstev, šteje za zaščiten kmetijo, pa tudi v primerih, ko dedič ali obdarjenec – kmet podeduje ali dobi v dar celo kmetijo. Pri opredelitvi, kaj se šteje za kmetijo, je treba upoštevati opredelitev zaščiten kmetije po predpisih o dedovanju kmetijskih gospodarstev.

Nadalje drugi odstavek 10. člena ZDDD določa, če dedič ali obdarjenec, ki je bil na podlagi zgoraj navedenega oproščen plačila davka:

- podedovano ali podarjeno nepremičnino pred potekom petih let od pridobitve odtuji ali
- se v tem roku preneha ukvarjati s kmetijsko dejavnostjo ali
- ne obdeluje zemljišč v skladu z zakonom, ki ureja kmetijska zemljišča,

se mu davek naknadno odmeri tako, kot bi se mu odmeril, če ob prejemu dediščine oziroma darila ne bi izpolnjeval pogojev za oprostitev po tem členu. Mnenje o tem, ali je zemljišče obdelano v skladu z zakonom o kmetijskih zemljiščih, izda upravni organ, pristojen za kmetijske zadeve. Navedeno ne velja za odtujitve, izvršene na podlagi sporazuma o izročitvi in razdelitvi premoženja po OZ, za odtujitve oziroma oddaje premoženja po zakonu, ki ureja preživninsko varstvo kmetov, ter za odtujitve, izvedene zaradi agrarnih operacij po zakonu, ki ureja kmetijska zemljišča.

Davka v skladu s četrtem odstavkom 10. člena ZDDD ne plača tudi dedič ali obdarjenec, če gre za darilo ali dediščino, ki ima status kulturnega spomenika, pod pogojem, da podarjenega ali podedovanega kulturnega spomenika ne odtuji pred potekom 10 let, in pod pogojem, da je kulturni spomenik dostopen za javnost ali da je namenjen izvajanju kulturnih dejavnosti, o čemer sklene dedič ali obdarjenec z ministrstvom, pristojnim za kulturo, sporazum z neomejenim trajanjem.

V skladu s prvim odstavkom 11. člena ZDDD davka ne plača davčni zavezanec, ki podeduje ali dobi v dar prejeto premoženje in ga brez povračila odstopi državi, občini ali pravnim osebam zasebnega prava, ustanovljenim na podlagi zakona za opravljanje verske, človekoljubne, dobrodelne, zdravstvene, socialno-varstvene, izobraževalne, raziskovalne ali kulturne dejavnosti, vendar le, če je premoženje namenjeno izključno za nepridobitne namene prejemnika. Davek, plačan pred odstopom dediščine, ali darila, se vrne, če je bil odstop izvršen v šestih mesecih po sprejemu dediščine ali darila.

Če davčni zavezanec odstopi svoj dedni delež sodediču, se plača davek ob prenosu premoženja samo enkrat, tako da se oprosti plačilo davka tistemu dediču, ki je prvi prejel dediščino, davek pa se odmeri glede na razmerje med zapustnikom in dejanskim prejemnikom dediščine, kot to določa tretji odstavek 11. člena ZDDD.

3.7 Postopek za odmero davka na dediščine in darila

Davek na dediščine in darila se davčnemu zavezancu odmeri z odločbo v 30 dneh po prejemu davčne napovedi oziroma pravnomočnega sklepa o dedovanju, kot to določa 16. člen ZDDD. Višina davka se ugotavlja po predpisih, ki veljajo na dan nastanka davčne obveznosti (Finančna uprava Republike Slovenije, 2019b, str. 4).

3.7.1 Odmera davka na darilo

V 13. členu ZDDD je določeno, da davčni zavezanec, ki prejme v dar premoženje, od katerega se plača davek, mora prejem darila napovedati na obrazcu v 15 dneh od nastanka davčne obveznosti pri finančnem uradu, kjer je vpisan v davčni register. V primeru, če gre za nepremičnino oziroma če darilo obsega tako premično in nepremično premoženje, je pristojni finančni urad, kjer nepremičnina leži. Če nepremičnina leži na območju več davčnih uradov, davčni zavezanec napove prejem darila pri davčnem uradu, kjer je vpisan v davčni register. Če davčni zavezanec nima stalnega ali začasnega prebivališča oziroma sedeža v Republiki Sloveniji in ni vpisan v davčni register, napove darilo, ki obsega samo premično premoženje, pri davčnem uradu, kjer je darovalec vpisan v davčni register.

To pomeni, da mora zavezanec za plačilo davka na pristojni finančni urad poslati v 15 dneh od prejema darila izpolnjen obrazec za napoved (Finančna uprava Republike Slovenije, 2019b, str. 4). Če je davčni zavezanec v obdobju dvanajstih mesecev od istega darovalca ali iste darovalke prejel več daril, mora v davčni napovedi navesti vrednost že prejetih daril. Finančni urad v tem primeru odmeri davek od vrednosti vseh prejetih daril in, če je bil od prej napovedanih daril davek že odmerjen in plačan, ta davek upošteva pri odmeri nove davčne obveznosti, kot to določa peti odstavek 13. člena ZDDD.

3.7.2 Odmera davka na dediščine

V 14. členu ZDDD je določeno, da davčni zavezanec, ki podeduje premoženje, od katerega se plača davek na dediščine in darila, ne vloži davčne napovedi. Odmera davka na dediščine se izvrši na podlagi podatkov pravnomočnega sklepa o dedovanju, ki ga sodišče pošlje pristojnemu finančnemu uradu.

3.7.3 Odmera davka na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju in darilne pogodbe za primer smrti

Zavezanec, ki je prejel premoženje na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju ali darilne pogodbe za primer smrti, mora pogodbo v skladu s 15. členom ZDDD, prijaviti v 15 dneh od sklenitve pogodbe pri finančnem uradu na območju, kjer je to premoženje ali kjer je zavezanec vpisan v davčni register. Davčno napoved za odmero davka mora zavezanec

vložiti v 15 dneh od nastanka davčne obveznosti pri davčnem uradu, pri katerem je prijavil pogodbo o dosmrtnem preživljanju ali darilno pogodbo za primer smrti.

4 OBDAVČITEV DARIL

Premožnejša gospodinjstva, ki imajo večji del premoženja v likvidnih sredstvih in katerih premoženje presega njihove potrebe po upokojitvi, lahko tako del svojega premoženja podarijo svojim potomcem že v času svojega življenja. Davek na darila preprečujejo, da bi darovalec prenesel svoje premoženje na obdarjenca in se s tem morebiti izognil plačilu davka na dediščine, če bi to vrednost premoženja podedoval davčni zavezanec po smrti zapustnika. Davek na darila tako dopolnjuje davek na dediščine in je prav tako urejen na nacionalni ravni z ZDDD.

Pravila glede obdavčitve, ki so podrobneje razložena v 3. točki magistrskega dela, veljajo tudi za darila. Pri obdavčitvi daril je treba opredeliti, kdo je darovalec in kdo prejemnik darila ter kakšna obdavčitev velja zanj. Z obdarjenčevega vidika je najprej treba opredeliti, ali gre za darilo, ki je obdavčeno z dohodnino, in če ne, ali je obdavčeno z davkom na dediščine in darila. Z vidika darovalca je treba razlikovati med tem, ali je darovalec fizična oseba ali pravna oseba zasebnega prava ter na to določiti pravila o obdavčitvi z naslova daril.

4.1 Davčna obravnava daril z vidika obdarjenca oziroma prejemnika

Obdarjenec lahko prejme darilo od fizične osebe ali od pravne osebe oziroma organizacije, pri čemer je različna tudi obdavčitev. Z vidika davčne obravnave daril na strani obdarjenca je ključno vedeti, ali gre za darilo, ki se šteje za dohodek po Zakonu o dohodnini (ZDoh-2), Ur. l. RS, št. 13/11. ali ne. V kolikor se darilo ne šteje za dohodek po ZDoh-2, pomeni, da nadalje preučimo obdavčitev darila z vidika ZDDD. Tu pa je treba točno vedeti, ali je obdarjenec fizična oseba ali pravna oseba zasebnega prava. Pomembno vlogo ima tudi vrednost darila.

4.1.1 Obdavčitev fizične osebe po Zakonu o dohodnini

Obdavčitev daril fizičnim osebam po ZDoh-2 je odvisna od razmerja med darovalcem in obdarjencem ter od vrednosti darila (Finančna uprava Republike Slovenije, 2017a, str. 3). Treba je opredeliti, ali se prejeto darilo šteje za dohodek po ZDoH-2 ali ne.

a. Darila, ki štejejo za dohodke po Zakonu o dohodnini

Darilo, ki ga zagotovi delodajalec na podlagi ali zaradi zaposlitve nekdanjemu, sedanjemu ali bodočemu delojemalcu ali njegovemu družinskemu članu, se šteje za boniteto, ki se skladno z ZDoh-2 obdavči kot dohodek iz zaposlitve (Finančna uprava Republike Slovenije, 2017a, str. 3).

Po 36. členu ZDoh-2 dohodek iz zaposlitve vključuje vsako izplačilo in boniteto, ki sta povezana z zaposlitvijo. Dohodek iz zaposlitve je dohodek iz delovnega razmerja in dohodek iz drugega pogodbenega razmerja ali razmerja na drugi podlagi. Skladno s prvim odstavkom 35. člena ZDoh-2 se za dohodek iz zaposlitve šteje dohodek, prejet na podlagi pretekle ali sedanje zaposlitve.

Prvi odstavek 39. člena ZDoh-2 določa, da je boniteta vsaka ugodnost v obliki proizvoda, storitve ali druge ugodnosti v naravi, ki jo delojemalcu ali njegovemu družinskemu članu zagotovi delodajalec ali druga oseba v zvezi z zaposlitvijo. Skladno z drugim odstavkom 39. člena boniteta vključuje zlasti:

- uporabo osebnega vozila za privatne namene,
- nastanitev,
- posojilo brez obresti ali z obrestno mero, ki je nižja od tržne,
- popust pri prodaji blaga in storitev,
- izobraževanje delojemalca ali njegovega družinskega člana,
- zavarovalne premije in podobna plačila,
- darila, ki jih zagotovi delodajalec na podlagi ali zaradi zaposlitve nekdanjemu, sedanjemu ali bodočemu delojemalcu ali njegovemu družinskemu članu, in
- pravico delojemalcev do nakupa delnic.

Če delodajalec podari otroku delojemalca darilo v mesecu decembru, se vrednost darila ne všteva v davčno osnovo delojemalca, če njegova vrednost ne presega 42 evrov. Navedeno velja za darilo otroku do starosti 15 let, kot to določa četrti odstavek 39. člena.

Peti odstavek 39. člena navaja, da bonitete, ki jih delodajalec delojemalcu ne zagotavlja redno ali pogosto, se ne vključujejo v davčno osnovo delojemalca, če vrednost vseh bonitet v mesecu ne presega 13 evrov. Ta določba velja le za bonitete iz delovnega razmerja.

Na podlagi 2. točke tretjega odstavka 105. člena ZDoh-2 se darilo obdavči kot drug dohodek po ZDoh-2, če ne gre za darilo iz 3. točke 19. člena ZDoh-2 oziroma darilo ne velja za dohodek iz zaposlitve, dohodek iz dejavnosti, dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, dohodek iz premoženja ali dohodek iz kapitala.

Pri tem se v davčno osnovo ne všteva posameznega darila, če njegova vrednost ne presega 42 evrov oziroma če skupna vrednost vseh daril, prejetih v davčnem letu od istega darovalca, ne presega 84 evrov.

Pravna oseba ali fizična oseba z dejavnostjo, ki fizični osebi podari darilo in se ta pri fizični osebi šteje za obdavčljivi dohodek po ZDoh-2, mora kot plačnik davka od zneska dohodka (darila) v skladu z določili tega zakona izračunati in plačati akontacijo dohodnine po stopnji 25 % (Finančna uprava Republike Slovenije, 2017a, str. 4).

b. Darila, ki ne štejejo za dohodke po Zakonu o dohodnini

V splošnem so po ZDoh-2 obdavčeni vsi dohodki fizične osebe, ne glede na vrsto, razen tistih, ki so v zakonu posebej navedeni kot oproščeni dohodki oziroma se sploh ne štejejo za dohodek po ZDoh-2. Med dohodki, ki se ne štejejo za dohodke po ZDoh-2, so tudi darila, opredeljena v 3. točki 19. člena ZDoh-2. Ta določa, da se za dohodek fizične osebe ne štejejo darila, prejeta od fizične osebe, ki ni delodajalec prejemnika (ali z delodajalcem povezana oseba) ali delodajalec osebe, ki je povezana s prejemnikom, razen daril, ki jih fizična oseba prejme v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 46. člena tega zakona. To pomeni, da v primeru, ko fizična oseba prejme darilo od:

- svojega delodajalca ali
- osebe, ki je z delodajalcem povezana oseba, ali
- ko je delodajalec oseba, ki je povezana s prejemnikom darila,

se tako darilo šteje za obdavčljiv dohodek po ZDoh-2 in se obdavči kot dohodek iz zaposlitve. Darilo, ki ga fizična oseba prejme v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 46. člena ZDoh-2, pa se obdavči kot dohodek iz dejavnosti.

V kolikor med darovalcem in obdarjencem obstaja neko delovno razmerje, bi to lahko pomenilo, da je darilo dohodek, ki izvira iz delovnega razmerja oziroma druge vrste zaposlitve, bi bilo to darilo dohodek iz zaposlitve. Tudi darilo, ki je prejeto v zvezi z opravljanjem dejavnosti, ni izvzeto iz obdavčitve z dohodnino. Dohodek iz zaposlitve je tisti, ki je povezan le z zaposlitvijo. Če pa fizična oseba prejme darilo od drugih fizičnih oseb (nepovezano z zaposlitvijo ali dejavnostjo), je to darilo obdavčeno z davkom na dediščine in darila.

4.1.2 Obdavčitev po Zakonu o davku na dediščine in darila

V splošnem je po 2. členu ZDDD predmet obdavčitve premoženje, ki ga fizična oseba prejme od fizične ali pravne osebe kot darilo in se ne šteje za dohodek po ZDoh-2. Predmet obdavčitve je tudi premoženje, ki ga pravna oseba prejme od pravne ali fizične osebe kot darilo in se ne šteje za dohodek po zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb. O tem je več napisano v točki 3 (natančneje 3.2 Predmet obdavčitve).

Darilo, ki ga obdarjenec prejme od darovalca, ki je fizična oseba, ni obdarjenčev dohodek po ZDoh-2, to pomeni, da je treba preveriti obdavčitev darila z vidika ZDDD. V kolikor darilo podari pravna oseba zasebnega prava, pa je treba najprej podrobneje opredeliti, ali gre za darilo, ki se šteje za dohodek po ZDoH-2 ali za dohodek po zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb. Če se izkaže, da ne gre za dohodek po ZDoH-2 ali za dohodek po zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb, je treba preveriti pravila ali se darilo obdavči po ZDDD in na kakšen način se obdavči.

4.2 Davčna obravnava daril z vidika izplačevalca oziroma darovalca

Z vidika darovalca je treba razlikovati med tem, ali je darovalec fizična oseba ali pravna oseba zasebnega prava, ter na to določiti pravila o obdavčitvi z naslova daril.

4.2.1 Darovalec je fizična oseba

Fizična oseba, ki daje darilo pravni ali fizični osebi, nima davčnih obveznosti iz tega naslova razen v primeru, ko gre za podaritev kapitala (nepremičnine, vrednostnih papirjev in deležev v gospodarski družbi, zadrugah in drugih oblikah organiziranja, investicijski kuponi). V tem primeru se pri fizični osebi – darovalcu ugotavljajo pogoji za odmero dohodnine od dobička iz kapitala oziroma pogoji za odlog ugotavljanja davčne obveznosti, če gre za darilo zakoncu ali otroku (Finančna uprava Republike Slovenije, 2017a, str. 7).

4.2.2 Darovalec je pravna oseba zasebnega prava

Kot darilo, ki ga podari pravna oseba zasebnega prava, razumemo zgolj donacije, ki jih osebe, ki opravljajo dejavnost (tj. pravne osebe ali fizične osebe, ki opravljajo dejavnost) dajejo tretjim osebam. Donacije so v skladu s 30. členom Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2), Ur. l. RS, št. 117/06, davčno nepriznan odhodek. Ti odhodki pa pod pogoji iz 66. člena ZDoh-2 in 59. člena ZDDPO-2 predstavljajo davčno olajšavo.

Darila, namenjena poslovnim partnerjem, ki po vsebini predstavljajo obdarovanje (in pogostitev) poslovnih partnerjev ob poslovnih srečanjih, se davčno obravnavajo kot reprezentanca. V skladu z 31. členom ZDDPO-2 se strošek reprezentance šteje za davčno priznan odhodek v višini 50 %.

Darila v naravi, ki jih oseba, ki opravlja dejavnost, daje svojim zaposlenim ali njihovim družinskim članom, predstavljajo boniteto, ki se davčno obravnava v skladu z ZDoh-2. Le bonitete, ki so obdavčene po ZDoh-2, so v skladu z ZDDPO-2 davčno priznani odhodek. Izjema so stroški za darila delodajalca v vrednosti do 42 evrov, podarjena otrokom delojemalcev do starosti 15 let (skladno z določbo četrtega odstavka 39. člena ZDoh-2 ne všteto v davčno osnovo delojemalca), ki so v celoti davčno priznan odhodek, ker gre le za enkrat letno obdaritev otrok delojemalcev (Finančna uprava Republike Slovenije, 2017a, str. 7).

Če pravna oseba podari darilo fizični osebi, katere ni delodajalec, se takšno darilo obdavči, razen če darilo ne preseže vrednosti 42 evrov oziroma če skupna vrednost od istega darovalca vseh daril v enem letu ne presega 84 evrov. Darovalec izračuna in plača akontacijo dohodnine v višini 25 % od vrednosti darila. Fizična oseba, ki prejme darilo, pa mu mora predložiti svojo davčno številko, da se ji lahko darilo splah izda. V nasprotnem primeru se darilo ne sme podeliti (Turk & Vogrič, 2018, str. 36).

Bonitete (med katere se vključujejo tudi darila delodajalca na podlagi zaposlitve), ki jih delodajalec delojemalcu ne zagotavlja redno ali pogosto, če vrednost vseh bonitet v mesecu ne presega 13 evrov (peti odstavek 39. člena ZDoh-2), ki po ZDoh-2 ne povečujejo davčne osnove, se ne štejejo kot davčno priznan odhodek, razen če se posebej dokaže poslovna potrebnost teh odhodkov.

V primeru fizične osebe, ki opravlja dejavnost, obdarovanje te iste fizične osebe v naravi predstavlja prenos sredstev iz podjetja v njegovo gospodinjstvo in se v skladu s 50. členom ZDoh-2 šteje za odtujitev, ki se obdavči (Finančna uprava Republike Slovenije, 2017a, str. 8).

4.3 Obdavčitev daril z davkom na dodano vrednost

Pri obdavčitvi daril je z vidika darovalcev treba paziti tudi na davek na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV). Na podlagi Zakona o davku na dodano vrednost (ZDDV-1), Ur.l. RS, št. 13/11, je davčni zavezanec vsaka oseba, ki kjer koli neodvisno opravlja katero koli ekonomsko dejavnost, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti.

Za dobavo blaga, opravljeno za plačilo, se po ZDDV-1 šteje tudi uporaba blaga, ki je del poslovnih sredstev davčnega zavezanca, za zasebne namene ali za zasebne namene njegovih zaposlenih, brezplačna odtujitev tega blaga ali kakršna koli uporaba blaga za druge namene, kot za namene opravljanja njegove dejavnosti, če je za to blago ali sestavine tega blaga izkoristil pravico do celotnega ali delnega odbitka DDV.

Ne glede na navedeno se v skladu s 7. členom ZDDV-1 za dobavo blaga, opravljeno za plačilo, ne šteje:

- a) brezplačno dajanje poslovnih vzorcev v razumnih količinah kupcem ali bodočim kupcem, če jih ti ne prodajajo oziroma so v takšni obliki, da ni mogoče, da se prodajajo;
- b) dajanje daril manjših vrednosti v okviru opravljanja dejavnosti davčnega zavezanca, če se dajejo le občasno in če se ne dajejo istim osebam. Za darila manjših vrednosti se štejejo darila, pri katerih vrednost posameznega darila ne preseže 20 evrov.

ZDDV-1 določa, da se od daril manjših vrednosti (manjših od 20 evrov) ne plačuje DDV, kar pomeni, da se sicer odbije vstopni DDV, vendar se DDV ne obračuna, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- ni protidobave blaga ali storitev s strani prejemnika darila,
- vrednost darila ne preseže 20 evrov,
- darilo se daje v okviru opravljanja dejavnosti davčnega zavezanca,
- darilo se daje občasno in ne istim osebam.

Če so izpolnjeni zgoraj navedeni pogoji, ki so določeni v ZDDV-1, davčnemu zavezancu ni treba obračunati DDV, čeprav je mogoče ob nabavi darila uveljavil odbitek DDV. Davčni zavezanec lahko, zaradi zagotavljanja pravilnosti in pravočasnosti obračunavanja in plačevanja DDV, vodi evidenco o danih darilih (Finančna uprava Republike Slovenije, 2017a, str. 8).

Pri darilih večjih vrednosti sta dve možnosti. Če je kupec darila (podjetje) pri nakupu izkoristil pravico do odbitka DDV, se ob izročitvi darila obračuna DDV. Če pa se pri nabavi daril ne uveljavlja pravica do odbitka DDV, se DDV ob izročitvi darila tudi ne obračuna.

5 OBDAVČITEV Z DAVKOM NA DEDIŠČINE IN DARILA V DRŽAVAH ČLANICAH OECD

Z davkom na dediščine in darila obdavčuje 24 članic OECD. Od tega 20 držav članic obdavčuje tako dediščine kot darila, to pomeni, da so v teh državah obdavčeni prejemniki darila oziroma dediči dediščin. Irska obdavčuje kombinirano tako dediščine kot darila (davek na prenose premoženja za vse življenje) ter upošteva vse prenose premoženja, ki so jih zavezanci prejeli v svojem življenju. To prikazuje tudi spodnja tabela 6.

Tabela 6: Vrste davkov na prenose premoženja v državah članicah OECD

Vrsta davka	Država
Davek na dediščine in darila	Belgija (regija glavnega mesta Bruselj), Čile, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Islandija, Irska, Italija, Japonska, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovenija, Španija, Švica (kanton Zürich), Turčija
Davek na zapuščino in darila	Danska, Koreja, Združeno kraljestvo, Združene države amerike
Darila so obdavčena v skladu z dohodnino	Latvija, Litva (z ločenim davkom na dediščine)
Razveljavljeni davki na dediščine ali darila (leto razveljavitve v oklepaju)	Avstralija (1979), Avstrija (2008), Kanada (1972), Češka (2014), Izrael (1980), Mehika (1961), Nova Zelandija (1992), Norveška (2014), Slovaška (2004), Švedska (2004)

Prerejeno po OECD (2021b).

Litva sicer ločeno obdavčuje dediščine z davkom na dediščine in darila obdavčuje z dohodnino. Latvija obdavčuje tudi darila, ki so obdavčena v skladu z dohodnino, vendar ne obdavčuje dediščine. Danska, Koreja, Združeno kraljestvo in Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA) obdavčujejo z davkom na zapuščino in darila. Davek na zapuščine pomeni, da je obdavčen zapustnik in ne dedič.

Avstralija, Avstrija, Kanada, Češka, Izrael, Mehika, Nova Zelandija, Norveška, Slovaška, ter Švedska (tudi članice OECD) so v preteklosti razveljavile davek na dediščine in darila. Razlogi za razveljavitev so različni, predvsem pa je ključni razlog pomanjkanje politične podpore za obdavčitev dediščine oziroma darila. Nekatere države so poročale tudi o velikih upravnih obremenitvah v primerjavi s sorazmerno skromnimi prihodki, deloma zaradi različnih olajšav, oprostitev, števila različnih davčnih stopenj ter različnih davčnih obravnav (OECD, 2021a).

V nadaljevanju sem primerjala davek na dediščine in darila na mednarodni ravni med državami članicami OECD, v čem imajo sistemi razvitih držav članic OECD oblikovan na podoben način kot Slovenija in v čem se slovenski sistem razlikuje od drugih.

5.1 Davčni zavezanec in davčna obveznost

Zgoraj naštetih 20 držav članic, ki obdavčujejo tako dediščine kot darila velja torej, da je davčni zavezanec dedič oziroma prejemnik darila. V teh državah je običajno davek oblikovan na način, da veljajo določene davčne oprostitve in pragovi, ter davčne stopnje, ki so odvisne od sorodstvenega razmerja med zapustnikom in dedičem ter vrednosti premoženja, kot je urejeno tudi v Sloveniji. Danska, Koreja, Združeno kraljestvo in ZDA, ki obdavčujejo zapuščine imajo v svojem davčnem sistemu oblikovan davek na zapuščine, kjer je davčni zavezanec zapustnik.

Večina držav članic OECD obravnava vsako dediščino kot ločen dogodek. To pomeni, da v državi, ki uporablja prag v višini 300.000 evrov, tj. prag do vrednosti, ko so dediščine in darila neobdavčena, zavezancu, ki prejme dve dediščini po 200.000 evrov, ne bi bilo treba plačati davek na dediščine, zavezanec, ki pa prejme eno dediščino v višini 400.000 evrov, pa bi bil obvezan plačati davek. Alternativni pristop bi upošteval vse premoženje, ki so ga zavezanci prejeli za čas svojega življenja, kot to določa davčni sistem na Irskem. Glede na ta pristop, bi se dva zavezanca, ki sta prejela enako vrednost premoženja, bila deležna enake davčne obravnave in obveznosti, ob upoštevanju, da spadata v enak dedni red oziroma je dediščina obdavčena po enaki davčni stopnji. To ima številne prednosti, saj bi na ta način bil davek lahko pravičen do vseh zavezancev ter posledično učinkovit, vendar pa bi za davčne uprave to pomenilo dodatne stroške in čas, saj bi bilo treba slediti in preveriti vse prenose premoženja, ki jih zavezanec v preteklosti že prejel, tj. voditi dobre in natančne evidence za sledljivost prenosov.

Davek na dediščine ali zapuščine se običajno obračuna od neto vrednosti premoženja, nekatere države uporabljajo pogoje za odbitek dolga. V 12 državah se vsi darovalčevi dolgovi odbijejo za davčne namene (Belgija, Danska, Finska, Madžarska, Irska, Koreja, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Slovenija, Švica in ZDA). V nekaterih državah dolgovi, ki so bili sklenjeni za nakup oproščenih sredstev premoženja, niso odbitni (Čile, Francija, Nemčija, Italija, Japonska in Združeno kraljestvo), v drugih pa se posojila od dedičev ali ožjih družin darovalcu ne odbijejo (Španija). Francija, Grčija in Japonska dovoljujejo odpis

dolgov pod pogojem, da so bili sklenjeni v običajnih okoliščinah ali da niso bili sklenjeni z namenom zmanjšanja obdavčljive osnove. V Litvi ni mogoče odbiti dolgov (OECD, 2021a).

5.2 Oprostitev plačila davka na dediščine in darila

Pragovi oprostitve davka na dediščine in darila so običajno odvisni od razmerja med zapustnikom/darovalcem in dedičem/prejemnikom, pri čemer se ugodnejši pragovi oprostitve uporabljajo za ožje družinske člane. Zakonca in otroci darovalca so v vseh državah izvzeti oziroma so deležni najvišjih pragov oprostitve. Nekatere države uporabljajo isto davčno obravnavo za ožjo družino in zunaj nje (Poljska), v drugih pa je najugodnejša obravnava omejena na najbližje družinske člane (Irska).

Davčna obravnava staršev in starih staršev je na splošno med bolj radodarnimi, medtem ko so bratrance in sestrične v večini držav deležni enake davčne obravnave kot tete in strici. Kjer so bolj oddaljeni sorodniki deležni enake obravnave, je to običajno zato, ker države združujejo sorodnike, ki niso bližnja družina.

Otroci darovalcev so v celoti oproščeni plačila davka na Madžarskem, v Litvi, na Poljskem, na Portugalskem, v Sloveniji in v Švici (kanton Zürich) in imajo koristi od najvišjih pragov oprostitve v Belgiji, Čilu, Grčiji, Italiji in Španiji. V vseh teh državah so otroci deležni enake davčne obravnave kot zakonec zapustnika/darovalca. Otroci so upravičeni do drugega najvišjega praga oprostitve (po zakoncu, ki je na prvem mestu) na Finskem, v Franciji, Nemčiji, na Irskem, Japonskem, v Luksemburgu in Združenem kraljestvu.

V Luksemburgu je prag neobdavčitve otrok odvisen od deleža zapustnikove dediščine, zato se prag z vrednostjo premoženja zapustnika dvigne. V Koreji imajo določen dodatni prag za otroke, medtem ko v Združenem kraljestvu dodatni prag za linijske potomce, ko zapustniki zapustijo svoje prebivališče. Otroci prejmejo enako oprostitve kot vsi dediči razen zakonca na Danskem (vendar so otroci obdavčeni po nižjih stopnjah kot drugi dediči) in na Japonskem. Pastorki so deležni enake davčne obravnave kot otroci v vseh državah, z izjemo Španije in Švice (OECD, 2021a).

V vseh državah, ki obračunavajo davek na dediščine ali zapuščine, zakonci uživajo največje pragove oprostitve plačila davka. Preživeli zakonec je v večini držav, Danska, Francija, Madžarska, Irska, Japonska, Litva, Luksemburg, Poljska, Portugalska, Slovenija, Švica, Združeno kraljestvo in ZDA, popolnoma oproščen plačila davka. Na Finskem, v Nemčiji, Koreji in Nizozemskem velja le za zakonca najvišji prag oprostitve. Medtem ko v Belgiji, Čilu, Grčiji in Italiji imajo zakonci najvišji davčni prag oprostitve plačila davka, vendar to velja tudi za druge ožje družinske člane.

V Združenem kraljestvu lahko neuporabljeni del praga oprostitve od zapustnika brez davka preide na preživelega zakonca. To pomeni, če na primer zapustnik uporabi le polovico svojega praga oprostitve plačila davka, ko je zapustil premoženje svojim dedičem (tj. kateremu koli dediču, razen njegovemu zakoncu), bi preživeli zakonec lahko prevzel še njegovo drugo polovico praga oprostitve in jo prištel k svojemu pragu in s tem znižal svoje davčne obveznosti v primeru zapuščine (zapustnik je v primeru davka na zapuščine tudi plačnik davka) (OECD, 2021a).

Spodnja tabela 7 prikazuje število dednih redov oziroma skupin dedičev v posamezni državi članici OECD. Na podlagi dednih redov se določajo razredi z različnimi davčnimi stopnjami in vrednostmi premoženja ter pragovi oprostitve plačila davka, ki veljajo za posamezne dediče.

Nekatere države imajo le dva ali tri dedne redove/skupine, Francija in Švica pa kar sedem skupin. Na podlagi spodnje tabele lahko vidimo, da ima Slovenija štiri različne skupine (prvi dedni red, drugi dedni red, tretji dedni red in ostale osebe).

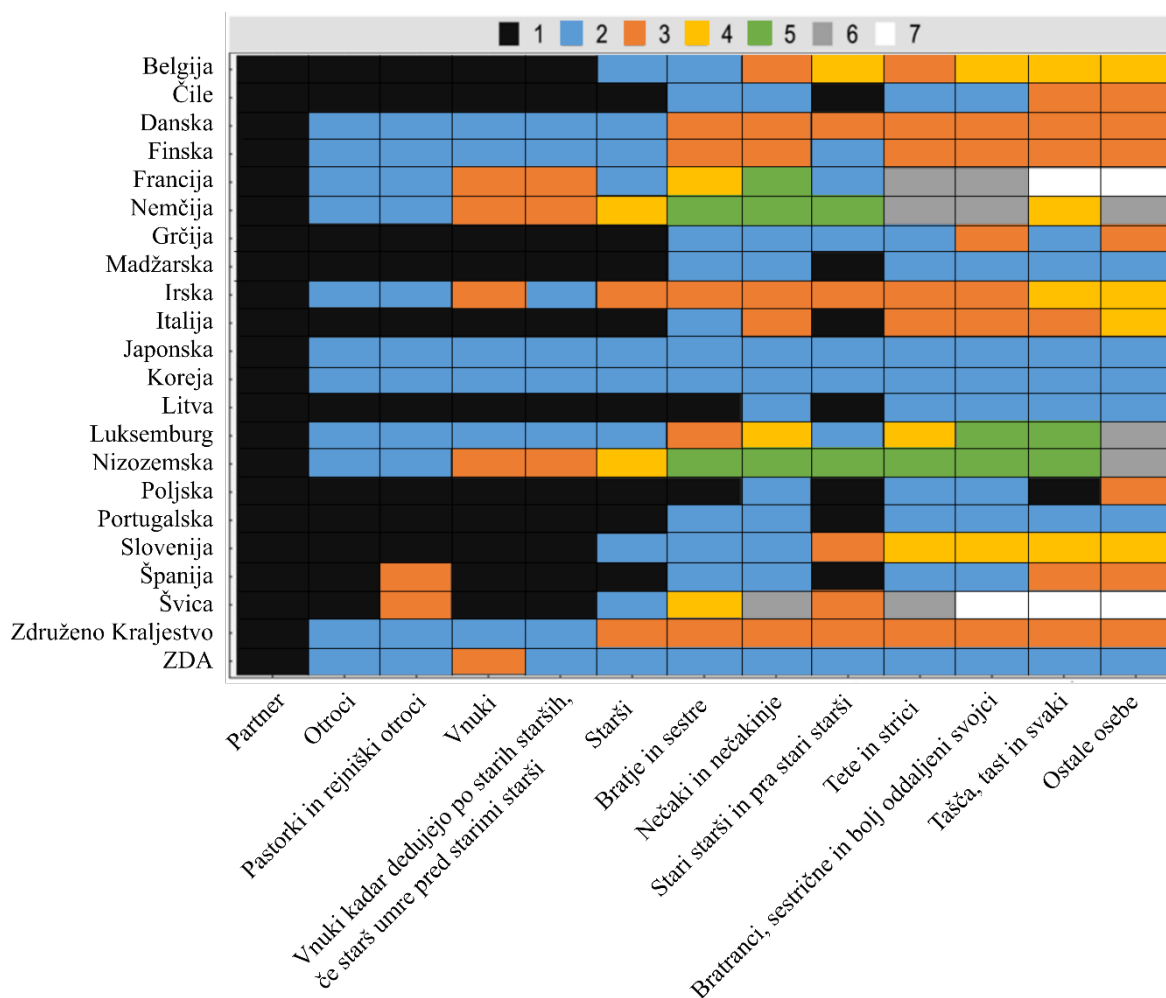
Tabela 7: Število dednih skupin v državah članicah OECD

Število dednih redov/skupin dedičev	Države članice OECD
2	Madžarska, Japonska, Koreja, Litva, Portugalska
3	Čile, Danska, Grčija, Finska, Španija, Združeno kraljestvo, ZDA
4	Belgija (glavno mesto Bruselj), Irska, Italija, Poljska, Slovenija
6	Nemčija, Luksemburg, Nizozemska
7	Francija, Švica (kanton Zürich)

Prerejeno po OECD (2021a).

Spodnja slika 4 prikazuje grafični prikaz dednih redov oziroma skupin po posameznih državah (na sliki jih je največ sedem, ki jih imata Francija in Švica). Slika prikazuje tudi, kateri družinski člani sodijo v posamezno dedno skupino/red. Kot sem omenila v poglavju 3.5 magistrskega dela, se v Sloveniji v prvi dedni red uvršča zakonec oziroma zunaj zakonski partner, otroci, posvojenci, vnuki, pravnuki, zet, snaha, pastorka/pastorek in dedič ali obdarjenec, ki je živel z zapustnikom ali darovalcem v registrirani istospolni partnerski skupnosti. V drugi dedni red spadajo starši, brati, sestre in njihovi potomci, v tretji red stare starše, to so babice in dedki, ter zunaj vsega še vse druge osebe, kot so tete, strici, bratranci, sestrične, tašča, tast in drugi.

Slika 4: Grafični prikaz dednih redov oziroma skupin v državah članicah OECD

Prirejeno po OECD (2021a).

5.3 Davčne stopnje

Davčne stopnje davka se med državami zelo razlikujejo, prav tako tudi vrste premoženja, za katere se uporabljajo. Proporcionalne stopnje ima 7 držav, 15 držav pa progresivne stopnje. Od tega 14 držav uporablja več progresivnih razredov za različne dedne skupine/redove, kjer se davčna stopnja z vrednostjo dediščine povečuje, prav tako pa so davčne stopnje in temu pripadajoče vrednosti premoženja različne za posamezni dedni red/skupino.

Običajno so davčne stopnje višje za bolj oddaljene sorodnike oziroma ostale osebe in nižje za bližje sorodnike. Tako ima svoj davčni sistem oblikovan Belgija, Čile, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Japonska, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Slovenija, Španija in Švica. Koreja sicer določa progresivne davčne stopnje, vendar ima samo en razred s progresivnimi davčnimi stopnjami, ki naraščajo z višjo vrednostjo premoženja.

Progresivne stopnje se gibljejo od višine 1 % (Čile) do 80 % (Belgija). Progresivne stopnje za zakonce in otroke so običajno nižje in se med državami razlikujejo manj kot stopnje, ki veljajo za druge sorodnike in nepovezane osebe. Na primer najnižja stopnja, ki velja za otroke, se giblje od 1 % (Čile in Grčija) do 10 % (Japonska, Koreja in Nizozemska), najnižja stopnja, ki velja za brate in sestre, pa se giblje od 1,2 % (Čile) do 35 % (Francija). Najvišje mejne davčne stopnje, ki veljajo za otroke, se gibljejo od 10 % (Grčija) do 55 % (Japonska), najvišje mejne stopnje za prenose premoženja bratom in sestram pa od 14 % (Slovenija) do 65 % (Belgija).

Proporcionalne stopnje se gibljejo od 4 % do 40 %. Za vse dediče velja enaka proporcionalna davčna stopnja v višini 33 % na Irskem, na Madžarskem 18 %, na Portugalskem 10 %, v Združenem kraljestvu 40 % in Združenih državah Amerike 40 %. Italija in Danska uporabljata proporcionalno davčno stopnjo, ki je odvisna od sorodstvenega razmerja med zapustnikom in dedičem. V Italiji uporabljajo davčne stopnje v višini od 4 % za najbližje družinske člane do 8 % za druge osebe, na Danskem pa od 15 % do 36,25 % (OECD, 2021a).

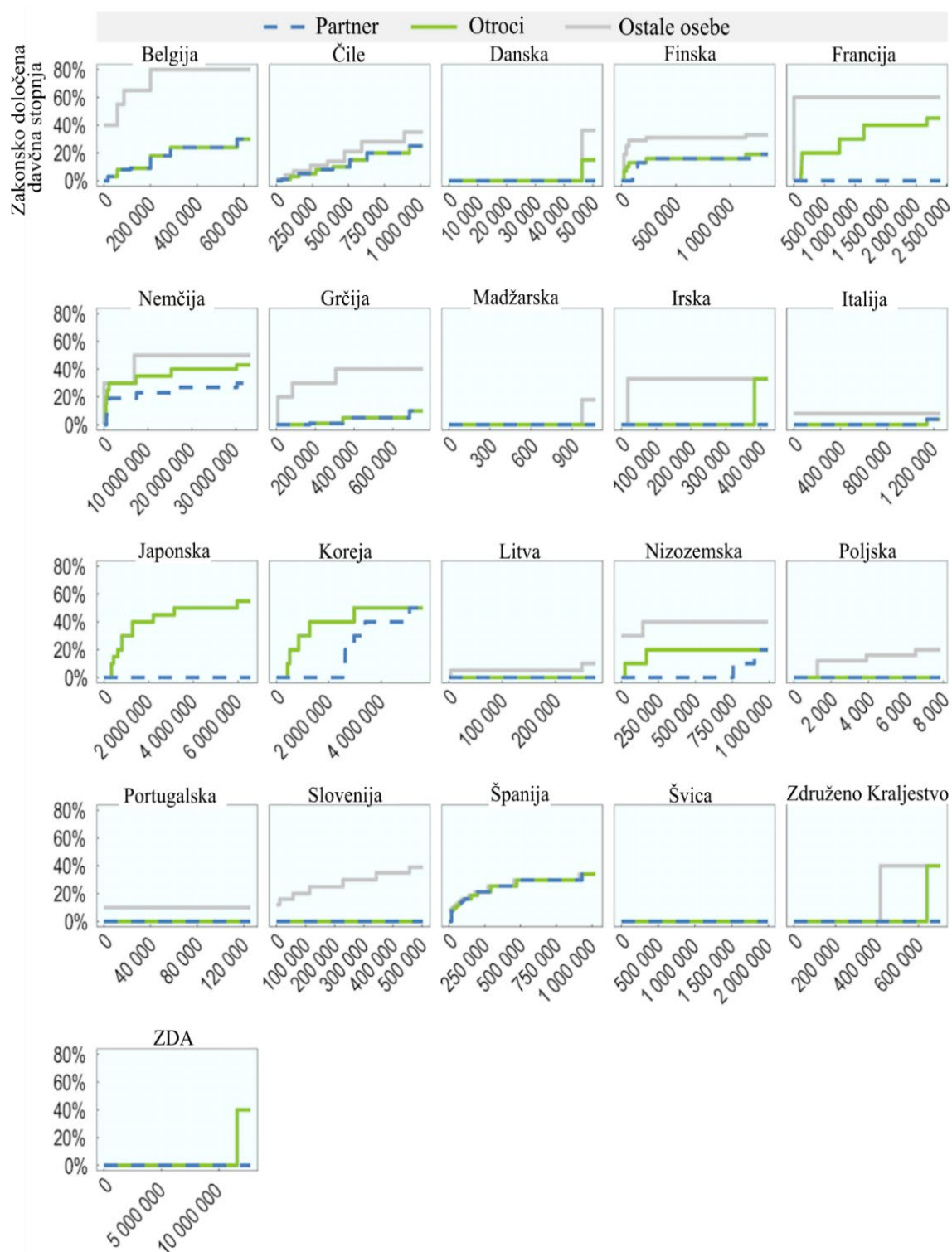
Na spodnji sliki 5 je razvidno, kakšne davčne stopnje veljajo v posamezni državi članici OECD za zakonce, otroke in druge osebe. Na navpični osi je prikaz različnih davčnih stopenj v %, na vodoravni osi pa vrednosti podedovanega ali v dar prejetega premoženja v EUR. Zelena linija predstavlja grafični prikaz davčnih stopenj za različne vrednosti podedovanega ali v dar prejetega premoženja v različnih državah članicah OECD za otroke, modra linija predstavlja davčne stopnje pri različnih vrednostih premoženja za partnerje ali zakonce ter siva linija davčne stopnje za različne vrednosti premoženja za druge osebe v različnih državah članicah OECD. Slika 5 prikazuje davčne stopnje za partnerje ali zakonce, otroke in druge osebe za Belgijo, Čile, Dansko, Finsko, Francijo, Nemčijo, Grčijo, Madžarsko, Irsko, Italijo, Japonsko, Korejo, Litvo, Nizozemsko, Poljsko, Portugalsko, Slovenijo, Španijo, Švico, Združeno Kraljestvo in ZDA.

V Sloveniji se tako partnerji ali zakonci kot tudi otroci uvrščajo v prvi dedni red, kar prinaša oprostitev plačila davka na dediščine in darila (modra in zelena linija). Medtem ko veljajo stopničaste progresivne davčne stopnje za vse druge osebe (siva linija). Davčne stopnje v tem primeru znašajo med 12 % in 39 %, prav tako odvisno od vrednosti podedovanega ali v dar prejetega premoženja.

V Nemčiji, za razliko od Slovenije, zakonci in otroci niso oproščeni plačila davka na dediščine in darila, temveč so obdavčeni (zelena in modra linija). Za zakonce sicer veljajo nižje davčne stopnje kot za otroke, dvigajo pa se progresivno glede na vrednost podedovanega ali v dar prejetega premoženja. To lahko vidimo tudi na spodnji sliki 5 pri nekaterih drugih državah članicah OECD.

Slika 5: Grafični prikaz davčnih stopenj v povezavi z različnimi vrednostmi podedovanega ali v dar prejetega premoženja v državah članicah OECD

Prirejeno po OECD (2021a).

5.4 Predmet obdavčitve

V državah članicah OECD se razlikuje tudi predmet obdavčitve, torej kaj je všteto v davčno osnovo oziroma za katere vrste premoženja veljajo davčne oprostitve ali različne davčne obravnave. Na sliki 6 je prikazano, ali države vključujejo določene premičnine, nepremičnine in sredstva v davčno osnovo, in ali je preferencialna obdavčitev pogojno na voljo za vse ali samo za nekatere dediče.

V vseh državah so finančna sredstva, kot so bančne vloge, lastniški kapital in obveznice, vključena v davčno osnovo in so predmet standardne davčne obravnave. Standardna davčna obravnava v večini držav velja tudi za vozila (vse države razen Italije), nakit (vse države razen Portugalske) in nekatere vrste stanovanjskih nepremičnin (vse države razen Švice). Nekatere vrste premoženj imajo prednosti v davčni obravnavi, vključno družinska podjetja (16 držav) in glavne rezidence (12 držav).

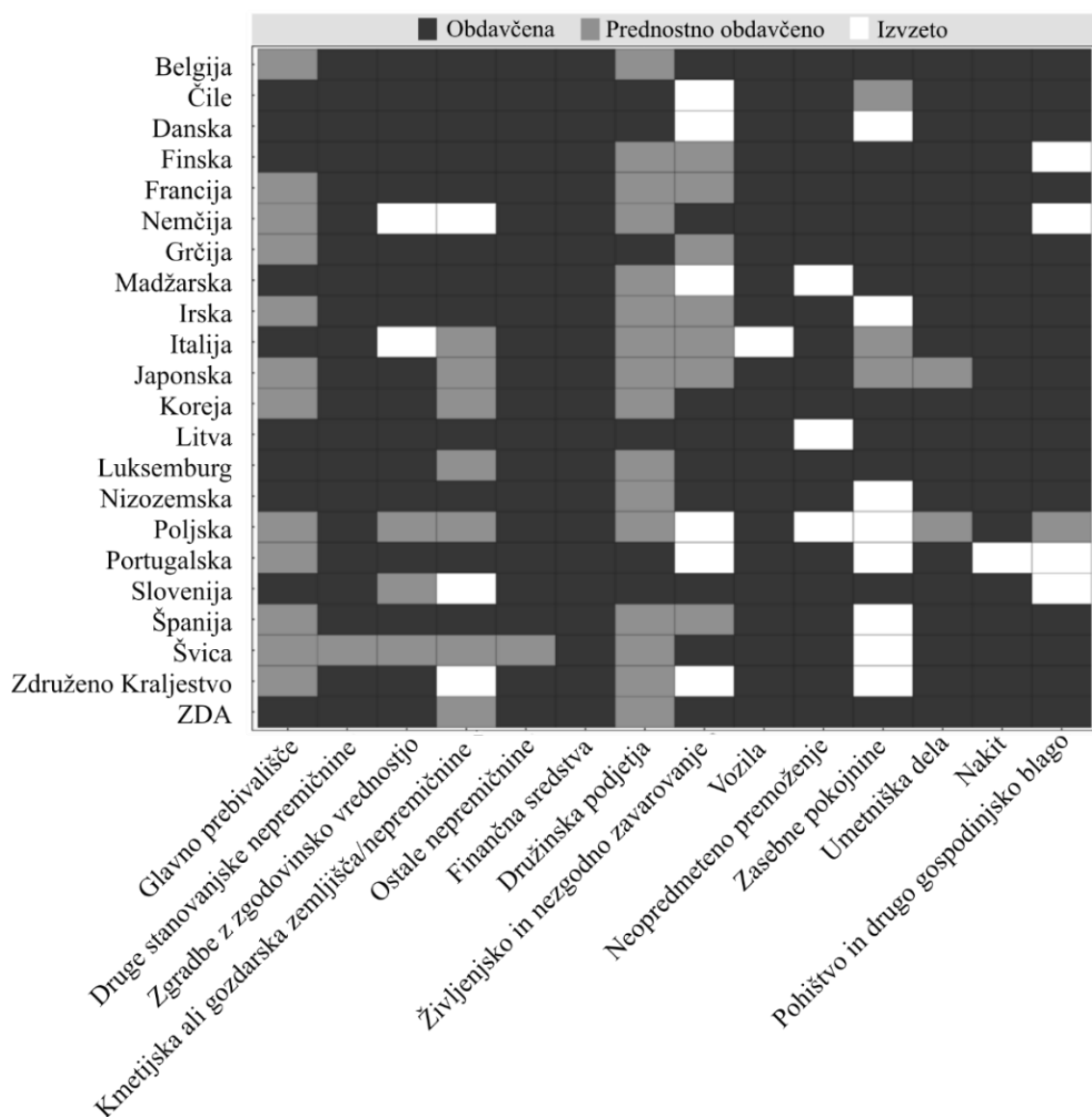
Popolne oprostitve najpogosteje veljajo za zasebne pokojnine (8 držav) in življenjsko ali nezgodno zavarovanje (6 držav). Zemljišča ali nepremičnine, ki se uporabljajo za kmetijstvo ali gozdarstvo, so v 10 državah oproščene ali pa imajo posebne davčne obravnave. Od 14 različnih vrst premoženja na sliki 6 je največ različnih vrst premoženja oproščenih plačila davka na Portugalskem (4 različne vrste premoženja) ter v Nemčiji, na Poljskem in v Združenem kraljestvu (3 različne vrste premoženja).

Od premoženja, ki ima posebno preferencialno davčno obravnavo, jih je največ na Japonskem, Poljskem in v Švici (6 različnih vrst premoženja). Nasprotno pa najširše davčne osnove najdemo v Litvi, kjer je obdavčenih 13 različnih vrst premoženja, ter v Belgiji, Čilu, na Danskem, v Grčiji, Luksemburgu, na Nizozemskem in v ZDA 12 različnih vrst premoženja. Preferencialna davčna obravnava je za določene vrste premoženja, kot na primer družinska podjetja in glavne rezidence bivanja, upravičena tudi z vidika pravičnosti in učinkovitosti davčnega sistema, saj s tem bistveno zožujejo davčno osnovo in zmanjšujejo potencialne prihodke. Danska in Litva ne obravnavata s preferencialno davčno obravnavo nobene vrste premoženja (OECD, 2021a).

V Sloveniji je na primer iz obdavčitve izvzeto plačila davka za pohištvo in drugo gospodinjstvo blago, kmetijska oziroma gozdarska zemljišča, medtem ko je predmet obdavčitve premoženje, pod katerega se štejejo nepremičnine, premičnine, premoženjske pravice in druge stvarne pravice. V Sloveniji imajo zgradbe z zgodovinsko vrednostjo nekoliko preferencialno in posebno davčno obravnavo.

Kot je razvidno iz spodnje slike 6, so vse vrste premoženja obdavčena v Belgiji, z izjemo glavnih prebivališč (rezidenc) in družinskih podjetij, za katere velja posebna oziroma preferencialna davčna obravnava.

Slika 6: Grafični prikaz davčne obravnave posameznih vrst premoženja v državah članicah OECD

Prirejeno po OECD (2021a).

5.5 Obdavčitev daril

Večina držav članic OECD, ki obdavčujejo dediščine ali zapuščine, obdavčujejo tudi darila. Obdavčitev dediščine in darila je večinoma urejena kar z enakim zakonom, medtem ko Latvija in Litva obdavčujeta darila z dohodnino (Latvija obdavčuje samo darila, medtem ko Litva obračunava tudi davek na dediščine), Danska z davkom na darila obdavčuje le bližnje sorodnike, dohodnino pa za darila za razširjene družine in druge osebe. V večini držav članic OECD ureja obdavčitev celo enak zakon oziroma je obdavčitev zelo podobna, medtem ko v drugih državah se dediščine in darila obdavčujejo ločeno. V nekaterih državah se prag oprostitve davka na dediščine zniža za vrednost daril, prejetih v času darovalčevega življenja

(npr. Čile, Italija in Švica). Danska, Litva, Slovenija in ZDA letno obnovijo majhen prag oprostitve za neobdavčena darila ali pa večji prag, ki se obnovi vsakih nekaj let, npr. Francija in Nemčija.

Darila, darovana tik pred smrtjo darovalca, se v več državah štejejo kot dediščina. Na Finskem, v Franciji, na Japonskem, v Koreji in na Nizozemskem so darila, prejeta tik pred smrtjo darovalca, vključena v davčno osnovo za dediščino, vsak predhodno plačani davek na darila pa se odšteje od davčne obveznosti za dediščino. V Belgiji je davek na darila opcijski za premično in tujo nepremičnino, ki omogoča darovalcem plačevanje nižjega davka na darila ali tveganje plačila višjega davka na dediščine, če darovalec umre v treh letih. Na Irskem se darila, dana v dar pred smrtjo darovalca, štejejo kot dediščina, vendar to ne vpliva na končno davčno obveznost, saj so vsa darila in dediščine obdavčeni po enotnem davku na prenose premoženja v celotnem življenju. Združeno kraljestvo ima določene oprostitve za vsa darila, ki so bila dana v dar več kot sedem let pred darovalčevo smrtjo, vendar pa vrednost prišteva k davčni osnovi za davek na zapuščino za dobo teh sedmih let. Darila, ki presegajo prag oprostitve, so obdavčena po lestvici, starejša darila so obdavčena po nižjih stopnjah kot novejša darila. V ZDA darila, ki presegajo letni prag oprostitve, znižujejo oprostitvev plačila davka na zapuščino, ki velja ob smrti.

Države članice omogočajo tudi določene olajšave v primeru, kadar želijo starši lastništvo svojega glavnega prebivališča dati v last otrokom, obenem pa ohraniti pravico do bivanja v hiši do svoje smrti. Pri takšni ureditvi lahko obstaja pomembna davčna ugodnost, pri kateri se davek na darila uporablja le za lastništvo (to je vrednost celotnega lastništva minus vrednost uživanja) in se ne obračuna noben dodatni davek, ko darovalec odide oziroma umre in upravičenec pridobi polno lastništvo (Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Italija, Luksemburg, Slovenija, Španija in ZDA). Nasprotno pa Belgija, Danska in Švica obdavčijo vrednost celotnega lastništva, ko je lastništvo podarjeno, da se odpravijo zgoraj opisane davčne ugodnosti. Irska z davkom letno obdavči uživanje na nepremičnini, Združeno kraljestvo pa s pravili o izogibanju odvrača darila s pridržkom koristi, torej do pravice do uporabe ali pridobivanja dohodka iz lastnine.

Nekaj držav članic OECD ima posebne pogoje za darila mladim. Starost, ko zavezanci prejmejo dediščine oziroma darila, se v zadnjih letih povečuje (tudi zaradi daljše pričakovane življenjske dobe zapustnikov in darovalcev). Da bi spodbudile prenos premoženja na mlade, nekatere države uporabljajo posebne olajšave za darila, ki so bila dana v dar mlajšim generacijam, na primer zožene olajšave za prenose na prejemnike, mlajše od določene starosti. Nizozemska dovoljuje staršem, da otrokom za študij enkrat v življenju podarijo neobdavčljivo darilo v višini približno 55.000 evrov in približno 100.000 evrov za mlado osebo, staro od 18 do 40 let, za nakup lastnega doma. V Italiji so prenosi kmetijskih zemljišč in kmetij kmetom, mlajšim od 40 let, izvzeti, če je dedič potomec ali sorodnik do tretje stopnje sorodstva.

Nekaj držav članic OECD ima v davčnem sistemu določene tudi posebnosti in oprostitve oziroma olajšave za določene vrste daril. Namesto neposrednih nakazil, ki so lahko predmet davka na darila, lahko davkoplačevalci namesto tega plačajo stroške, kot so zasebno izobraževanje, zdravstveni stroški in poroke. Grčija, Litva, Slovenija, Španija in Švica obdavčujejo donacije, kot so redna darila. Finska, Irska, Latvija, Nizozemska, Združeno kraljestvo in ZDA obdavčujejo tudi donacije v naravi, vendar so določene posebne oprostitve v primerih, ki vključujejo določene stroške, kot so zdravstvo, izobraževanje, poroke ali stroški vzdrževanja. Za to izvzetje države določajo pogoje, vključno s tem, da je vrednost daril v naravi razumna (Irska in Nizozemska) in da je prejemnik darovalčev otrok, mlada oseba ali se zaradi invalidnosti ne more vzdrževati (Irska, Nizozemska in ZDA). Na Finskem upravičenci ne bi smeli uporabljati sredstev za druge namene kot za izobraževanje in vzdrževanje, v Latviji pa je oprostitve odvisna od hranjenja dokumentacije o naravi stroškov. Združeno kraljestvo ne obdavčuje daril v naravi, kot je plačilo življenjskega zavarovanja za zakonca, pod pogojem, da gre za redna darila iz dohodka (OECD, 2021a).

Menim, da se slovenski davčni sistem ne razlikuje bistveno glede ureditve davka na dediščine in darila, od razvitejših sistemov držav članic OECD. Kot večina drugih, Slovenija obdavčuje dediščine in darila z enakim zakonom, kjer je zavezanec in plačnik davka dedič oziroma prejemnik darila. Slovenija ima določene oprostitve za plačilo davka prvega dednega reda ter druge oprostitve kot to, da je prisotnega veliko izogibanja plačila davka tudi preko pogodbe o dosmrtnem preživljanju in oprostitve pri kmetijskih zemljiščih. Obdavčuje s progresivnimi davčnimi stopnjami posamezne dedne razrede, odvisno glede na sorodstveno razmerje in vrednost premoženja.

6 ZAŽELENE LASTNOSTI DOBREGA DAVČNEGA SISTEMA

Davčni sistem pomeni skupek vseh možnih davčnih oblik neke države, pod katero uvrščamo vse davke, takse, donacije, subvencije in nadomestila, ki jih država dobiva ali daje (Kovač, 2008, str. 17). Država mora oblikovati davčni sistem na določenih načelih, ki zagotavljajo zanesljiv, urejen in učinkovit sistem pobiranja davkov, tako da čim manj posega v odločitve posameznikov in v sam ekonomski proces (Klun, 2010, str. 5). To pomeni, da morajo biti postavljeni temelji oziroma načela na katerih se davčni sistem oblikuje. Pomembno je, da država ob tem uresničuje zaželene lastnosti davčnega sistema, kot so učinkovitost, pravičnost in nizki administrativni stroški. Davki namreč vplivajo tako na življenje posameznikov kot tudi poslovanje pravnih oseb, zato mora biti posamezni davčni sistem ustrezno in pravilno oblikovan, da čim manj posega v splošno delovanje pravnih oseb in v vedenje zavezancev (Šubelj, 2011, str. 26).

Seznam zaželenih lastnosti, ki naj bi jih upošteval vsak sodobni davčni sistem, se med avtorji nekoliko razlikuje, vendar obstaja soglasje, da naslednje tri lastnosti po svojem pomenu izstopajo (Stanovnik, 2012, str. 33):

- Pravičnost. Davčni sistem mora biti pravičen, kar pomeni, da mora vsak davčni zavezanec prispevati pravičen delež k financiranju države.
- Učinkovitost. Davčni sistem mora biti tak, da čim manj posega v ekonomske odločitve oziroma da povzroča čim manjšo izgubo učinkovitosti.
- Nizki administrativni stroški. Davčni sistem mora biti tak, da so stroški pobiranja davkov, stroški upravljanja in stroški izpolnjevanja davčne obveznosti nizki (v primerjavi s celotno vrednostjo pobranih davkov).

Kranjec (2003, str. 57) poleg zgornjih treh lastnosti navaja še lastnosti:

- Načelo učinkovitega gospodarjenja in učinkovite ekonomske politike. Davčni sistem mora biti fleksibilno prilagodljiv spremenjenim gospodarskim razmeram.
- Načelo demokratičnosti pri sprejemanju odločitev, ki so povezane z davki. Davčni sistem mora biti predmet transparentnega in demokratičnega političnega procesa, tako da davčni zavezanci lahko vplivajo na izbiro davkov in javnih izdatkov s svojimi preferencami.

V nadaljevanju magistrskega dela se bom osredotočila na tri zaželene lastnosti, ki naj bi jih po mnenju številnih avtorjev imel vsak sodoben in dober davčni sistem, to so učinkovitost, pravičnost in nizki administrativni stroški. Raziskala sem, v kolikšni meri davek na dediščine in darila izpolnjuje lastnosti učinkovitosti, pravičnosti in nizkih administrativnih stroškov ter v nadaljevanju tudi njegovo vlogo v prerazdelitvi premoženja oziroma ali davek na dediščine in darila pripomore k znižanju neenakosti.

6.1 Pravičen davčni sistem

V nadaljevanju sem opredelila prvo zaželeno lastnost dobrega davčnega sistema, tj. pravičnost, in raziskala, v kolikšni meri davek na dediščine in darila izpolnjuje lastnost pravičnosti.

6.1.1 Vidik pravičnosti

Davčno breme mora biti enakomerno porazdeljeno med davčnimi zavezanci, vsak zavezanec mora prispevati pravičen delež k financiranju države (Klun, 2010, str. 5). Dva zavezanca, ki imata enak dohodek, vendar različno premoženje, vsekakor nista v enakem položaju in nimata enake sposobnosti za plačilo. Premoženje namreč daje lastniku koristi, ki se izraža skozi dohodek (donos), ki ga to premoženje prinaša, daje mu tudi varnost ter moč (Stanovnik, 2012, str. 171).

V ekonomski teoriji sta opredeljeni dve osnovni načeli izenačenosti posameznikov, ki se nanašata na lastnost pravičnosti in pripomoreta k temu, da bi bilo davčno breme enakomerno

porazdeljeno med davčnimi zavezanci in da bi vsak zavezanec prispeval pravičen delež k financiranju države. Gre za (Klun, 2010, str. 7):

- načelo horizontalne izenačenosti in
- načelo vertikalne izenačenosti.

Načelo horizontalne izenačenosti pomeni, da naj se zavezanci, ki so v enakem položaju glede relevantnih/izbranih značilnosti, tudi obravnavajo enako (Klun, 2010, str. 7). Najprej je treba točno opredeliti, kaj so te izbrane značilnosti in kaj pomeni enaka obravnava. Kot primer, pri splošni volilni pravici za vse državljanje nad 18. letom starosti pomeni, da je izbrana značilnost starost (nad 18 let), enako obravnava pa je volilna pravica. V primeru podpore za brezposelne, če podporo lahko dobivajo samo brezposelni, ki so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, je izbrana značilnost stanje brezposelnosti in prijava na zavodu, enaka obravnava pa je pravica do podpore (Kranjec, 2003, str. 61). Načelo vertikalne izenačenosti pa pravi, da naj se zavezanci, ki se razlikujejo glede relevantnih značilnosti, tudi obravnavajo različno (Klun, 2010, str. 7).

Načelo horizontalne izenačenosti in načelo vertikalne izenačenosti se zdita po svoji vsebini precej jasni, težava se pojavi, ko želimo določiti izbrane značilnosti. Pri izbiri relevantnih značilnosti je namreč treba preučiti širše okolje. To pomeni, da ni nujno, da so zavezanci, ki imajo enako plačo, v enakem položaju, saj lahko eden od zavezancev dodatno zasluži še s honorarnim delom, ali pa je eden izmed njiju samohranilec/ka, eden živi v lastnem stanovanju, medtem ko drugi živi v najemniškem stanovanju itd. Od posameznega davčnega sistema je odvisno, kako so definirane te relevantne značilnosti in kakšen davek bosta zavezanca plačala. V praksi so možne različne situacije zavezancev in je tako nemogoče predvideti vse te različne situacije ter jih nato razvrščati v skupine. Da bi bili načelo horizontalne izenačenosti in načelo vertikalne izenačenosti v največji meri izpolnjeno, je treba upoštevati čim več značilnosti vsakega zavezanca, pri tem pa je treba določiti tudi meje za določitev razlikovanja med zavezanci. Vsako razlikovanje med zavezanci pa na drugi strani tudi še ne pomeni, da ga moramo zdaj tudi različno obravnavati pri obdavčenju (Klun, 2010, str. 7).

Z vidika zasnove davčnega sistema je uresničevanje načela pravičnosti mogoče obravnavati tudi z dveh zornih kotov (Kranjec, 2003, str. 59):

a. Obdavčenje po načelu koristi (angl. benefit approach)

Načelo koristi pomeni, da je davčne zavezance treba obdavčiti v skladu s koristmi, ki jih imajo od uporabe javnih dobrin. Med plačanim davkom in neko javno dobrino, ki jo ponuja država (šolstvo, sodstvo, policija,..) neposredne zveze ni. Če nekdo plača davek v Ljubljani, se mogoče s tem davkom financira obnova javne ceste v Mariboru. Obdavčevanje po načelu koristi kot splošno načelo obdavčevanja je sicer neuporabno, vendar pa to ne pomeni, da ni uporabno v specifičnih primerih javnih dobrin, pod kar spada plačevanje cestnin, številne

pristojbine, takse, šolnine. Davki, ki so odmerjeni v skladu z načelom koristi, so dejansko določeni istočasno kot javni izdatki, ki se bodo z davki financirali (Kranjec, 2003, str. 60).

Po svoji vsebini načelo koristi ne more zadostiti distributivni oziroma prerazdelitveni funkciji javnih financ, uresničuje pa alokacijsko funkcijo produkcijskih tvorcev oziroma finančnih virov. V praksi načelo koristi torej pri izpolnjevanju prerazdelitvene funkcije in pri oblikovanju pravičnega davčnega sistema tudi z vidika davka na dediščine in darila ni neposredno upoštevano in njegova uresničitev je zgolj naključna. Načelo je zato bolj usmerjeno k obravnavanju javnih izdatkov, saj imamo vsi državljani določene koristi od javnih storitev (Klun & Jovanović, 2020, str. 17).

Z obdavčevanjem po načelu koristi tudi ne moremo odgovoriti, ali naj bodo davki proporcionalni, progresivni ali regresivni, tj. če nekdo želi več javne varnosti, ali naj plača proporcionalno več kot nekdo, ki mu ni mar za javno varnost, ali naj plačata oba enako (Kranjec, 2003, str. 60).

b. Obdavčevanje po načelu ekonomske sposobnosti (angl. ability-to-pay-approach)

Obdavčevanje po načelu ekonomske sposobnosti je splošno davčno načelo. Pomeni, da morajo biti davčni zavezanci obdavčeni v skladu s svojo ekonomsko zmožnostjo plačila (Klun, 2010, str. 7). Pri načelu ekonomske sposobnosti ni pomembno, tako kot pri načelu koristi, kateri davčni zavezanci bodo imeli koristi od javnih dobrin, temveč kako razdeliti davčno breme med zavezance, da je predviden obseg proračuna lahko financiran, pri čemer naj bi bilo breme davkov čim bolj pravično razdeljeno (Kranjec, 2003, str. 60).

Če ga povežemo z načelom horizontalne izenačenosti in načelom vertikalne izenačenosti, lahko rečemo, da davčni sistem izpolnjuje to načelo, če so posamezniki, ki so ekonomsko enako sposobni, enako davčno obravnavani oziroma različno davčno obravnavani, če so različno ekonomsko sposobni. To pomeni, da posamezniki, ki dosegajo višje dohodke in imajo premoženje višje vrednosti, plačujejo višje absolutne (tudi sorazmerne) zneske davkov (Klun & Jovanović, 2020, str. 18).

Kazalci ekonomske sposobnosti plačila davka, ki nam pomagajo uresničevati vertikalno in horizontalno izenačenost, so predvsem trije in hkrati pomenijo tudi temelj davčne osnove v vsakem davčnem sistemu, to so dohodek, poraba in premoženje. Pomeni, da bi bilo izpolnjeno načelo horizontalne izenačenosti, če bi zavezanci z enakim dohodkom ali porabo ali premoženjem plačali enak davek, saj bi na podlagi izbranega kazalca pomenilo, da so enako ekonomsko sposobni. Medtem ko za izpolnitev načela vertikalne izenačenosti bi zavezanci z različnim dohodkom ali porabo ali premoženjem plačali različno visoki davek, ker so tudi različno ekonomsko sposobni.

Izbira kazalca ekonomske sposobnosti je šele prvi korak za določitev ustrezne davčne obveznosti. Drugi korak je določitev višine davka za različne velikosti kazalca. Davki se namreč lahko odmerjajo s:

- Proporcionalnimi stopnjami. Proporcionalne stopnje pomenijo, da ne glede na velikost kazalca se plača enak delež davka.
- Progresivnimi stopnjami. Progresivne stopnje pomenijo, da bo zavezanec z nižjo velikostjo določenega kazalca plačal tudi manjši delež davka, medtem ko zavezanec z višjim pa višji delež davka.
- Regresivnimi stopnjami. Regresivne stopnje pomenijo, da bo zavezanec z nižjo vrednostjo določenega kazalca plačal davek z višjo davčno stopnjo in obratno, zavezanec z višjo vrednostjo določenega kazalca bo plačal davek po nižji davčni stopnji.

Načelo vertikalne izenačenosti je izpolnjeno ne glede ali so davčne stopnje določeno po progresivni, regresivni ali proporcionalni stopnji. Osebe z različnimi dohodki v vseh treh primerih plačajo različne vrednosti davka, vendar so vrednosti plačanega davka precej različne, zato se je treba odločiti, katera delitev je potem najbolj pravična. Zavezancu z nižjim dohodkom oziroma s premoženjem nižje vrednosti pomeni dodatna denarna enota dohodka več kot premožnejšemu davčnemu zavezancu (Kranjec, 2003, str. 63).

Premoženjski davki se delijo tako na subjektne in objektne davke. Delitev na subjektne in objektne davke je z vidika uresničevanja pravičnosti davčnega sistema, ki zahteva enakomerno porazdelitev davčnega bremena med zavezanci, prav tako pomembna. Breme objektnih davkov namreč prej ali slej nosijo posamezniki, tj. subjekti. Velika obremenitev z objektnimi davki naj bi se delno nadomestila z obremenitvijo v okviru subjektivnih davkov.

Davčni načeli, načelo koristi in načelo ekonomske sposobnosti, sta izpeljani iz načela horizontalne izenačenosti in načela vertikalne izenačenosti (Klun, 2010, str. 7). Načeli koristi in ekonomske sposobnosti v praksi ni lahko uveljavljati, saj je težko izmeriti dejanske koristi posameznika, ki jih ima le-ta od storitev javnega sektorja. Prav tako ima tudi uresničevanje po načelu ekonomske sposobnosti vrsto omejitev, saj ne obstaja popolnoma pravično pravilo, ki bi določilo ekonomsko sposobnost vsakega zavezanca (Klun, 2010, str. 8). Na splošno velja, da je pravičen tisti davčni sistem, kjer je izpolnjeno tako načelo vertikalne in načelo horizontalne izenačenosti kot tudi načelo ekonomske sposobnosti.

6.1.2 Davek na dediščine in darila z vidika pravičnosti

a. Ugotavljanje vrednosti premoženja pri obdavčitvi in razdelitev premoženja

Premoženje ima različne oblike, od denarja, vrednostnih papirjev, nakita, vrednih slik, avtomobilov, zemljišč in stavb. V celovito davčno osnovo bi morali upoštevati celotno premoženje. Ker je zaradi administrativnih razlogov nemogoče odkriti in preverjati, kaj vse zavezanci imajo, je tudi davčna osnova za ta davek bistveno ožja, kot bi bilo zaželeno, in je opredeljena kot realno premoženje, predvsem nepremičnine. Praktično se v nobenem davčnem sistemu ne obdavčujejo vse oblike premoženja, kot so npr. intelektualni kapital, denar, nakit in ostale dragocenosti, čeprav je pravna zaščita za to enako pomembna kot zaščita realnega premoženja.

Administrativne težave nastanejo zaradi ugotavljanja vrednosti premoženja in njegovega vrednotenja, saj je to relevantno za tiste oblike premoženja, ki ne dajejo nekih eksplicitnih tržnih donosov (nakit, umetnine itd.), saj davčna uprava takšnih oblik premoženja ne more izslediti, razen seveda v primeru prijav lastnikov. Ta problem, ki je še zlasti aktualen pri letnem premoženjskem davku, postavlja uresničitev načela horizontalne izenačenosti pod vprašaj. To bi pomenilo ravno nasprotno, da bodo »pošteni«, ki bodo prijavili vse svoje premoženje, v neenakopravnem položaju in bolj obdavčeni od »nepoštenih«. Vsak poskus ugotavljanja premoženja bi tudi zmanjšal učinkovitost davka. Na splošno pri premoženjskih davkih velja, da ni ustrezne transakcije, ki bi razkrila vrednost premoženja. V primeru premoženja, ki sploh nikoli ni predmet tržne transakcije, kot so na primer pokojninske pravice ali človeški kapital, pa je vprašanje, kako se v tem primeru to premoženje vrednoti. Pokojninske pravice kot človeški kapital z lastnikovo smrtjo izginejo (pokojninske pravice sicer ne v celoti) in se ne dedujejo oziroma jih ne moremo podariti, zato ni težav, kako vrednotiti to premoženje pri davku na dediščine in darila (Stanovnik, 2012, str. 171).

V kolikor zapustnik napravi veljavno oporoko, se deduje po oporoki, ki jo je umrl pripravi pred svojo smrtjo in predstavlja njegovo poslednjo voljo. S tem je določeno tudi predvidoma vse premoženje zapustnika. Če ni veljavne oporoke, se deduje po pravilih zakona (zakonito dedovanje). Dedni dogovor je pogodba, s katero se določita delitev in način delitve zapuščine zapustnika, ki se lahko sklene s soglasjem med dediči po smrti zapustnika. Zapustnik lahko načeloma s svojim premoženjem prosto razpolaga – tako za časa življenja kot za primer smrti. Omejen pa je z zakonskimi določili o nujnem deležu, in sicer mora svojim potomcem, posvojencem in njihovim potomcem, staršem in zakoncu zapustiti določeni delež – nujni delež. Dedi in babice ter bratje in sestre pokojnika so nujni dediči le tedaj, če so trajno nezmožni za delo in nimajo potrebnih sredstev za življenje. Pred smrtjo lahko zapustnik zahteva razdedinjenje zakonitega dediča, v kolikor je podan eden od zakonitih razlogov. Enako pravico imajo tudi dediči po smrti zapustnika. Le če dedičev ni ali pa ti nočejo dedovati, preide zapuščina v last države (Pensa, 2019). Na podlagi 26. člena ZD imajo nujni dediči pravico do dela zapuščine, s katerim zapustnik ne more razpolagati; ta del zapuščine je nujni delež. Nujni delež potomcev, posvojencev in njihovih potomcev ter zakonca znaša polovico, nujni delež drugih dedičev pa tretjino tistega deleža, ki bi šel vsakemu posameznemu izmed njih po zakonitem dednem redu. Z ostankom zapuščine lahko oporočitelj/zapustnik razpolaga po svoji volji; ta del zapuščine je razpoložljivi del.

V skladu z ZD se vrednost zapuščine, na podlagi katere se izračuna nujni delež, ugotovi na način, da je najprej treba popisati in oceniti vse premoženje, ki ga je imel zapustnik ob svoji smrti, tudi tisto, s katerim je razpolagal z oporoko, in vse njegove terjatve, tudi tiste, ki jih ima proti kakšnemu dediču, izvzemši terjatve, ki so očitno neizterljive. Od ugotovljene vrednosti premoženja, ki ga je imel zapustnik ob svoji smrti, se odbijejo zapustnikovi dolгови, stroški za popis in ocenitev zapuščine in stroški za zapustnikov pogreb. Tako dobljenemu ostanku se doda vrednost vseh daril, ki jih je zapustnik na kakršen koli način dal tistemu, ki bi po zakonitem dedovanju prišel v poštev kot dedič, pa tudi vrednost daril, danih

dedičem, ki se odpovedujejo dediščini, in tistih daril, za katere je zapustnik odredil, da naj se ne vračunajo dediču v njegov dedni delež. Temu se doda vrednost daril, ki jih je zapustnik v zadnjem letu svojega življenja dal drugim osebam, ki niso zakoniti dediči, razen običajnih manjših daril. Nadalje ZD določa, da se ne upošteva pri tem računu in ne doda vrednost daril, danih v dobrodelne in druge človekoljubne namene in ne vrednost daril, ki se po zakonu ne vračunavajo dediču v njegov dedni delež. V skladu z 38. členom ZD je določeno, da če je prikrajšan nujni delež, se najprej zmanjšajo oporočna razpolaganja; če nujni delež s tem še ni krit; se vračajo tudi darila. To pomeni, da nujni delež v skladu z zakonskimi določili mora biti zagotovljen.

Slovenska zakonodaja, natančneje ZD, določa, da v zapuščinskem postopku sodišče ugotavlja in določa, kdo so pokojnikovi dediči, katero premoženje sestavlja njegovo zapuščino in katere pravice iz zapuščine grede dedičem, volilijemnikom in drugim osebam. Zaključni se praviloma z izdajo sklepa o dedovanju, v katerem je navedeno, kaj kdo deduje in kakšen je njegov dedni delež. Izda se le v primeru, če je po zapustniku dejansko ostalo premoženje, sicer se zapuščinski postopek ustavi. Sodišče opravi uradne poizvedbe o premoženju zapustnika, pri tem upošteva podatke o obsegu zapuščine, ki izhajajo iz smrtovnice, ki jo sestavi matičar na upravni enoti. Sodišče izda odločbo na podlagi uspeha celotnega obravnavanja, upoštevajoč pri tem tako dokaze, ki so jih predložile stranke, kakor tudi dokaze, ki jih je preskrbelo samo. Odločba se lahko opira tudi na dokaze, ki niso bili izvedeni pred sodnikom, ki določbo izda.

Prenos premoženja in razdelitev premoženja v primeru dediščine ali darila je torej pravno reguliran z zapuščinsko razpravo. V okviru zapuščinske razprave naj bi bilo vse premoženje zapustnika poznano in bi se natančno določila vrednost premoženja. V kolikor to drži, davek na dediščine in darila uresničuje tudi vidik pravičnosti. Vendar menim, da v praksi ni tako. Sodišče se v okviru zapuščinskih razprav dejansko sooča tudi z določanjem pravilne vrednosti posameznega premoženja, ki se nato razdeli med dediče. Pri nepremičninah se sicer kot vrednost podedovanega ali v dar prejetega premoženja šteje 80 % posplošene tržne vrednosti, ki je ugotovljena na podlagi zakona, ki ureja množično vrednotenje nepremičnin, kakor je določena nepremičnini v registru nepremičnin na dan nastanka davčne obveznosti. Medtem ko pri premičninah, razen pri denarju, je vrednost dejanska tržna vrednost tega premoženja. Tržno vrednost premičnin je v določenih primerih težko ugotoviti, saj ni vedno možno določiti ustrezne tržne primerjave, na podlagi katerih bi lahko premoženju ocenili vrednost. To pomeni, da lahko vrednost premoženja, določena s strani sodišča v okviru zapuščinske razprave, tudi odstopa od svoje dejanske vrednosti.

Prav tako poudarjam, da je težko izslediti vse premoženje in ga vštetiti v celotno vrednost premoženja. Pozneje najdeno premoženje se sicer lahko naknadno upošteva in sodišče izda nov pravnomočni sklep o dedovanju, ki se nanaša le na premoženje, ki bi moralo biti zajeto v zapuščino, vendar iz določenih razlogov ni bilo. S tem se prvotno izdani sklep ne razveljavi. Vsekakor pa ne moremo z zagotovostjo trditi, da bo vse premoženje dejansko naknadno najdeno in če bo najdeno, da bo del zapuščinske razprave. Prav tako pomembno

vlogo igrajo tudi nujni deleži, ki morajo biti v skladu z zakonskimi določbami uresničeni in tako omogočajo, da zapustnikovi otroci, posvojeni otroci, njihovi potomci ter zakonci prejmejo vsaj polovico zapustnikovega premoženja. To pomeni kopičenje premoženja v prvem dednem redu, ki se v večini držav članic OECD (tudi v Sloveniji) prenaša neobdavčeno in neuresničevanje vidika pravičnosti, saj davčno breme ni enakomerno porazdeljeno med davčnimi zavezanci. Prispeva pa lahko tudi h krepitvi neenakomerne prerazdelitve premoženja.

b. Prenos premoženja v obliki dediščine oziroma darila je potrebno obdavčiti bolj kot zasluženi dohodek

Piketty, Saez in Zucman (2013) navajajo, da je treba podedovano premoženje obdavčiti po višjih stopnjah kot zasluženi dohodek in premoženje, ki ga je zavezanec sam ustvaril. S tem bi bil davčni sistem bolj pravičen.

Z vidika, kaj pomeni dodatna enota davka prejemniku podedovanega ali v dar prejetega premoženja oziroma tistemu, ki svoj dohodek zasluži z delom, bi bilo treba po mnenju mnogih obdavčiti dediščine in darila po višji davčni stopnji kot lasten zaslužek. Batchelder (2020) navaja, da je treba dediščine obdavčiti po višji stopnji kot dohodek od dela. Dejansko so prejemniki dediščine v boljšem položaju kot zavezanci, ki z delom sicer lahko pridobijo enako vrednost premoženja, ne pa tudi z vidika oportunitetnih stroškov. Za prejem dediščine se namreč prejemnikom ni treba odreči svojemu prostemu času. Poleg tega imajo zavezanci, ki prejmejo dediščino višje vrednosti, na splošno tudi druge gospodarske in družbene prednosti, kar okrepi predpostavko, da se dediščine in darila obdavčijo po višjih stopnjah kot dohodek od dela. V obstoječih davčnih sistemih pa so dediščine in darila pogosto obdavčene veliko ugodneje kot dohodek od dela in prihranki (OECD, 2021a).

To velja tudi za Slovenijo. Kot že omenjeno, so določene različne davčne stopnje za drugi in tretji dedni red in ostale osebe. Medtem ko je prvi dedni red oproščen plačila davka na dediščine in darila, kar pomeni, da prvi red neobdavčeno prejme dediščino oziroma darila. Prav tako se plačilu davka lahko izognemo s številnimi drugimi oprostitvami, tudi s pogodbo o dosmrtnem preživljanju ter oprostitvami v povezavi s kmetijskimi zemljišči. Menim, da bi bilo to področje treba dodatno urediti tudi v Sloveniji, saj se lahko trenutno velik del premoženja prenese neobdavčeno in se s tem krepí neenakost v prerazdelitvi premoženja.

c. Vpliv na horizontalno izenačenost pravičnost

V skladu z načelom horizontalne izenačenosti bi morali biti davčni zavezanci, ki prejmejo enak znesek dohodka ali premoženja, obdavčeni podobno. Tako načeloma ne bi smelo biti razlike v davčnem bremenu zavezancev v enakih okoliščinah, odvisno od tega, ali prejmejo prenose premoženja v obliki zaslužka ali v obliki daril in dediščin. To pomeni, da je z vidika pravičnosti treba obdavčiti tudi dediščine in darila in ga upravičiti tako, da izenači pogoje med dediščino in zaslužkom od dela ali prihrankov (OECD, 2021a). Z davkom na dediščine in darila vsaj v nekolišni meri pripomoremo k izenačitvi enakih možnosti, ter da se

neobdavčeno premoženje ne koncentrira v rokah najpremožnejših. Težava pa nastane ravno v tem, da je običajno dohodek obdavčen bolj kot sama dediščina in darila (zaradi številnih oprostitev in preferencialne obravnave).

d. Vpliv progresivne davčne stopnje na pravičnost

Davek na dediščine in darila, zlasti progresivni, bi lahko povečal tudi vertikalno izenačenost. Po načelu vertikalne izenačenosti bi morali zavezanci z večjo ekonomsko sposobnostjo plačati relativno več davka. To zagotavlja davek na dediščine in darila z obdavčitvijo prenosov premoženja, zlasti po progresivnih stopnjah, da tisti, ki prejemajo več premoženja, plačajo več davka. Dejansko je davek na dediščine in darila pogosto med najbolj progresivnimi elementi davčnih sistemov držav, čeprav se učinkovita progresivnost pogosto zmanjša zaradi načina oblikovanja davka na dediščine in darila (Piketty & Saez, 2007). V tem pomenu sta Piketty in Saez mislila predvsem na različne dedne rede, velike oprostitve in olajšave davka na dediščine in darila.

Države, ki želijo preprečiti kopičenja pretiranega premoženja skozi generacije, imajo s progresivnimi davčnimi stopnjami močno orodje, s katerim bi to koncentracijo lahko preprečile. Poleg tega lahko progresivne stopnje, za razliko od proporcionalnih, zapustnike/darovalce spodbudijo, da razdelijo svoje premoženje med več dedičev, da bi se izognili plačilu davka po najvišjih mejnih davčnih stopnjah.

Progresivnost davka na dediščine in darila lahko izboljša uporaba višjih davčnih stopenj pri višjih vrednostih premoženja. To zahteva iskanje ravnovesja, da davčne stopnje ne bodo pretirano visoke, saj bi visoke davčne stopnje pomenile, da bi dedovali oziroma v dar prejeli premoženje le dediči/prejemniki, ki so upravičeni do višjih olajšav oziroma oprostitev plačila davka. To pa bi lahko povzročilo tudi nastanek morebitnih davčnih izogibanj ali celo davčnih utaj.

Razredi pri progresivnih davčnih stopnjah lahko prav tako pripomorejo k izogitvi povečanja mejnih davčnih stopenj. Če se davčne stopnje postopoma povečujejo z vrednostjo prejete dediščine, se lahko razredi progresivnih davčnih stopenj izognejo velikemu povečanju mejnih davčnih stopenj. Proporcionalne davčne stopnje so v državah članicah OECD običajno visoke, z visokimi mejnimi davčnimi stopnjami nad pragi, ki niso obdavčeni. Na primer, medtem ko Italija obračunava proporcionalne stopnje, ki se gibljejo med 4 % in 8 % (odvisno od upravičenca), Danska (odvisno od upravičenca), Irska, Združeno kraljestvo in ZDA obračunavajo proporcionalne davčne stopnje nad 30 % (OECD, 2021a). Kot že navedeno, ima Slovenija določene dedne razrede, kjer se davčne stopnje progresivno zvišujejo glede na velikost podedovane dediščine ali darila, z izjemo prvega dednega reda, ki je oproščen plačila davka in drugih oprostitev, ki veljajo.

Z vidika horizontalne izenačenosti, kadar se zavezanci, ki so v enakem položaju glede relevantnih/izbranih značilnosti obravnavajo enako, je povsem razumljivo, da se pri določanju sposobnosti obdavčitve poleg dohodka (tj. toka) upošteva tudi premoženje (tj.

stanje). To je sicer manj relevantno za davek na dediščine in darila. Z vidika horizontalne in vertikalne izenačenosti je davek na dediščine in darila primernejši od letnega davka na premoženje (Stanovnik, 2012, str. 171).

e. Vidik enakih možnosti

Z vidika enakih možnosti in s tem pravičnosti imajo dediščine in darila velik vpliv. Prenosi premoženja v obliki dediščine ali darila bi lahko pomenili za prejemnike le-teh prednost, ki ni povezana z njihovimi osebnimi prizadevanji, in posledično zmanjšali vidik enakih možnosti. Vidik enakih možnosti se opredeljuje kot zagotavljanje, da imajo zavezanci s podobnimi sposobnostmi in stopnjami napora enake oziroma vsaj podobne možnosti v življenju. To velja tudi v primeru daril *inter vivos*. Posamezniki, ki imajo sicer podobne ali enake sposobnosti in vlagajo v delo enako stopnjo napora, vendar pa se razlikuje vrednost dediščine oziroma darila, pomeni, da se izniči vidik enakih možnosti (Boadway, Chamberlain & Emmerson, 2010).

Dediščine in darila imajo močno vlogo pri obstoju premoženja med generacijami, zlasti med starši in otroki. Neobdavčeni prenos premoženja so običajno višji od prenosov medgeneracijskih dohodkov (Bastani & Waldenström, 2020). Adermon, Lindahl in Waldenström (2018) navajajo, da je na Švedskem vsaj polovico premoženja možno razložiti z vidika, da je bilo prejeto z dedovanjem in darili med starši in otroki, medtem ko dohodek in izobraževanje predstavljata le četrtino premoženja prebivalcev. Nadalje navajajo, da je povezava nižja, kadar preučujemo razmerje med starimi starši in vnuki.

Boserup, Kopczuk in Kreiner (2018) navajajo, da imajo prenos *inter vivos*, tj. darila, prav tako pomembno vlogo, saj premoženje, ki ga prejmejo otroci od svojih staršev že v otroštvu, močno napoveduje dejstvo, da bo imel otrok premoženje višje vrednosti tudi v odrasli dobi in bo posledično prišlo do koncentracije premoženja.

Menim, da je obdavčitev dediščin in daril lahko upravičena z vidika povečanje enakih možnosti, saj se z obdavčitvijo odpravlja višja stopnja koncentracija premoženja in se popravljajo dejavniki, na katere prejemniki ne morejo vplivati. Obdavčitev dediščine in daril, ki zmanjša vrednost premoženja za vrednost davka, tako prispeva k povečanju enakih možnosti in izboljšanju socialnega položaja zavezanca.

f. Optimalni davčni sistem z vidika pravičnosti

Dober davčni sistem se v teoriji glede oblikovanja optimalnega davka na dediščine in darila zelo razlikuje. Številne raziskave namreč pri oblikovanju optimalnega davka na dediščine in darila upoštevajo tako lastnost pravičnosti kot tudi učinkovitosti. Optimalna davčna stopnja je na splošno odvisna od številnih dejavnikov, ki vključujejo tako namere darovalca in koristi, ki jih prejema darovalci in prejemniki, ter uteži, ki jih socialni načrtovalec dodeli lastnosti učinkovitosti in pravičnosti, in vrste davčnih instrumentov, ki jih lahko socialni načrtovalec izkoristi za povečanje socialne blaginje. Glede na te predpostavke so nekateri

mnenja, da se z vidika pravičnosti dediščine in darila ne smejo obdavčiti in da jih je treba subvencionirati, drugi pa, da so optimalne pozitivne davčne stopnje.

Farhi in Werning (2010) sta analizirala model dveh generacij, ob predpostavki, da vse premoženje izhaja iz delovnih naporov prve generacije, otroci ne delajo, ampak bodo imeli korist od dediščine oziroma darila za svojo potrošnjo. Dokazujejo, da če se upošteva samo koristnost staršev, za katere se domneva, da je potrošnja otrok, financirana z dediščino oziroma darilom, koristna za starše, vendar ne vpliva neposredno na korist otrok, pomeni optimalni davčni model, da je optimalna davčna stopnja za dediščine in darila enaka nič ali negativna (tj. da je treba dediščine in darila celo subvencionirati). Ko pa se koristnost dedičev neposredno upošteva pri socialnem varstvu, je treba dediščine in darila subvencionirati, vendar progresivno, z zmanjšanjem subvencij, ki se zmanjšujejo s povečanjem vrednosti dediščin, da se zmanjša neenakost potrošnje med generacijo otrok.

Kadar pa se domneva, da država stremi k dobremu davčnemu sistemu in s tem izpolnjevanju lastnosti pravičnosti in enakih možnosti, pomeni optimalni davčni model, da se dediščine in darila obdavčujejo s progresivnimi davčnimi stopnjami. Farhi in Werning (2013) sta na podlagi svojega modela, ki sicer temelji na modelu iz leta 2010, ugotovila, da je lahko je davčni sistem optimalen in pravičen, če obdavčuje dediščine in darila in ob tem upošteva vidik enakih možnosti.

Na splošno menim, da ima tudi vidik enakih možnosti pomemben učinek z vidika oblikovanja pravičnega davka na dediščine in darila. Če je zlasti spodbujanje enakih možnosti oziroma pravičnost cilj obdavčitve dediščine in darila, je optimalen davčni sistem, čigar sestavni element je davek na dediščine in darila. To pomeni, da je z vidika pravičnosti treba obdavčiti dediščine in darila, da se vzpostavi pravičen davčni sistem v državi in da se nekoliko omeji koncentracija premoženja na vrhu, saj se z davkom zniža vrednost premoženja. Pravičen davek na dediščine in darila temelji na predpostavki, da ga plača prejemnik/dedič, in ne darovalec/zapustnik, po progresivnih davčnih stopnjah. Na podlagi vidika enakih možnosti in pravičnosti bi bilo smiselno upoštevati tudi celotno premoženje, ki so ga posamezniki prejeli v življenju, ne glede na to, od koga so ga prejeli, in potem na podlagi te skupne vrednosti določati pragove oprostitve. Treba je omejiti tudi številne oprostitve plačila ter izboljšati progresivnost davka na dediščine in darila. Na področju vidika pravičnosti je odprtih še kar nekaj možnosti za izboljšavo davka.

6.2 Učinkovit davčni sistem

V nadaljevanju sem raziskala vidik učinkovitosti ter v kolikšni meri davek na dediščine in darila uresničuje drugo lastnost dobrega davčnega sistema.

6.2.1 Vidik učinkovitosti

Učinkovit davek je tisti, ki maksimira tako zadovoljstvo kot tudi realni dohodek posameznika. Z vidika učinkovitosti velja, da je treba zmanjšati nezaželeno, z davki povzročena izkrivljanja med posameznikovimi odločitvami in popraviti tržne nepopolnosti, kot so zunanji učinki, ki privedejo do manjšega presežka za potrošnike in proizvajalce. Na posameznika vpliva davek predvsem z vidika glede njegovih nadaljnjih odločitev o delu, varčevanju in potrošnji (Batchelder, 2008).

Pri sprejemanju odločitev glede dodatnega dela, želi zavezanec imeti informacijo, koliko zaslužka bo dejansko ostalo po plačilu davka. Ob prodaji nepremičnine je vprašanje koliko davka bo treba plačati, prav tako pri nakupu vrednostnih papirjev. Ob uvozu blaga je treba plačati carino in uvozne dajatve. V gospodarstvu in vsakdanjem življenju so davki prisotni skoraj na vsakem področju in praktično ni odločitve posameznika, na katero ne bi vplivali davki (Kranjec, 2003, str. 58).

Načeloma vsi davki, posredno ali neposredno, vplivajo na ekonomske odločitve ne samo o delu, porabi, prihrankih in izobraževanju, temveč tudi na odločitve glede bivanja, upokojitve, družine, in na financiranje podjetja. Čim višji kot so davki, tem bolj to vpliva tudi na ekonomske odločitve posameznika. Davki torej vplivajo na ekonomske odločitve zavezancev in v zvezi s tem tudi na učinkovitost celotnega gospodarstva. Slab davčni sistem lahko vpliva tudi na znižanje gospodarske učinkovitosti. Ker se učinkov davkov ni mogoče izogniti, je izredno pomembno, kako je davčni sistem zasnovan, da se minimizirajo negativni vplivi na učinkovitost (Kranjec, 2003, str. 58).

Dober in učinkovit davčni sistem naj bi čim manj posegal in vplival na ekonomske odločitve zavezancev, to pomeni odločitve glede dela, porabe, varčevanja, in podobnih odločitev. Pobiranje davkov že po svoji naravi pomeni poseg v ekonomske odločitve, saj gre za odvzem realnega dohodka, ki zavezancem omogoča kupovanje dobrin. Vendar pa naj bi bilo to poseganje čim manjše, to pomeni, da naj bi uvedba davka čim manj vplivala na to, katere dobrine bo zavezanec kupoval oziroma katero blago bodo prodajali ekonomski subjekti na trgu, kolikšno bo varčevanje, kako bo glede posameznikovega dela/zaposlitve (Klun, 2010, str. 5).

6.2.2 Davek na dediščine in darila z vidika učinkovitosti

V povezavi z vidikom učinkovitosti je treba preučiti in dobro razumeti namen dediščine oziroma darila, ali so dediščine in darila naključna ali pa posamezniki delajo in varčujejo z namenom, da bi svoji družini zapustili dediščino ali podarili darilo in po možnosti v čim višji vrednosti (Cowell, He & Van de gaer, 2017).

a. Vpliv na povpraševanje po delu

Vpliv davka na dediščine in darila pri odločanju med delom in prostim časom je sicer relativno majhen ali celo nepomemben. V večini primerov ni cilj posameznika pridobivati čim višjo vrednost premoženja z vidika, da ga pozneje zapusti svojim potomcem. Namen pridobiti čim višjo vrednost premoženja je kvečjemu le želja po potrditvi posameznikovih sposobnosti in po boljšemu življenju. Če bi bil cilj le čim višja vrednost dediščine ali darila, bi verjetno davek celo spodbudil posameznikovo prizadevanje, da bi čim bolj povečeval svoje premoženje (na katerega bi seveda plačal še davek).

Dediščine in darila zmanjšujejo željo po delu dedičev oziroma prejemnikov darila, vendar na drugi strani obdavčitev nato spodbudi to željo. Holtz-Eakin, Joulfaian in Rosen (1993) navajajo, da je verjetnost višja, da bodo zavezanci, ki so prejeli dediščino višje vrednosti pustili svoje delo. Zavezanci, ki bodo ostali pri delu in so prejeli dediščino višje vrednosti, bodo običajno imeli nižjo rast zaslužka kot prejemniki dediščine z nižjo vrednostjo. To pomeni, da prejemnikom dediščine z nižjo vrednostjo zaslužek pomeni več in prinaša višjo korist.

Brown, Coile in Weisbenner (2010) navajajo, da je prejem dediščine povezan tudi z večjo verjetnostjo zgodnje upokojitve in da se ta povečuje z velikostjo dediščine. Nepričakovane dediščine imajo večji učinek od pričakovanih. Elinder, Erixson in Ohlsson (2012) pa dodajo, da prejem dediščine zmanjšuje željo po delu in da je to bolj izrazit učinek pri starejši generaciji, ki je bližje upokojitvi, kot pri mlajših.

Nadalje so Kindermann, Mayr in Sachs (2020) s podatki za nemško gospodarstvo, prišli do ugotovitev, da davek na dediščine in darila pozitivno vpliva na fiskalno politiko. Ugotavljajo, da vlada za vsak evro prihodkov, zbranih neposredno od davka na dediščine in darila, zaradi večjega števila zaposlenih, ki torej zaradi plačila davka obdržijo službo, saj davek zmanjša končno vrednost dediščine, pridobi dodatnih 9 centov prihodkov od davka na dohodek od dela, tj. dohodnine (v neto sedanji vrednosti).

Menim, da davek na dediščine in darila nima večjega vpliva na povpraševanje po delu zavezanca, predvsem ker gre za enkratni dogodek, ki je v večini nenačrtovan (dediščina). Večja verjetnost je, da bo nekoliko bolj davek vplival na starejše davčne zavezance, ki so sicer bližje upokojitvi in bi ob predpostavki, da imajo dovolj lastnih sredstev in prejmejo ustrezno visoko vrednost dediščine ali darila pomenilo zanje, da so za čas upokojitve dovolj preskrbljeni. V sedanjem času za večino mladih delo predstavlja izziv, v katerem lahko pokažejo in uporabijo svoje znanje, sposobnosti, gradijo kariero, zato sem mnenja, da ne dediščina kot taka in ne davek na dediščine in darila nimata večjega vpliva na dolgi rok glede na njihovo povpraševanje po delu. To drži ob predpostavki, da ne gre za najpremožnejše, katerih vrednost že obstoječega premoženja je precej velika.

b. Vpliv na varčevanje

Davek na dediščine in darila sicer v manjši meri vplivajo tudi na varčevanje posameznika. Pričakovana vrednost dediščine ali darila namreč zmanjšuje spodbudo in potrebo dedičev po lastnem varčevanju, medtem pa na drugi strani davek, ki zmanjšuje vrednost prejete dediščine oziroma darila, povečuje spodbudo in potrebo po varčevanju (Kranjec, 2003, str. 194).

Joulfaian in Wilhelm (1994) navajata, da so vidne majhne spremembe potrošnje pri dedičih/prejemnikih po prejemu dediščine ali darila. Joulfaian (2006) pa ugotavlja, da se premoženje poveča za manj kot celoten znesek prejete dediščine (zaradi zmanjšanja vrednosti po plačilu davka). Pomeni, da prejeta dediščina oziroma darilo ne pripomore sicer k velikemu povečanju prihrankov in varčevanju zavezancev. Elinder, Erixson in Ohlsson (2012) ugotavljajo, da začasno povečanje kapitalskega dohodka po prejemu dediščine, za katerega menijo, da lahko delno odraža realizacijo prej nerealiziranih kapitalskih dobičkov in lahko kaže na povečanje porabe. Povečanje potrošnje ni mogoče neposredno enačiti z zmanjšanjem prihrankov, saj gospodinjstva lahko še vedno prihranijo pomemben del svoje dediščine.

Negativni učinki z vidika učinkovitosti davka na dediščine in darila, ki pomenijo zmanjšanje spodbude za varčevanje s strani zapustnikov/darovalcev, se lahko načeloma ublažijo s pozitivnimi učinki davka z vidika učinkovitost, kot je povečanje spodbude za delo in varčevanje med dediči (Stanovnik, 2012, str. 170).

Tudi z vidika vpliva na varčevanje menim, da ima davek na dediščine in darila izredno majhen vpliv na zavezance. V večini primerov dediščine tudi niso izjemno velike, da bi to lahko imelo večji vpliv. Menim, da se na kratek rok lahko spremeni potrošnja posameznika, ki se nekoliko poveča ali pa se poveča varčevanje in celo povpraševanje po delu. Vendar sem mnenja, da na dolgi rok davek ne posega bistveno v varčevanje ali potrošnjo davčnih zavezancev, saj gre za enkratni dogodek. Prav tako sem mnenja, da večina staršev ne varčuje z namenom, da bi zapustila čim večji delež dediščine svojim otrokom, v kolikor gre za premožnejše starše pa imajo že v času svojega življenja možnost podariti darilo svojim otrokom.

c. Vpliv na podjetništvo in družinska podjetja

Davek na dediščine in darila ima na drugi strani lahko večji vpliv za poslovanje družinskih podjetij z vidika učinkovitosti. Zmanjšanje učinkovitosti lahko nastopi, če ob smrti lastnika podjetja (tj. glavnega delničarja) in ob prodaji delnic (ki je potrebna za poplačilo davka) pridejo novi zunanji lastniki. Prihod novih lastnikov ne povzroča nujno samo negativnih posledic, takšna sprememba lahko zagotovi tudi večjo učinkovitost, odvisno od posameznega primera (Stanovnik, 2012, str. 170).

Davek na dediščine in darila bi lahko celo ogrozil obstoj družinskih podjetij, ki se ob smrti glavnega lastnika znajdejo pred obveznostjo plačila davka. Takšna nevarnost bi obstajala edino, če bi dediči vztrajali pri zaprtem lastništvu, tj. na družinskih partnerskih deležih ali na nekotiranih delnicah znotraj družine, in s tem na isti strukturi upravljanja kot pred smrtjo prvotnega lastnika. V tem primeru bi podjetje res lahko zapadlo v likvidnostne težave. Vendar pa je v podjetje mogoče pripeljati zunanje delničarje, vsaj kot manjšinske lastnike, kar bi lahko odpravilo težave (Kranjec, 2003, str. 193).

Davek na dediščine in darila pomeni tudi manjšo verjetnost, da bodo dediči začeli svojo podjetniško pot in odprli lastno podjetje. Dediščine so pogosto vir osnovnega kapitala, ki pa ga plačilo davka nato zniža. Problem je predvsem, kadar ima dedič željo, vendar pa nima lastnega kapitala (Burman, Mccllelland & Lu, 2018). Holtz-Eakin, Joulfaian in Rosen (1994) prav tako navajajo, da velikost dediščine in darila vpliva na to, ali bodo dediči odprli lastno podjetje. Povezava med prejemom dediščine in ustanovitvijo podjetja je danes sicer nekoliko oslabela, saj zavezanci, ki želijo odpreti lastno podjetje, kljub plačanemu davku na dediščine in darila (kar pomeni znižanje končne vrednosti dediščine ali darila in osnovnega kapitala) lažje prišli do vrednosti osnovnega kapitala, ki ga potrebujejo (kreditni, posojila).

Plačilo davka na dediščine in darila ima lahko vpliv tudi na že obstoječa podjetja, ob prenosu, če lastniki podjetij nimajo dovolj likvidnih sredstev za plačilo davka. Holtz-Eakin, Phillips in Rosen (2001) navajajo, da lastniki podjetij v pričakovanju plačila davka na dediščine in darila kupujejo več življenjskih zavarovanj kot tisti, ki nimajo lastnega podjetja. Težava nastopi, če lastniki podjetij kljub sklenjenemu življenjskemu zavarovanju še zmeraj nimajo dovolj denarja za plačilo davka na dediščine in darila. Davek na dediščine in darila lahko celo prisili k prodaji podjetja. Brunetti (2006) dodaja, da obstaja majhno pozitivno razmerje med davkom in prodajo podjetij dedičev, vendar ni sicer na voljo statistično pomembnih dokazov, da je to povezano s pomanjkanjem likvidnosti. Tsoutsoura (2015) navaja, da negativno vpliva znatno zvišanje davka (na podlagi reforme iz leta 2002 v Grčiji) na družinske prenose podjetij, saj to vodi do upada investicij, počasnejše rasti prodaje in izčrpavanja denarnih rezerv, davek na dediščine in darila vpliva tudi na odločitev o prodaji ali ohranitvi podjetja v družini.

Davek na dediščine in darila bi na mala in srednja podjetja imel večji vpliv, saj je bolj verjetno, da gre za družinska podjetja, v primerjavi z večjimi podjetji, ki imajo običajno bolj razpršene lastniške strukture. Poleg tega se pri dostopu do kreditnih trgov pogosto srečujejo z večjimi omejitvami, kar lahko okrepi likvidnostna vprašanja (Redonda, 2017). Med družinskimi podjetji predstavljajo problem predvsem družinske kmetije, pri katerih zemlja običajno predstavlja največji del dediščine. Ekonomsko gledano so kmetije visoko kapitalizirana podjetja, podvržena velikim nihanjem vrednosti trga. Poleg tega upravljanje s kmetijo ostaja praviloma v okviru družine. Pogosto je v takem primeru treba odprodati del posestva za plačilo davka. Obdavčitev pri dedovanju kmetijskih posestev je pogosto nižja pri pogoju, da dediči nadaljujejo s kmetovanjem (Kranjec, 2003, str. 193). V večini držav OECD so sicer družinska podjetja deležna olajšav pri odmeri davka na dediščine in darila,

prav posebno ugodne davčne obravnave pa so deležna kmetijska zemljišča bodisi v obliki nižjih davčnih stopenj bodisi v obliki ugodnega vrednotenja premoženja.

Menim, da ima davek na dediščine in darila vsekakor nekoliko večji vpliv na podjetja kot fizične osebe. Davek bi lahko bil težava pri predvsem manjših ali srednje velikih podjetjih oziroma družinskih podjetjih, kjer imajo zaprto lastništvo in lastniška struktura ni razpršena. Davek bi lahko negativno vplival tudi na podjetje, ki imajo predhodno finančne ali likvidnostne težave, saj bi v takem primeru davek te težave le povečal. Pri ustanavljanju novih podjetij pa bi plačilo davka lahko vplivalo na znižanje osnovnega kapitala oziroma sredstev, ki jih dediščina ali darilo predstavlja. Vsekakor pa menim, da davek na dediščine in darila z vidika učinkovitosti nima danes tako velikega negativnega vpliva na podjetja. Gre za enkratni, neponavljajoči oziroma neperiodičen davek, ki se ne plačuje na letni ali mesečni ravni. Podjetja lahko potreben znesek, ki ga »izgubijo« s plačilom davka, pridobijo s pomočjo kreditov na bankah oziroma s posojili za podjetja, ki so na voljo.

d. Vpliv na koncentracijo premoženja zapustnika oziroma darovalca

Davek na dediščine in darila neposredno zmanjšuje koncentracijo premoženja skozi generacije. Bodoči zapustnik oziroma darovalec bi lahko prihranil manj, če bi vedel, da del premoženja ne bo prenesen na dediče (učinek substitucije, angl. substitution effect). Po drugi strani pa bi lahko zapustnik oziroma darovalec razmišljal tudi o tem, da bi določen del premoženja prenesel na naslednjo generacijo, zaradi plačila davka na dediščine in darila pa bi lahko prihranil več (učinek dohodka, angl. income effect). Darovalec si lahko prizadeva tudi za prenos svojega premoženja prej, v obliki daril, tj. prenos inter vivos, kar povzroči nižjo obdavčitev za prenos premoženja ob smrti, dediščina. Bodoči zapustnik oziroma darovalec bi morda raje vlagal več v izobraževanje svojih otrok, namesto da bi kopičil premoženje v obdavčljivi obliki (OECD, 2021a).

OECD (2021a) navaja, da je vpliv davka na dediščine in darila seveda pomemben tudi za zapustnika oziroma darovalca, saj ima lahko prav tako vpliv na njegovo vedenje. Vpliv je različen, odvisno od prisotnosti in vrste namere dediščine. Na splošno pa naj bi imel davek na dediščine in darila z vidika varčevanja in kopičenja premoženja manjši vpliv kot letni davki na neto premoženje. Ponavljajoči se davki na neto premoženje naj bi imeli večji odvračilni učinek na odločitve glede varčevanja in kopičenja premoženja kot davek na dediščine in darila, saj jih morajo zavezanci plačevati na letni ravni, medtem ko se davek na dediščine in darila obračuna le enkrat ob prenosu premoženja v obliki dediščine ali darila. V primerih davka na dediščine in darila davek plača prejemnik, izjema je le davek na zapuščine, ki ga plača zapustnik.

Davek lahko povzroči substitucijske učinke v obliki povečane potrošnje in zmanjšane varčevanja, vendar bodo dohodkovni učinki verjetno izrazitejši. Če bo posameznik želel na potomce prenesti fiksen znesek premoženja, bo moral privarčevati večji znesek in ga bo to

spodbudilo, da več svojega časa nameni delu in k večjemu varčevanju (Stanovnik, 2012, str. 170).

Menim, da davek na dediščine in darila na splošno nima večjega ekonomskega vpliva in ne vpliva na spremembe vedenja dedičev ali prejemnikov darila. Kot že omenjeno, je tudi za zapustnike ali darovalce obstoj davka na dediščine in darila irelevanten z vidika povpraševanja po delu oziroma potrošnji ali varčevanju. Glede učinkov na varčevanje pa tudi menim, da je želja zapustiti premoženje le eden od motivov za varčevanje, verjetno pa ni med najpomembnejšimi.

6.3 Davčni sistem z nizkimi administrativnimi stroški

V nadaljevanju se bom osredotočila še na tretjo zaželjeno lastnost dobrega davčnega sistema, nizke administrativne stroške.

6.3.1 Vidik nizkih administrativnih stroškov pobiranja davkov in stroškov izpolnjevanja davčnih obveznosti

Pri pobiranju in nadzoru davkov nastajajo stroški, ki jih delimo na direktne stroške davčne administracije (plače, prostori, material, računalniki,...) in indirektne stroške izpolnjevanja davčne obveznosti (spremljanje in prijavljanje davkov), ki bremenijo predvsem same davčne zavezance (angl. compliance costs).

Stroške davčne administracije povečujejo predvsem zakonske določbe, kjer za določene zavezance omogočajo posebno obravnavo, v kar se štejejo vse olajšave in odbitki, ki odstopajo od splošnega obravnavanja davčnih zavezancev, saj je treba te primere posebno preverjati. Stroški pobiranja so odvisni od vrste davka, tudi od velikosti. Lažje pobiranje davkov velja predvsem v večjih podjetjih kot manjših. V manjših se lahko zgodi, da nimajo urejenih dobrih in zanesljivih evidenc, kot imajo to večja podjetja (Kranjec, 2003, str. 64).

Kranjec (2003, str. 64) navaja, da med stroške izpolnjevanja davčne obveznosti štejemo stroške v povezavi z vzdrževanjem informacijskih in računovodskih sistemov, hranjenjem dokumentacije, stroške davčnih svetovalcev in čas, porabljen za izpolnjevanje davčnih obveznosti, tudi čas za razčiščevanje morebitnih sporov. Davčne uprave morajo za izpolnjevanje obveznosti pripravljati tudi navodila, ki pa jih je treba ustrezno prilagajati, spreminjati in dopoljevati v skladu z zakonodajnimi spremembami in preteklo davčno prakso.

Stroški pobiranja davkov in stroški izpolnjevanja davčnih obveznosti naj bi bili v dobrem davčnem sistemu čim nižji. To pomeni, da naj bo davčni sistem oblikovan tako, da bo imela davčna uprava čim nižje stroške pri pobiranju, nadzoru in upravljanju z davki. Posledično to pomeni, da bi morale biti čim manj različnih davčnih stopenj in posebnih olajšav ter čim manjše možnosti za utajevanje davkov. Na nasprotni strani tudi zavezanci pri izpolnjevanju

svojih davčnih obveznosti ne smejo imeti prevelikih stroškov poleg samega plačila davčne obveznosti. Z elektronskim oddajanjem imajo lahko zavezanci nižje stroške izpolnjevanja davčne obveznosti, saj jim ni treba plačati obrazca za izpolnjevanje in poštnine. Hkrati ima v takem primeru nižje stroške tudi davčna uprava. V praksi hkratno zniževanje obeh skupin stroškov ni pogost pojav, saj po navadi zniževanje enih stroškov povzroča na drugi strani povečevanje druge skupine stroškov (Klun, 2010, str. 5).

Pomembno je torej, da od davčnega sistema ne zahtevamo samo nizkih stroškov administracije, temveč tudi nizke stroške (oportunitetne ali realne) davčnih zavezancev, to je fizičnih in pravnih oseb. Kar posledično pomeni, da davek ne sme biti kompleksen in da davčni zavezanec ne sme porabiti veliko časa za pripravo in izpolnitev odmere napovedi posameznega davka. V zadnjih letih je davčna uprava dosti bolj digitalizirala svoje delovanje in prilagodila obrazce, da so čim bolj dostopni ter enostavnejši za davčne zavezance (Stanovnik, 2012, str. 33).

6.3.2 Davek na dediščine in darila z vidika administrativnih stroškov pobiranja davkov in stroškov izpolnjevanja davčnih obveznosti

Z vidika administrativnih stroškov je razumljivo, da je davek na dediščine in darila zaželen, če so stroški pobiranja davka in izpolnjevanja davčnih obveznosti nizki in če so administrativni postopki in postopki vrednotenja enostavni (Stanovnik, 2012, str. 172). Administrativni stroški in stroški pobiranja davka ter izpolnjevanja davčnih obveznosti davka na dediščine in darila se zdijo visoki v primerjavi s prihodki, ki jih prinaša davek. Davek na dediščine in darila na splošno zahteva popoln izkaz darovalčevega premoženja, tj. premoženje v času smrti, podrobna vrednotenja, kjer je to treba ter izračun in plačilo davka na široko paleto sredstev za katere veljajo različne olajšave. Čeprav se ti administrativni stroški in stroški upravljanja zdijo visoki, vključujejo neizogibne fiksne stroške, ki so povezani s pravnim priznavanjem prenosov in spremembami lastništva dediščin. Poleg tega del teh stroškov izhaja iz načina oblikovanja davka na dediščine in darila, zlasti zaradi njihove ozke davčne osnove (kot na primer prvi dedni red je oproščen plačila davka, prav tako so v Sloveniji določene relativno nizke davčne stopnje), zato bi bilo mogoče stroške še zmanjšati z ustrezno davčno reformo (OECD, 2021a).

Davek na dediščine in darila sicer povzroča nižje stroške kot drugi premoženjski davki in ima številne pozitivne učinke na učinkovitost, na primer spodbujanje dedičev k več časa namenjenemu za delo in večji stopnji varčevanja. Obstajajo tudi administrativne prednosti obdavčitve dediščine in darila pred drugimi premoženjskimi davki, saj velja za davek na dediščine in darila, da se obdavči le izredno ob določenih dogodkih in ne na letni ravni. Tako lahko davčna uprava ustrezno izračuna in preveri vrednost podedovanega oziroma v dar prejetega premoženja, da so posledično tudi administrativni stroški nižji (Kopczuk, 2012). Davki od čistega neto premoženja zahtevajo redno posodabljanje vrednosti premoženja, medtem ko vrednotenje premoženja v primeru davka na dediščine in darila običajno

vključuje določanje njihove tržne vrednosti (ali njihove realne prodajne cene) le enkrat, v času prenosa premoženja med darovalci/zapustniki in prejemniki. Tako so stroški glede na prihodke verjetno nižji pri davku na dediščine in darila kot pri neto davkih na premoženje. Davek na dediščine in darila omogoča zavezancem tudi dovolj časa, da načrtujejo svojo davčno obveznost v primerjavi z letnimi neto davki na premoženje (OECD, 2018).

Brühlhart, Gruber, Krapf, in Schmidheiny (2020) navajajo, da lahko letni neto davek na premoženje vpliva na napačno poročanje o celotni vrednosti premoženju ter na nastanek davčnega izogibanja ali celo utaje davka, saj ima davčna uprava večje težave pri letnem odkrivanju vrednosti premoženja, kot pri dediščinah, kjer se vrednost določi na podlagi zapuščinske razprave.

Rudnick in Gordon (1996) pa pojasnjujeta, da je določanje vrednosti premoženja in pripoznavanje lastništva lažje pri davku na dediščine in darila kot pri neto davku na premoženje. Davek na prenos premoženja (med katere sodi tudi davek na dediščine in darila) se oceni, ko lastništvo preide v druge roke. Kot je navedeno že zgoraj, se pri davku na dediščine in darila to zgodi redko, saj gre za enkratni dogodek, kar olajša administrativnost na strani davčnih uprav pri pobiranju davka in na strani davčnih zavezancev pri izpolnjevanju davčnih obveznosti davka ter preprečuje nastanek višjih administrativnih stroškov v primerjavi s ponavljajočimi se davki na premoženje. Prav tako pa davčne uprave prejmejo podatke o razdelitvi premoženja na podlagi sklepa o dedovanju, ki ga sodišče izda v okviru zapuščinske razprave in tako določijo vrednost premoženja za davčno osnovo, na podlagi katere obračunajo davek na dediščine in darila. Pomembno je tudi, da imajo prejemniki prenosov premoženja jasen interes zagotoviti, da so vse pravne zahteve, ki potrjujejo prenos lastništva, ustrezno izpolnjene, da se zagotovijo njihove lastniške pravice. Prav tako se lahko določijo pravila za prepoved prenosa lastništva, če davek na dediščine in darila ni ustrezno plačan (v kolikor mora biti).

Čeprav se lahko pojavijo likvidnostna vprašanja, bodo verjetno tudi nižja kot pri davku na nepremičnine in neto premoženje. Likvidnostne omejitve lahko izvirajo iz dejstva, da zavezanci morda nimajo dovolj likvidnih sredstev za plačilo davka na dediščine in darila. Vendar pa je v nasprotju z drugimi davki likvidnost nekoliko manjša težava (Boadway, Chamberlain & Emmerson, 2010). Kar zadeva tesno povezana podjetja in kmetije, je lahko pomanjkanje likvidnosti za plačilo davka na dediščine in darila nekoliko bolj problematično (OECD, 2021a).

OECD (2021a) navaja, da ni jasno razvidno, ali progresivne davčne stopnje davka na dediščine in darila pomenijo tudi več administrativnih stroškov za davčne uprave. Progresivne davčne stopnje so sicer lahko bolj zapletene pri upravljanju kot proporcionalne davčne stopnje, saj morajo biti tako zavezanci kot tudi davčne uprave pozorni na več davčnih stopenj, mejnih stopenj v razredih in različnih pragov oprostitve.

OECD (2021a) opozarja še na eno težavo, ki se lahko pojavi, in sicer izračun pravilne vrednosti premoženja, saj lahko imajo posamezniki svoje premoženje razpršeno (ne samo v

Sloveniji, temveč tudi v tujini). OECD nadalje pojasnjuje, da je v zadnjih letih mednarodna davčna preglednost napredovala v tem vidiku, saj so razvili številne programe in aplikacije, iz katerih lahko davčne uprave razberejo in pridobijo podatke. Sklenjeni so številni mednarodni sporazumi za sodelovanje, kot sporazum o standardni izmenjavi informacij ter nadaljnje mednarodno sodelovanje pri izmenjavi informacij na zahtevo (EOIR) in avtomatska izmenjava bančnih podatkov (AEOI), ki zmanjšujejo možnosti za utajo davkov. Ti standardi pomenijo, da se informacije o tujih finančnih sredstvih zdaj delijo med davčnimi organi po vsem svetu, kar zavezancem otežuje izogibanje obdavčitvi s prikrivanjem svojega premoženja v tujini. V okviru obdavčitve dediščine in darila pravila o razpoložljivosti in dostopnosti informacij o dejanskem lastništvu prav tako preprečujejo darovalcem/zapustnikom in upravičencem, da prikrijejo lastništvo nad premoženjem. Takšen napredek povečuje možnost, da davčne uprave učinkovito obdavčujejo tudi dediščine in darila. To je treba seveda še naprej ustrezno razvijati ter zagotavljati, da jurisdikcije učinkovito izvajajo standarde za izmenjavo informacij, ter zagotoviti, da zavezancem, premoženje in institucije, ki niso zajeti v obstoječih standardih, ne ponujajo možnosti za stalno utajo davkov.

V skladu z ZDDD veljajo številne oprostitve plačila davka in različni dedni redi, različne davčne stopnje in davčne osnove, zato bi lahko razumeli, da so stroški davčne administracije na tem področju nekoliko višji. Vendar menim, in kot pojasnjuje tudi OECD, da so administrativni stroški nizki in zanemarljivi, saj se obdavčijo le ob enkratnem dogodku. Prav tako se dediščine obračunavajo na podlagi podatkov pravnomočnega sklepa o dedovanju in tudi za darila mora biti sklenjena pogodba, na podlagi katere nato davčna uprava hitreje in enostavneje pripozna višino davka ter davčno stopnjo oziroma določeno oprostitvev ali olajšavo (sorodstveno povezavo).

Kot navedeno v poglavju 3.7 magistrskega dela tudi davčni zavezanci z vidika indirektnih stroškov izpolnjevanja davčne obveznosti (spremljanje in prijavljanje davkov) nimajo večjih stroškov. Ponovno, ker gre za enkratni dogodek, je obveznost prijave prenosa premoženja tudi lažje spremljati za davčne zavezance. Kadar davčni zavezanec podeduje premoženje, ne vloži davčne napovedi. Kot pojasnjeno gre v primeru obdavčitve dediščine oziroma darila za enkratni dogodek, ki ni na mesečni ali letni ravni, vendar le ob izrednih dogodkih, zato tudi sama menim, da so administrativni stroški tako za davčno upravo kot davčne zavezance nizki v primerjavi z drugimi premoženjskimi davki.

7 PRERAZDELITEV PREMOŽENJA

Kot navaja Stanovnik (2012, str. 1), opravljajo javne finance, med kar spada tudi oblikovanje davčnega sistema, tri osnovne funkcije:

- Alokacija produkcijskih tvorcev oziroma finančnih virov. To je proces, s katerim se opravlja ne samo razdelitev resursov na produkcijo javnih in zasebnih dobrin, temveč tudi nadaljnja alokacija znotraj skupine javnih dobrin.
- Prerazdelitev dohodka, s katerim javne finance praviloma popravljajo tržne izide, in to tako, da se prerazporeja dohodek od premožnejših k manj premožnim.
- Stabilizacija gospodarstva, ki pomeni, da naj bi država s primernimi inštrumenti fiskalne in monetarne politike zasledovala določene makroekonomske cilje, kot so nizka brezposelnost, nizka inflacija, visoka gospodarska rast in podobno.

Obstaja sicer tudi četrta funkcija, ki dejansko ni samostojna, uvrstili bi jo namreč lahko v alokacijsko funkcijo. Gre za regulatorno funkcijo, s katero država zagotavlja in skrbi za institucije in pravni red, ki so potrebni za nemoteno delovanje zasebnega sektorja (Stanovnik, 2012, str. 1).

Ena pomembnejših funkcij je zagotovo prerazdelitvena funkcija, saj naj bi prerazdeljevanje zagotavljalo neko sprejemljivo prerazdelitev dohodka in premoženja oziroma sprejemljivo prerazdelitev potrošnje določenih dobrin. Premožnejši naj bi plačevali višje davke in prispevke kot manj premožni (ne samo absolutno, temveč tudi relativno višji zneski).

Izpolnjevanje zaželenih lastnosti davčnega sistema je v veliki meri povezano tudi s prerazdelitvijo premoženja med zavezanci. Davek na dediščine in darila namreč lahko ocenimo tudi z vidika njegove vloge pri prerazdelitvi premoženja. V nadaljevanju bom opredelila kaj pomeni premoženjska neenakost, kakšna je neenakost v prerazdelitvi premoženja v državah članicah OECD, ter obravnavala davek na dediščine in darila z vidika načela učinkovitega gospodarjenja in učinkovite ekonomske politike, in sicer glede njegovega izvajanja prerazdelitvene funkcije oziroma učinka na prerazdelitev premoženja. Raziskala sem vlogo davka na dediščine in darila v prerazdelitvi premoženja in ali davek na dediščine in darila pripomore k znižanju neenakosti.

7.1 Neenakost v prerazdelitvi premoženja

Neenakost je mogoče obravnavati z vidika več razsežnosti, in sicer neenakost v prerazdelitvi dohodka in premoženja ter neenake možnosti. Z neenakostjo se merijo rezultati, pri čemer gre za kombinacijo možnosti, ki jih je posameznik dobil ob rojstvu, odločitev, ki jih je sprejel v življenju, in sreče. Neenake možnosti lahko prispevajo k neenakosti in obratno. Pomanjkanje enakih možnosti vodi do večje premoženjske in tudi dohodkovne neenakosti, saj se zaradi drugačnega izhodišča naslednje generacije, njihovo znanje in spretnosti ter možnosti za zaslužek še bolj razlikujejo. Če je premoženje porazdeljeno preveč neenakomerno, lahko to pomeni manj enakih možnosti za naslednjo generacijo, saj se prednosti v družini, ki izhajajo iz večjega premoženja, lažje prenesejo na naslednjo generacijo.

Na drugi strani pa lahko neenakost, če postane prevelika, ogrozi tudi gospodarsko rast. To velja zlasti, če je razlog zanjo večja revščina pri dnu prerazdelitve. Če posamezniki pri dnu prerazdelitve premoženja nimajo sredstev, da bi vlagali v svoje znanje in spretnosti ter izobrazbo, morda ne bodo mogli v celoti izkoristiti svojega potenciala, kar je škodljivo za splošno rast. Poleg tega lahko prerazdelitev dohodka oziroma premoženja prispeva tudi k spodbujanju povpraševanja v gospodarstvu. Neenakost ogroža tudi socialno pravičnost. Če so sredstva iz gospodarstva prerazdeljena preveč neenakomerno, lahko ogrozijo socialno kohezijo in občutek skupne pripadnosti.

Premoženjska neenakost se nanaša na to, kako se premoženje, zaslužno v gospodarstvu, podeljeno ali podedovano, porazdeli med prebivalstvom. Običajno se izračuna na ravni gospodinjstva (tj. z združitvijo premoženja vseh članov gospodinjstva) ter uteži s številom članov gospodinjstva. Z razmerjem kvintilnih razredov se lahko meri vrednost premoženja najpremožnejših 20 % gospodinjstev v primerjavi z najrevnejšimi 20 % gospodinjstev. To je glavni kazalnik za merjenje neenakosti v pregledu socialnih kazalnikov.

Razmerje kvintilnih razredov 5,0 pomeni, da ima najpremožnejših 20 % gospodinjstev petkrat večjo letno vrednost premoženja kot najrevnejših 20 %. Večje razmerje kvintilnih razredov pomeni večjo premoženjsko neenakost, nižji pa manjšo neenakost. Razmerje kvintilnih razredov 1,0 bi pomenilo popolno premoženjsko enakost, kar pomeni, da bi imela vsa gospodinjstva enako letno vrednost premoženja (Evropska komisija, 2017, str. 2). Premoženjska neenakost se meri torej z razmerjem med povprečnim neto premoženjem in mediano ali z deležem premoženja, ki ga imajo v lasti tisti na vrhu distribucije (10 %, 5 % oziroma 1 % najpremožnejših) (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2021, str. 62).

Neenakih možnosti ni mogoče meriti neposredno s standardnimi kazalniki. Neposredno se lahko ugotovijo le rezultati ene osebe, zato je treba za vpogled v to, kako neenake so možnosti, upoštevati nekatere predpostavke in uporabiti nekatere približne kazalnike za merjenje enakih možnosti. Približki za merjenje možnosti so osredotočeni na mlade. Ker je položaj posameznika posledica njegovih odločitev in sreče v njegovem življenju, se lahko predvideva, da je pri mladih ugotovljena blaginja (vključno z dohodkom) manj povezana s posameznikovimi življenjskimi odločitvami in bolj z možnostmi, ki so mu bile na voljo. Zato je tveganje revščine ali socialne izključenosti pri otrocih pomemben kazalnik neenakih možnosti. Neenake možnosti so povezane tudi s prikrajšanostjo, ki se prenaša z generacije na generacijo, ter razmerje med učnimi izidi najstnikov in socialno-ekonomskim položajem njihovih staršev (Evropska komisija, 2017, str. 5).

Dostojno življenje za vse generacije temelji na ustvarjanju razmer, v katerih bodo vsi ljudje lahko dostojno, enakopravno in odgovorno uresničili svoje danosti z aktivnostmi na različnih področjih. K temu prispeva tudi ohranjanje nizke neenakosti v prerazdelitvi premoženja (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2021, str. 61).

7.2 Neenakost v prerazdelitvi premoženja v državah članicah Organizacije za ekonomsko in gospodarsko sodelovanje

Vrednost premoženja gospodinjstev se je v nekaterih državah v zadnjem času močno povečala. V obdobju med letoma 1995 in 2019 se je premoženje na prebivalca v Franciji skoraj potrojilo, v Kanadi in Združenem kraljestvu pa več kot podvojilo. Naraščajoče vrednosti premoženja gospodinjstev na drugi strani spremlja tudi naraščajoča neenakost v prerazdelitvi premoženja. Neenakost je v zgodnjem in srednjem 20. stoletju močno upadla, v drugi polovici 20. stoletja in zgodnjih 2000 pa se je v nekaterih državah nato znova začela povečevati. Kot omenjeno v prejšnji točki ima neenakost, če postane prevelika, vpliv tako na gospodarsko rast države kot socialno blaginjo posameznika.

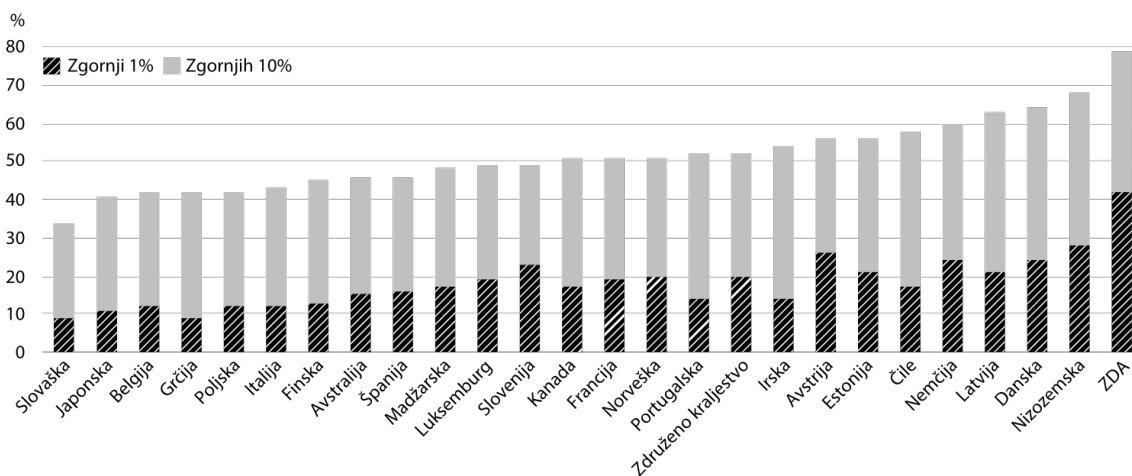
Povezava obstaja tudi med višjim dohodkom, ki ga posameznik prejme, in višjo vrednostjo premoženja, saj lahko gospodinjstva z visokimi dohodki varčujejo več in pogosto zaslužijo višjo donosnost svojih prihrankov. Na drugi strani je treba upoštevati tudi to, da lahko del premoženja, ki ni odvisen od dohodka, zavezanec pridobi preko dediščine ali darila, ki prav tako pripomore k večji neenakosti v prerazdelitvi premoženja (OECD, 2021a).

7.2.1 Prerazdelitev premoženja v državah članicah Organizacije za ekonomsko in gospodarsko sodelovanje

V skladu s podatki OECD iz leta 2015 se je v državah članicah OECD vrednost premoženja gospodinjstev visoko koncentrirala na vrhu prerazdelitve vrednosti premoženja. Najpremožnejših 10 % gospodinjstev ima v povprečju kar polovico celotne vrednosti premoženja vseh gospodinjstev v 27 državah članicah OECD (glede na dosegljive podatke). Najpremožnejših 1 % gospodinjstev ima v povprečju 18 % celotne vrednosti premoženja vseh gospodinjstev. Finančno premoženje je še posebej koncentrirano, saj ima najpremožnejših 20 % gospodinjstev v lasti kar več kot polovico vsega nepremičninskega premoženja in skoraj 80 % vsega finančnega premoženja.

Na spodnji sliki 7 je prikazan delež celotne neto vrednosti premoženja gospodinjstev, ki ga imajo v rokah zgornji 1 % najpremožnejših in zgornjih 10 % najpremožnejših v posamezni državi članici OECD v celotni razdelitvi premoženja. Kot je razvidno iz slike 7 je tudi v Sloveniji približno 48,6 % celotne neto vrednosti premoženja v rokah 10 % najpremožnejših državljanov, od tega nekaj manj kot 25 % celotne neto vrednosti premoženja v rokah 1 % najpremožnejših državljanov. Glede premoženjske neenakosti se je Slovenija uvrščala nekje v sredino držav članic OECD. V ZDA je več kot 70 % celotne neto vrednosti premoženja v rokah 10 % najpremožnejših državljanov, od tega okoli 40 % celotne neto vrednosti premoženja v rokah 1 % najpremožnejših državljanov.

Slika 7: Vrednost premoženja, ki je v rokah 1 % in 10 % najpremožnejših v državah članicah OECD

Prirejeno po OECD (2021a).

7.2.2 Prenosi premoženja v obliki dediščine in darila

Prenosi premoženja vključujejo tako darila (tj. prenos premoženja opravljen v času darovalčevega življenja) kot dediščine (tj. prenos premoženja po smrti zapustnika). Prenosi premoženja lahko vplivajo na neenakost v prerazdelitvi premoženja, deloma zato, ker bodo premožnejši verjetneje deležni dediščine ali darila in običajno to pomeni tudi dediščino oziroma darilo z višjo vrednostjo.

OECD (2021a) navaja, da prejme dediščino oziroma darilo le približno nekje med četrtino in polovico vseh gospodinjstev v preučevanih državah članicah OECD. V zgornjem petem kvintilu znaša delež gospodinjstev, ki prejmejo dediščino ali darilo, od 39 % za Kanado do 66 % gospodinjstev na Finskem. Medtem ko v spodnjem prvem kvintilu delež gospodinjstev, ki prejmejo dediščino ali darilo, znaša med 3 % v Italiji in najvišji delež 26 % gospodinjstev na Finskem. V Sloveniji delež gospodinjstev v petem premoženjskem kvintilu, ki prejmejo dediščino ali darilo, znaša 50 %, medtem v prvem premoženjskem kvintilu delež gospodinjstev, ki prejmejo dediščino in darila, znaša okoli 10 %.

To pomeni, da vsa gospodinjstva oziroma vsi posamezniki, ki se sicer uvrščajo v peti premoženjski kvintil, ne podedujejo ali prejmejo v dar določeno vrednost premoženja. Vseeno pa je večja verjetnost, da bo prišlo do prenosa premoženja pri premožnejših, saj imajo starši, verjetno že stari starši, določeno vrednost premoženja, ki jo lahko prenesejo na svoje otroke.

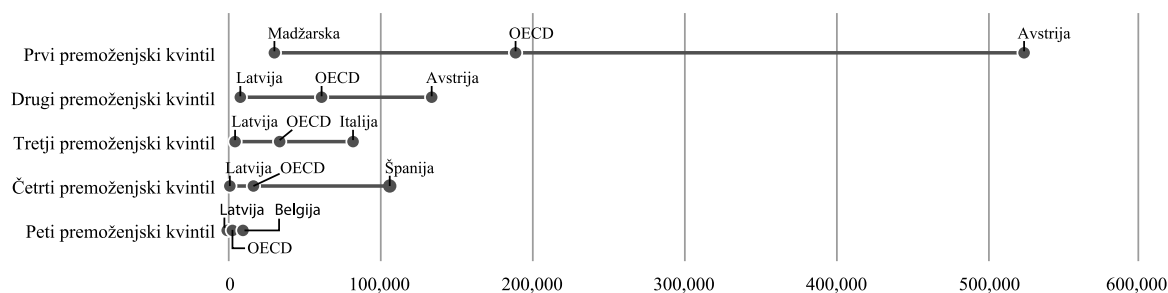
Države z višjim povprečnim premoženjem gospodinjstva imajo običajno višje povprečne vrednosti dediščine. OECD (2021a) navaja, se povprečna vrednost prenosov premoženja povečuje s povprečnim neto premoženjem. Latvija, Madžarska in Slovaška imajo nizko

povprečno vrednost prejete dediščine in darila ter so med državami OECD z najnižjim povprečnim neto premoženjem. Luksemburg in Španija sta med državami OECD z najvišjim povprečnim neto premoženjem in imata četrto oziroma tretjo najvišjo povprečno vrednost prejete dediščine in darila.

Belgija in Kanada imata sicer visoko srednje neto premoženje, vendar z relativno majhno povprečno vrednostjo prejete dediščine in darila. Več držav s povprečnim neto premoženjem, ki je blizu povprečju OECD, pa ima relativno visoko povprečje vrednosti prejete dediščine in darila, to so Avstrija, Francija, Nemčija in Italija. Kanada in Grčija imata podobne vrednosti povprečno prejete dediščine in darila, vendar je povprečno neto premoženje v Kanadi bistveno večje. V Sloveniji imajo zavezanci v povprečju okoli 200.000 dolarjev neto premoženja in v povprečju manj kot 50.000 dolarjev prejetih dediščin in daril (okoli 42.635 evrov).

Spodnja slika 8 prikazuje povprečno vrednost prejetih dediščin in daril v vrednosti premoženja v državah članicah OECD v posameznem premoženjskem kvintilu. Povprečje je izračunano na podlagi prejetih podatkov držav članic, kot so Avstrija, Belgija, Kanada, Estonija, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Irska, Italija, Latvija, Luksemburg, Portugalska, Slovaška, Slovenija in Španija. Podatki za Finsko in Nizozemsko niso bili na voljo. Podatki za Poljsko so bili odstranjeni. Vrednosti se nanašajo na leto 2015 ali poznejša leta, odvisno od dosegljivih podatkov.

Slika 8: Povprečna vrednost prejete dediščine in darila v posameznem premoženjskem kvintilu (v USD) v državah članicah OECD

Prirejeno po OECD (2021b).

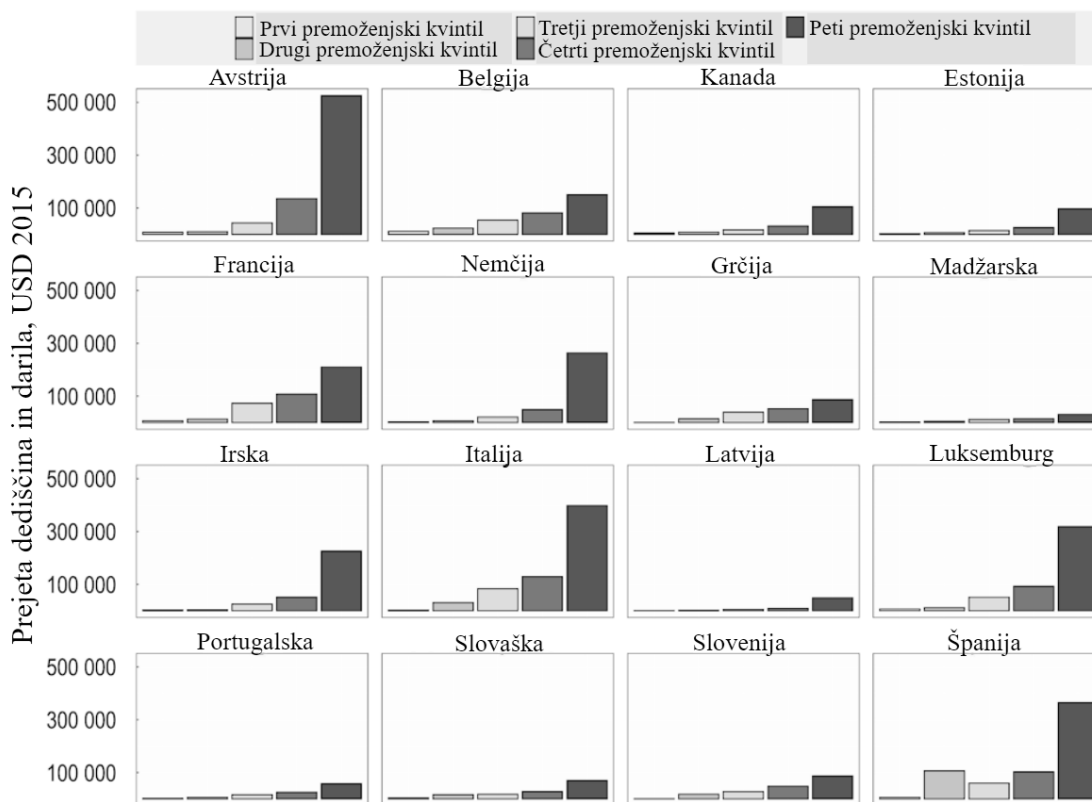
V 16 preučevanih državah članicah OECD je vrednost podedovane dediščine ali v dar prejetega darila gospodinjstev v spodnjem premoženjskem kvintilu znašala od 295 dolarjev (približno 247,71 evrov) (Latvija) do 11.052 dolarjev (približno 9.280,36 evrov) (Belgija). Gospodinjstva v najvišjem premoženjskem kvintilu so prejela dediščine ali darila v vrednosti med 30.441 dolarjev (približno 25.561,31 evrov) na Madžarskem do 525.879 dolarjev (približno 441.580,60 evrov) v Avstriji (OECD, 2021b).

OECD (2021a) na splošno razlikuje lahko med dvema skupinama držav:

- V prvi skupini držav se vrednost dediščine in darila enakomerno povečuje glede na vrednost premoženja gospodinjstev, torej glede na premoženjski kvintil (Belgija, Kanada, Estonija, Francija, Grčija, Madžarska, Latvija, Portugalska, Slovaška in Slovenija).
- V drugi skupini držav se povprečna vrednost dediščin in daril prav tako enakomerno povečuje z vrednostjo premoženja gospodinjstev do četrtega kvintila, nato pa v petem kvintilu naraste za več kot 170.000 dolarjev (Avstrija, Nemčija, Irska, Italija, Luksemburg in Španija).

Spodnja slika 9 prikazuje vrednost dediščine in darila v posameznem premoženjskem kvintilu za posamezno državo članico. Vrednosti se nanašajo na leto 2015 ali poznejša leta, odvisno od dosegljivih podatkov. Kot je razvidno na sliki 9, se v Sloveniji vrednost prejete dediščine in darila glede na premoženjski kvintil oziroma vrednost premoženja enakomerno povišuje glede na predhodni kvintil in ni vidnega večjega skoka v zadnjem petem kvintilu v vrednosti dediščine ali darila, kot na primer to velja za Avstrijo, Nemčijo, Irsko, Italijo, Luksemburg ali Španijo. To pomeni, da premožnejši v petem kvintilu prejmejo enakomerno višjo vrednost dediščine ali darila glede na svoje višje premoženje.

Slika 9: Vrednost prejete dediščine in darila v posameznem premoženjskem kvintilu (v USD) v državah članicah OECD

Prirejeno po OECD (2021b).

V prihodnosti bodo vplivi prenosov premoženja v obliki dediščine in darila z vidika neenakosti postali vse pomembnejši izzivi. Prenosi premoženja se bodo po vsej verjetnosti še povečali, če se zadnja gibanja vrednosti premoženj nadaljujejo in ob staranju generacije »baby-boom«. Poleg tega naj bi se zaradi daljše pričakovane življenjske dobe povečala koncentracija premoženja med starejšimi skupinami in starost, pri kateri bodo dediči podedovali. Trenutna ekonomska politika lahko prispeva k še dodatnemu povišanju vrednosti premoženja. Ti trendi bi lahko še povečali neenakost v prerazdelitvi premoženja in povečali razkorak med starejšimi generacijami lastnikov premoženja in mlajšimi generacijami. Ta medgeneracijska neenakost se lahko v prihodnosti še poveča, saj bodo mlajše generacije podedovale pozneje, v višji starosti, tudi zaradi pričakovane daljše življenjske dobe.

Premoženje je vse bolj koncentrirano in premožnejša gospodinjstva običajno prejemajo tudi dediščine in darila višje vrednosti, zato se bo ob nadaljnih neobdavčenih prenosih premoženja v obliki dediščine in darila povečala tudi neenakost med generacijami. Nizke stopnje rodnosti in manj številčne družine pomenijo tudi, da je manj ožjih družinskih članov, med katerimi se lahko razdeli premoženje, zato dediči prejmejo večji del premoženja v obliki dediščine in darila (OECD, 2021a). V nadaljevanju sem raziskala, ali lahko davek na dediščine in darila pripomore k znižanju nastale neenakosti v razdelitvi premoženja in kakšen vpliv ima.

7.3 Vloga davka na dediščine in darila pri prerazdelitvi premoženja

Velik del vrednosti premoženja je podedovan oziroma prejet v obliki daril. Premoženska neenakost je sicer posledica neenakosti, ki je nastala tako zaradi nastanka lastnega premoženja, ki ga zavezanec pridobi z dohodki od dela ali podjetniške dejavnosti, donosov prihrankov in investicij ter tudi sreče, in na drugi strani zaradi podedovanega ali v dar prejetega premoženja (OECD, 2021a). Na podlagi številnih oprostitev plačila davka se lahko izognejo plačilu najpremožnejši, ki dedujejo oziroma prejmejo darilo v višji vrednosti. Sedanji davčni sistemi ravno zaradi oprostitev plačila davka prinašajo prednost tistim z višjo vrednostjo premoženja (Boadway, Chamberlain & Emmerson, 2010).

Oprostitev za državo pomenijo nizke prihodke, za gospodinjstva pa koristi, predvsem za najpremožnejša gospodinjstva, ki lahko medgeneracijsko prenesejo večje vrednosti premoženja brez plačila davka. Številne oprostitve so tudi razlog za krepitev neenakosti v prerazdelitvi premoženja. Davčni zavezanci oprostitve izkoriščajo in tako prihaja do izogibanja plačila davka in celo do utaje davka, kar zmanjšuje tudi samo učinkovitost davka na dediščine in darila ter zaupanje v pravičnost davčnega sistema (OECD, 2021a).

Hkrati oprostitve pomenijo tudi zmanjševanje dejanske progresivnosti davka. Progresivne stopnje določajo, da zavezanec z nižjo vrednostjo premoženja plača tudi nižjo vrednost davka in obratno, zavezanec z višjo vrednostjo premoženja tudi višjo vrednost davka. Progresivne davčne stopnje povečujejo vertikalno pravičnost tako, da zagotavljajo večjo

obdavčitev tistih, ki prejemajo višje vrednosti premoženja in krepijo prerazdelitveno funkcijo davka na dediščine in darila. Uporaba višjih davčnih stopenj za prenose vrednosti premoženja bolj oddaljenim družinskim članom dodatno spodbuja zapustnike oziroma darovalce, da svoje prenose premoženja koncentrirajo (neobdavčeno) med ožje družinske člane (OECD, 2021a).

Ko se zavezanci, ki se razlikujejo glede relevantnih značilnosti, obravnavajo tudi različno, deluje z vidika vertikalne izenačenosti davek na dediščine in darila v smeri zmanjševanja neenakosti v prerazdelitvi premoženja. Kot navaja Stanovnik (2012, str. 171) je dedovanje lahko osnovni vzrok za neenakosti v prerazdelitvi premoženja. Neenakosti, ki nastanejo zaradi dedovanja po starših, so družbeno manj opravičljive kot neenakosti, ki nastanejo zaradi lastnih naporov, odrekanja in sposobnosti. Iz teh razlogov je obdavčevanje dediščine in daril zaželeno, saj lahko prispeva k zmanjševanju neenakosti v prerazdelitvi premoženja.

Novejše študije so na splošno pokazale, da obdavčitev dediščine in darila zmanjšujejo relativno neenakost v prerazdelitvi premoženja, povečujejo pa absolutno razpršenost premoženja. Wolff in Gittleman (2014) navajata, da se dediščine in drugi prenosi premoženja po navadi izenačujejo v smislu prerazdelitve premoženja gospodinjstva. Premožnejši sicer podedujejo več kot manj premožni, vendar premožnejši podedujejo manj glede na svoje že obstoječe premoženje, zaradi česar imajo dediščine izenačevalni učinek na prerazdelitev premoženja. Za premožnejše podedovan delež dediščine ne pomeni toliko kot za manj premožnejše, z dediščino pa tudi manj premožnim premoženje nekoliko raste. Obdavčitev dediščine po progresivnih stopnjah pripomore k večji enakosti.

Elinder, Erixson in Waldenström (2018) prav tako navajajo, da dediščine zmanjšujejo neenakost v prerazdelitvi premoženja, vendar povečujejo absolutno razpršenost premoženja med dediči. Davek na dediščine in darila pa pripomore k temu, da se premoženje ne koncentrira le pri najpremožnejših, temveč razprši po celotni distribuciji. Ta dvojnost učinkov izhaja iz dejstva, da čeprav premožnejši dediči podedujejo višje vrednosti, je relativni pomen dedovanja večji za manj premožne dediče, ki dedujejo več glede na svoje obstoječe premoženje pred dedovanjem. To je deloma posledica tega, da dediči ne podedujejo dolgov, zaradi česar je večja enakost v prerazdelitvi dediščine kot v prerazdelitvi premoženja med dediči.

Dediščine in darila imajo sicer izenačevalni učinek, da pripomorejo k večji enakosti v prerazdelitvi premoženja, vendar se ta učinek postopoma zmanjšuje, saj manj premožni svoje dediščine, ki jih prejmejo, porabijo na daljši rok. Nekoei in Seim (2018) navajata, da se izenačevalni učinek dediščin v približno desetih letih popolnoma zmanjša. Dediči, ki sodijo v spodnjih 99 % v razdelitvi premoženja, potrošijo svoje podedovano premoženje v desetletju. Nasprotno pa velja za dediče, ki spadajo v zgornjih 1 % v razdelitvi premoženja, namreč njihovo podedovano premoženje ostane nespremenjeno. Nadalje pa Elinder, Erixson in Waldenström (2018) navajajo, da se izenačevalni učinek dediščin zmanjšuje skozi čas, saj

manj premožni dediči porabijo večji delež svojega podedovanega premoženja za sprotno potrošnjo kot premožnejši dediči.

Cowell, Van De Gaer in He (2017) navajajo, da je dolgoročni učinek davka na dediščine in darila na zmanjševanje neenakosti v prerazdelitvi premoženja veliko večji od takojšnjega vpliva, saj se delo, prosti čas in prihranki spreminjajo na dolgi rok na načine, ki zmanjšujejo neenakost v razdelitvi premoženja.

Prag oprostitev davka na dediščine in darila, ki omogoča prenos majhnih dediščin brez plačila davka, lahko v kombinaciji s progresivnimi davčnimi stopnjami, zmanjša absolutno in relativno neenakost v prerazdelitvi premoženja. Poleg tega, ker se vedenjski odzivi razlikujejo (tj. najpremožnejši dediči pustijo dediščino in darila nedotaknjena, medtem ko večina dedičev porabi podedovano premoženje) in ob predpostavki, da premožnejši dediči prejmejo dediščine višje vrednosti, bi obdavčitev dediščine in darila z višjimi vrednostmi dolgoročno vplivala na samo prerazdelitev premoženja (Nekoei in Seim, 2018).

Na podlagi številnih študij sem menja, da je obdavčitev dediščine in darila lahko pomemben instrument za naslavljanje neenakosti, zlasti v trenutnem okvirju vztrajno visoke premoženske neenakosti in ob novih pritiskih na javne finance. Odpraviti oziroma znižati bi bilo potrebno številne oprostitev ter povišati davčne stopnje davka na dediščine in darila. S progresivnimi davčnimi stopnja davka na dediščine in darila bi lahko preprečili neobdavčen prenos premoženja v obliki dediščine in darila višjih vrednosti in tako preprečili morebitno koncentracijo premoženja na vrhu. Pomembno vlogo imajo tudi neobdavčeni prenosi premoženja v obliki pogodb o dosmrtnem preživljanju in oprostitev pri kmetijskih zemljiščih, saj na ta način tudi prihaja do večjega davčnega izogibanja plačila davka. Slovenija bi lahko na ta način oblikovala dober davčni sistem na področju davka na dediščine in darila z izpolnjevanjem zaželenih lastnosti. S tem bi se morebiti povišala tudi lastnost pravičnosti davka in državni prihodki z naslova davka na dediščine in darila.

SKLEP

Davčni sistem mora biti oblikovan na določenih načelih, ki zagotavljajo zanesljiv, urejen in učinkovit sistem pobiranja davkov, tako da čim manj posega v odločitve posameznikov in v sam ekonomski proces ter da izpolnjuje zaželene lastnosti pravičnosti, učinkovitosti in prinaša nizke administrativne stroške. Skozi magistrsko delo sem raziskala v kolikšni meri davek na dediščine in darila uresničuje tri zaželene lastnosti dobrega davčnega sistema in kakšna je njegova vloga pri prerazdelitvi premoženja v družbi oziroma ali je davek pomemben instrument za preprečevanje neenakosti.

Obdavčitev dediščine in darila ima pomembno vlogo z vidika uresničevanja lastnosti pravičnosti davčnega sistema, v povečanju enakih možnosti ter zmanjševanju neenakosti v prerazdelitvi premoženja, da se neobdavčeno premoženje ne koncentrira v rokah najpremožnejših. Z vidika administrativnih stroškov in z vidika horizontalne ter vertikalne

izenačenosti je davek na dediščine in darila vsekakor primernejši od drugih premoženjskih davkov, ki se obdavčujejo na letni ravni. Obdavčitev prenosov premoženja, zlasti po progresivnih davčnih stopnjah, zagotavlja, da tisti, ki prejemajo več premoženja, plačajo več davka. V Sloveniji je davčni sistem na področju davka na dediščine in darila oblikovan tako, da so določeni dedni razredi, kjer se davčne stopnje progresivno zvišujejo glede na velikost podedovane dediščine ali prejetega darila, vendar obstajajo izjeme kot so prvi dedni red in druge oprostitve za katere velja, da so oproščeni plačila davka. Plačilu davka se lahko zavezanci v Sloveniji izognejo tudi s pogodbami o dosmrtnem preživljanju in oprostitvami, ki veljajo za kmetijska zemljišča. To je vsekakor eden izmed dejavnikov, ki znižuje vidik pravičnosti in omogoča koncentracijo premoženja ter povzroča nastanek večje neenakosti v prerezdelitvi premoženja. Progresivne davčne stopnje pa so ustrezno orodje, ki bi lahko povečale vertikalno izenačenost in preprečile koncentracijo premoženja na vrhu (brez veljavnih velikih oprostitev in olajšav).

Z vidika učinkovitosti je davek na dediščine in darila pomemben, saj poskuša omiliti koncentracijo premoženja, kar je ob naraščajoči neenakosti pomembno. Davek na dediščine in darila nima večjega ekonomskega vpliva na zmanjšanje povpraševanja po delu ali varčevanja na dediče in darovalce/zapustnike, le v primeru visokih vrednosti prenosov premoženja bi bil vpliv lahko večji, da bi bilo povpraševanje po delu manjše oziroma manjše varčevanje. Vpliv je nekoliko večji tudi pri zavezancih, ki so bližje upokojitvi. Glede učinkov na varčevanje darovalcev/zapustnikov pa velja, da je želja zapustiti premoženje le eden od motivov za varčevanje, verjetno pa ni med najpomembnejšimi.

Davek na dediščine in darila ima nekoliko večji vpliv z vidika učinkovitosti na podjetja kadar le ta prejmejo premoženje v obliki darila ali dediščine, še posebej na družinska podjetja. Davek bi lahko bil težava predvsem pri manjših ali srednje velikih podjetjih oziroma družinskih podjetjih, kjer je zaprto lastništvo in lastniška struktura ni razpršena. Davek bi lahko negativno vplival tudi na podjetje, ki imajo predhodno finančne ali likvidnostne težave, saj bi v takem primeru davek te težave le povečal. Pri ustanavljanju novih podjetij pa bi plačilo davka lahko vplivalo na znižanje osnovnega kapitala oziroma sredstev, ki jih dediščina ali darilo predstavlja. Vsekakor pa menim, da davek na dediščine in darila z vidika učinkovitosti danes nima tako velikega negativnega vpliva na podjetja. Za davek na dediščine in darila velja, da je enkratni, neponavljajoči oziroma neperiodičen davek, ki se ne plačuje na letni ali mesečni ravni. Podjetja lahko potreben znesek, ki ga »izgubijo« s plačilom davka, pridobijo s pomočjo kreditov na bankah oziroma s posojili za podjetja, ki so na voljo.

Z vidika tretje zaželene lastnosti davčnega sistema, tj. nizkih administrativnih stroškov, obstajajo prednosti za davek na dediščine in darila. Davek na dediščine in darila se obdavči le ob enkratnem dogodku in ne na mesečni ali letni ravni, zato so posledično tudi administrativni stroški nižji tako za davčne uprave kot davčne zavezance. Davčne uprave prejmejo podatke o razdelitvi premoženja na podlagi sklepa o dedovanju, ki ga sodišče izda

v zapuščinskem postopku in tako določijo vrednost premoženja za davčno osnovo, na podlagi katere se obračuna davek na dediščine in darila.

V zapuščinskem postopku sodišče ugotavlja in določa, kdo so pokojnikovi dediči, katero premoženje sestavlja njegovo zapuščino, katere dele zapuščine prejmejo dediči in druge osebe ter katere pravice iz zapuščine grede dedičem, volilnojemnikom in drugim osebam. Davek na dediščine in darila ni nujno, da uresničuje vidik pravičnosti v zapuščinskem postopku, saj ni zmeraj mogoče določiti točne vrednosti vseh vrst premoženja (ni primerljivih tržnih ocen). Prav tako ne moremo z zagotovostjo trditi, da je vse premoženje zapustnika dejansko vključeno v zapuščinsko razpravo. Pomembno vlogo imajo tudi nujni deleži, ki morajo biti v skladu z zakonskimi določbami uresničeni in tako omogočajo, da zapustnikovi otroci, posvojeni otroci, njihovi potomci ter zakonci prejmejo vsaj polovico zapustnikovega premoženja. To pomeni kopičenje premoženja v prvem dednem redu, kjer je prenos premoženja v okviru dediščine ali darila v večini držav članic OECD (tudi v Sloveniji) neobdavčen. Prispeva pa lahko tudi k povečevanju neenakomerne prerazdelitve premoženja v družbi. Na tem področju bi s pomočjo davčnih reform lahko izboljšali položaj davka na dediščine in darila, da bi v večji meri uresničeval zaželeno lastnost pravičnosti davčnega sistema.

Prenos premoženja v obliki dediščine ali darila pomeni povečanje ekonomske moči prejemnika premoženja brez neposrednega nadomestila v denarju ali naravi. Neenakost v prerazdelitvi premoženja je v mnogih državah že desetletja vztrajno visoka in še narašča. Nastala neenakost, ki nastane zaradi dedovanja ali prejetega darila, je družbeno manj opravičljiva kot tista, ki nastane zaradi premoženja, ki ga je davčni zavezanec pridobil z lastnim naporom, odrekani in sposobnostmi. Davek na dediščine in darila ima t. i. izenačevalni učinek, ki pripomore k večji enakosti. Pomeni, da lahko zmanjšuje neenakost v prerazdelitvi premoženja in ob tem povečuje absolutno razpršenost premoženja med dediči, saj bi se ob morebitnem plačilu davka po višji davčni stopnji le temu zavezanci izognili. Na drugi strani bi davek po progresivnih stopnjah spodbudil zapustnike ali darovalce, da svoje premoženje razdelijo med več dedičev ali obdarjencev in se s tem morebiti izognejo plačilu davka po višjih davčnih stopnjah. Premoženjska neenakost in koncentracija premoženja pri najpremožnejših bi se na ta način lahko zmanjšali.

Skozi magistrsko delo sem opredelila, da je davek na dediščine in darila v davčnem sistemu lahko oblikovan tako, da je pravičen, učinkovit ter da prinaša nizke administrativne stroške, ki bremenijo davčne uprave kot tudi davčne zavezance. Vendar pa bi bile v trenutno veljavnih davčnih sistemih potrebne davčne reforme za dopolnitev in spremembo davčnega sistema na področju davka na dediščine in darila, zlasti da bi bil vidik pravičnosti bolj uresničen. Obdavčitev dediščine in darila je zaželeno in po svoje optimalno, da se s tem nekoliko omeji koncentracija premoženja v zgornjih slojih. Davek velja za pomemben instrument, s katerim bi hkrati lahko ustavili vse večjo neenakost ter povečali državne prihodke z naslova davka na dediščine in darila, ob predpostavki, da bi davek zvišali ter znižali številne davčne oprostitve, ki v skladu s trenutno veljavnimi nacionalnimi

zakonodajami veljajo. To bi lahko tudi spodbudilo, da bi bila lastnost pravičnosti v večji meri uresničena z višjo učinkovitostjo in nižjimi administrativnimi stroški. Čeprav ima davek na dediščine in darila le skromno vlogo v davčnem sistemu, pa vendarle s pravilno oblikovanim davčnim sistemom, ki zasleduje zaželene lastnosti, lahko pomembno vpliva tudi na zmanjševanje neenakosti v prerazdelitvi premoženja.

LITERATURA IN VIRI

1. Adermon, A., Lindahl, M. & Waldenström, D. (2018). Intergenerational Wealth Mobility and the Role of Inheritance: Evidence from Multiple Generations. *The Economic Journal*, 128(612), F482-F513.
2. Bastani, S. & Waldenström, D. (2020). How should capital be taxed?. *Journal of Economic Surveys*, 34(4), 812-846.
3. Batchelder, L. L. (2008). *What Should Society Expect from Heirs? A Proposal for a Comprehensive Inheritance Tax*. 63 Tax Law Review 1, NYU Law and Economics Research Paper No. 08-42. Pridobljeno 2. maja 2021 iz <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1274466>
4. Batchelder, L. L. (2020). Leveling the Playing Field between Inherited Income and Income from Work through an Inheritance Tax. *NYU Law and Economics Research Paper No. 20-11*. Pridobljeno 29. julija 2021 iz <https://ssrn.com/abstract=3526520>
5. Boadway, R., Chamberlain, E. & Emmerson, C. (2010). Taxation of wealth and wealth transfers. *The Mirrlees Review*. Oxford University Press, Oxford. Pridobljeno 15. maja 2021 iz https://www.ifs.org.uk/mirrleesreview/reports/wealth_transfers.pdf
6. Boserup, S., Kopczuk, W. & Kreiner, C. (2018). Born with a Silver Spoon? Danish Evidence on Wealth Inequality in Childhood. *The Economic Journal*, 128(612), F514-F544.
7. Brown, J., Coile, C. & Weisbenner, S. (2010). The effect of inheritance receipt on retirement. *Review of Economics and Statistics*, 92(2), 425-434.
8. Brunetti, M. (2006). The estate tax and the demise of the family business. *Journal of Public Economics*, 90(10/1), 1975-1993.
9. Brülhart, M., Gruber, J., Krapf, M. & Schmidheiny, K. (2020). Behavioral Responses to Wealth Taxes: Evidence from Switzerland. *American Economic Journal: Economic Policy*.
10. Burman, L., E., McClelland, R. & Lu, C. (2018). The Effects of Estate and Inheritance Taxes on Entrepreneurship. *Tax Policy Center*. Pridobljeno 31. avgusta 2021 iz https://www.urban.org/sites/default/files/publication/96946/2001738-the-effects-of-estate-and_inheritance-taxes-on-entrepreneurship_1.pdf
11. Cowell, F. A., He, C. & Van de gaer, D. (2017). Inheritance Taxation: Redistribution and Predistribution. *STICERD - Public Economics Programme Discussion Papers 35, Suntory and Toyota International Centres for Economics and Related Disciplines*, LSE.
12. Čok, M., Stanovnik, T., Cirman, A., Prevolnik – Rupel, V., Rant, V. & Gabrijelčič, I. (2012). *Javne finance v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

13. Elinder, M., Erixson, O. & Ohlsson, H. (2012). The Impact of Inheritances on Heirs' Labor and Capital Income. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 12(/)1, 1-7.
14. Elinder, M., Erixson, O. & Waldenström, D. (2018). Inheritance and wealth inequality: Evidence from population registers. *Journal of Public Economics*, 165, 17-30.
15. Evropska Komisija. (2011). *Tackling EU cross-border inheritance tax obstacles- Frequently Asked Questions*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/MEMO_11_917
16. Evropska Komisija. (2017). *Tematski informativni pregled v okviru evropskega semestra - Obravnavanje neenakosti*. Pridobljeno 26. julija 2021 iz https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_sl.pdf
17. Farhi, E. & Werning, I. (2010). Progressive Estate Taxation. *Quarterly Journal of Economics*, 125(2), 635-673.
18. Farhi, E. & Werning, I. (2013). Estate Taxation with Altruism Heterogeneity. *NBER Working Paper* No. 18792.
19. Finančna uprava Republike Slovenije. (2017a). *Davčna obravnava daril*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/davek_na_dediscine_in_darila/#c4638
20. Finančna uprava Republike Slovenije. (2017b). *Letno poročilo Finančne uprave Republike Slovenije 2016*. Pridobljeno 3. julija 2021 iz <https://www.gov.si/assets/organizativ-sestavi/FURS/Strateski-dokumenti/b4b5784275/Letno-porocilo-Financne-uprave-RS-za-leto-2016.pdf>
21. Finančna uprava Republike Slovenije. (2018). *Letno poročilo Finančne uprave Republike Slovenije 2017*. Pridobljeno 3. julija 2021 iz <https://www.gov.si/assets/organizativ-sestavi/FURS/Strateski-dokumenti/e5bd7ff9b6/Letno-porocilo-Financne-uprave-RS-za-leto-2017.pdf>
22. Finančna uprava Republike Slovenije. (2019a). *Davek na dediščine in darila – Dedni redi in davčne oprostitve*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/davek_na_dediscine_in_darila/#c4638
23. Finančna uprava Republike Slovenije. (2019b). *Obdavčitev z davkom na dediščine in darila*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/davek_na_dediscine_in_darila/#c4638
24. Finančna uprava Republike Slovenije. (2019c). *Letno poročilo Finančne uprave Republike Slovenije 2018*. Pridobljeno 3. julija 2021 iz <https://www.gov.si/assets/organizativ-sestavi/FURS/Strateski-dokumenti/bd64218a9b/Letno-porocilo-Financne-uprave-RS-za-leto-2018.pdf>

25. Finančna uprava Republike Slovenije. (2020). *Letno poročilo Finančne uprave Republike Slovenije 2019*. Pridobljeno 3. julija 2021 iz <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/FURS/Strateski-dokumenti/Letno-porocilo-Financne-uprave-za-let-2019.pdf>
26. Finančna uprava Republike Slovenije. (2021). *Letno poročilo Finančne uprave Republike Slovenije 2020*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/FURS/Strateski-dokumenti/Letno-porocilo-Financne-uprave-za-let-2020.pdf>
27. Holtz-Eakin, D., Joulfaian, D. & Rosen, H. (1993). *The Carnegie Conjecture: Some Empirical Evidence*. *NBER Working Papers 4118*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, Inc.
28. Holtz-Eakin, D., Joulfaian, D. & Rosen, H. (1994), Entrepreneurial Decisions and Liquidity Constraints. *Working Papers 679, Princeton University, Department of Economics, Industrial Relations Section*.
29. Holtz-Eakin, D., Phillips, J. & Rosen, H. (2001). Estate taxes, life insurance, and small business. *Review of Economics and Statistics*, 83(1), 52-63.
30. Jeraj, D. & Končan, D. (2003). *Vodnik po osebnih davkih*. Ljubljana: Pasadena.
31. Joulfaian, D & Wilhelm, M. (1994). Inheritance and labor supply. *Journal of Human Resources*, 29(4), 1205-1234.
32. Joulfaian, D. (2006). *Inheritance and Saving*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
33. Kindermann, F., Mayr, L. & Sachs, D. (2020). Inheritance taxation and wealth effects on the labor supply of heirs. *Journal of Public Economics*, 104127.
34. Klun, M. (2010). *Davčni sistem*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
35. Klun, M. & Jovanović, T. (2020). *Davčni sistem*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
36. Kopczuk, W. (2012). *Taxation of intergenerational transfers and wealth*. *NBER Working Papers 18584*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, Inc.
37. Kovač, M. (2008). *Davki od a do ž, celovit pregled obdavčitve v Republiki Sloveniji in njihova obrazložitev z veljavno zakonodajo*. Ljubljana: Založniška hiša Primath.
38. Kranjec, M. (2003). *Davki in proračun*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
39. Nekoei, A. & Seim, D. (2018). How do Inheritances Shape Wealth Inequality? Theory and Evidence from Sweden. *CEPR Discussion Papers*.
40. OECD Data. (brez datuma). *Tax on property*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz <https://data.oecd.org/tax/tax-on-property.htm#indicator-chart>
41. OECD. (2018). *The role and design of Net Wealth Taxes in the OECD*. *OECD Tax Policy Studies*, No. 26. Pariz: OECD Publishing.
42. OECD. (2020). *Revenue Statistics 1965-2019. Interpretative guide*. Pridobljeno 7. maja 2021 iz <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/oecd-classification-taxes-interpretative-guide.pdf>
43. OECD. (2021a). *Inheritance Taxation in OECD Countries*. Pridobljeno 14. maja 2021 iz <https://www.oecd.org/publications/inheritance-taxation-in-oecd-countries-e2879a7d-en.htm>
44. OECD. (2021b). *Inheritance, estate and gift taxes could play a stronger role in addressing inequality and improving public finances*. Pridobljeno 15. maja 2021 iz

- <https://www.oecd.org/newsroom/inheritance-estate-and-gift-taxes-could-play-a-stronger-role-in-addressing-inequality-and-improving-public-finances.htm>
45. Pensa, I. - Odvetniška pisarna Jadek & Pensa d.o.o. (2019). *Kako se izogniti sporom, povezanim z nasledstvom*. Pridobljeno 19. septembra 2021 iz <https://www.jadek-pensa.si/kako-se-izogniti-sporom-povezanim-z-nasledstvom/>
  46. Piketty, T. & Saez, E. (2007). How Progressive is the U.S. federal tax system? A historical and international perspective. *Journal of Economic Perspectives, American Economic Association*, 21(1), 3-24.
  47. Piketty, T., Saez, E. & Zucman, G. (2013). *Rethinking capital and wealth taxation*. Pridobljeno 21. avgusta iz <http://piketty.pse.ens.fr/files/PikettySaez2014RKT.pdf>
  48. Podlipnik, J. (2013). *Zakon o davku na dediščine in darila, s komentarjem in sodno prakso*. Ljubljana: GV Založba.
  49. Redonda, A. (2017). *Inheritance Taxation, Corporate Succession and Sustainability. Discussion Notes 1701*. Zürich: Council on Economic Policies.
  50. Rudnick, R. S. & Gordon, R. K. (1996). Taxation of Wealth. V V. Thuronyi (ur.), *Tax Law Design and Drafting* 292 (str. 292-339). International Monetary Fund.
  51. Stanovnik, T. (2012). *Javne Finance*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
  52. Šubelj, B. (2011). *Davki – osnove*. Bevke: Založba Smar-team.
  53. Tsoutsoura, M. (2015). The Effect of Succession Taxes on Family Firm Investment: Evidence from a Natural Experiment. *Journal of Finance*, 70(2), 649-688.
  54. Turk, B. J. & Vogrič, N. (2018). *Davčno pravo z najzanimivejšimi praktičnimi vzorci in z izvlečki iz Zakona o dohodnini (ZDoh-2) in iz Zakona o davku na dediščine in darila (ZDDD)*. Ljubljana: Inštitut za civilno in gospodarsko pravo – Zavod.
  55. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2021). *Poročilo o razvoju 2021*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
  56. Ustavno sodišče Republike Slovenije. (2005). *Odločba Ustavnega sodišča U-I-425/06 - Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti*. Uradni list RS, št. 55/2009 in OdlUS XVIII, 29 | 02.07.2009
  57. Vrhovno sodišče Republike Slovenije. (2019). *VSRS Sodba X Ips 29/2018*.
  58. Wolff, E. & Gittleman, M. (2014). Inheritances and the distribution of wealth or whatever happened to the great inheritance boom?. *Journal of Economic Inequality*, 12(4), 439-468.
  59. Zobavnik, I. & Blažič, J. (2019). *Davki od premoženja – Primerjalni pregled (PP)*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/Zborniki_RN/2019/Davki_od_premozenja.pdf
  60. Žibrik, N. & Humar, T. (2021). *Zakon o množičnem vrednotenju nepremičnin (ZMVN-1) z uvodnimi pojasnili in komentarjem*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

PRILOGA

Priloga 1: Klasifikacija davkov po metodologiji OECD

OECD je za potrebe mednarodne primerjave davčnih sistemov izdelala seznam davkov, ki so v grobem klasificirani glede osnove in ekonomski namen. Standardno prikazovanje davkov in prispevkov za socialno varnost je bilo zagotovljeno za članice OECD z uveljavljeno OECD klasifikacijo davkov. Primerljivi podatki so za članice OECD vsako leto objavljeni v publikaciji "Revenue Statistics of OECD Member Countries". OECD klasifikacija davkov je naslednja (OECD, 2020, str. 317 in 318):

1000. Davek na dohodek, dobiček in kapitalske dobičke

1100. Davek na dohodek, dobiček in kapitalske dobičke – za posameznike

1110. Na dohodek in dobiček

1120. Na kapitalske dobičke

1200. Davek na dohodek, dobiček in kapitalske dobičke – za podjetja

1210. Na dohodek in dobiček

1220. Na kapitalske dobičke

1300. Drugi davki na dohodek in dobiček (nerazporejeni med 1100 in 1200)

2000. Prispevki za socialno varnost

2100. Prispevki delojemalcev

2110. Na osnovi plačilnih list

2120. Na osnovi dohodnine

2200. Prispevki delodajalcev

2210. Na osnovi plačilnih list

2220. Na osnovi dohodnine

2300. Samozaposleni ali brezposelni

2310. Na osnovi plačilnih list

2320. Na osnovi dohodnine

2400. Drugi prispevki (nerazporejeni med 2100, 2200 in 2300)

2410. Na osnovi plačilnih list

- 2420. Na osnovi dohodnine
- 3000. Davki na plačilno listo ali davki na delovno silo
- 4000. Premoženjski davki
  - 4100. Ponavljajoči se davki na nepremičnine
    - 4110. Gospodinjstva
    - 4120. Drugi
  - 4200 Ponavljajoči se davki na čisto (neto) premoženje
    - 4210. Posamezne osebe
    - 4220. Podjetja
  - 4300. Davek na zapuščine, dediščine in daril
    - 4310. Davki na zapuščine in dediščine
    - 4320. Davki na darila
  - 4400. Davki na finančne in kapitalske transakcije
  - 4500. Drugi neponavljajoči se premoženjski davki
    - 4510. Čisto premoženje
    - 4520. Drugi neponavljajoči se davki
  - 4600. Drugi ponavljajoči se premoženjski davki
- 5000. Davki na blago in storitve
  - 5100. Davki na proizvodnjo, prodajo, prenos, najem in dobavo blaga in opravljanje storitev
    - 5110. Splošni davki
      - 5111. Davek na dodano vrednost
      - 5112. Davek na promet
      - 5113. Drugi davki na blago in storitve
    - 5120. Davki na specifično blago in storitve

- 5121. Trošarine
- 5122. Dobički fiskalnih monopolov
- 5123. Carine in uvozne dajatve
- 5124. Davki na izvoz
- 5125. Davki na investicijsko blago
- 5126. Davki na specifično blago
- 5127. Drugi davki na mednarodno dobavo in transakcije
- 5128. Drugi davki na specifično blago in storitve
- 5130. Drugi davki na blago in storitve (nerazporejeni med 5110 in 5120)
- 5200. Davki na porabo ali dovoljenja za uporabo blaga in izvajanje storitev
  - 5210. Ponavljajoči se davki
    - 5211. Davki za gospodinjstva za uporabo motornih vozil
    - 5212. Davki za druge za uporabo motornih vozil
    - 5213. Drugi ponavljajoči se davki
  - 5220. Neponavljajoči se davki
- 5300. Drugi davki (nerazporejeni med 5100 in 5200)
- 6000. Drugi davki
  - 6100. Davki samo za podjetja
  - 6200. Davki, ki jih plačajo drugi in ne podjetja, oziroma plačnika ni možno identificirati